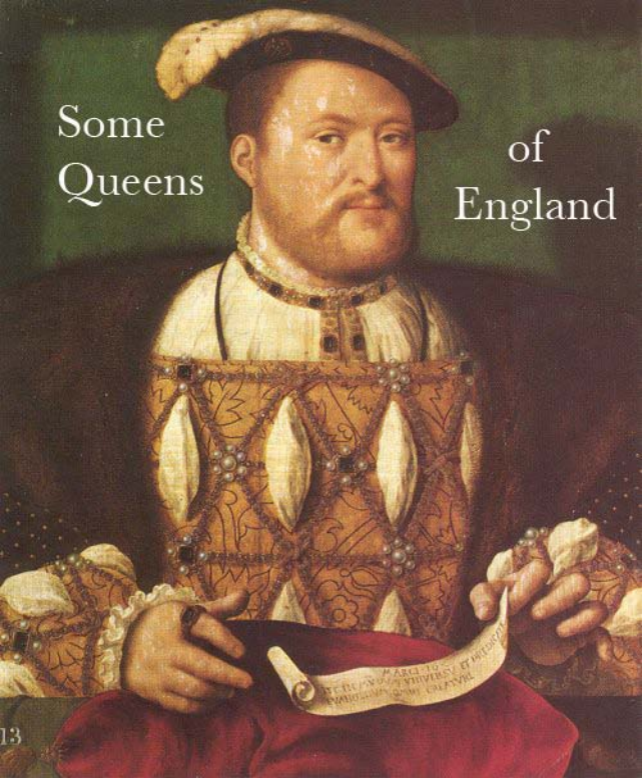

Some
Queens

of
England

Familjen Tudor

Personerna i första delen :

Konung Henrik VIII
Hertigen av Norfolk
Hertigen av Suffolk
Hertigen av Buckingham
Katarina av Aragonien
Isabella, hennes kammarjungfru
Anne Boleyn
Henrietta, hennes kammarjungfru
Jane Seymour
Bartolomeus, kallad mästare Bertil, taffelmästare
Sir Tony Gottomdrix, dansmästare
Sir Thomas More, kansler
Erasmus av Rotterdam, humanist
Thomas Cromwell, kanslist
Thomas Cranmer, ärkebiskop av Canterbury
en läkare
lorder, tjänare och uppvaktning samt vakter från Towern

Handlingen utspelar sig från 1509 till 1537.

Copyright © Christian Lanciai 1988

Familjen Tudor

Första delen.

Prologen (framför ridån) Betrakta icke detta spel som någon sanningsenlig historik, för det är det nog inte. Snarare är det en lek, en glad pastisch, ett infall, någorlunda inspirerat av historien visserligen men som frigjord improvisation ej alls med verkligheten överens och stämmande. Ty kungen som ni skall få se är icke en livslevande kung Henrik nummer åtta. Han är blott en utklädd skådespelare som liknar mer en clown än någon konung. Alla andra är utklädda dårar också, utom de som äro nakna, men, ursäkta, låt oss sannerligen hoppas att ej någon visar sig i så välsignat tillstånd. Det är kanske bäst jag inte säger mer. Det övriga får rabblas upp av dem som är anställda för att spela någon roll. (*bugar sig och går*)

Akt I Scen 1. Westminster Abbey.
(Kröningen når sin kulmen.)

- Henrik* För Guds skull, skynda på! Jag står ju här och storknar!
(*Konungen kröns.*)
Äntligen! Och för detta har jag stått och väntat i tre timmar!
(*Ceremonierna fortsätter.*)
Skall då denna långsamma tortyr fortsätta i all evighet?
(*Ceremonierna fortsätter.*)
Vad har jag gjort för att förtjäna detta? Skynda på, för Guds skull, ärkebiskop! Annars svettas jag ihjäl!
(*Ceremonierna förlängs och avslutas högtidligen.*)
Det var på tiden! (*Församlingen upplöses.*)
- Norfolk* Nå, hur känns det, gamle kung? Är kronan en belastning eller kan du bära den?
- Henrik* Jag tror jag orkar med den, Norfolk. Den är till och med rätt angenäm. Men de där gudsförgätna ceremoniosa tråkiga pedanterierna var hopplösa i sin oändlighet. Som väl var blev jag krönt för sista gången.
- Norfolk* Var ej så säker. Du kan abdikera en dag för att ångra det den nästa och därpå bli krönt på nytt.
- Henrik* Du förespeglar mig en tänkbar mardröm med ditt skämt. Må jag bli hängd först innan jag blir krönt på nytt. Men råd mig nu, min gode vän. Vem bör jag ta till drottning?
- Norfolk* Någon borde föredragas som står högt i kurs i hela Europa. Om du gifter dig exempelvis med någon spansk prinsessa skulle Europa varmt uppskatta valet och därefter respektera England för all framtid.
- Henrik* Och vad finns det då för spanska sessor, señoritor, infantinnor, esmeraldor, kakaduor, proserpinor och pinuppor? Nunnor, puppor och påvinnor undanbedes. Fan! Åt helvete med denna krona! Den ger blott min skalle skavsår!
(*kastar bort den*) Nå, kör hårt, min bäste hertig! Vad har du för brudar att erbjuda?
- Norfolk* Kanske Aragoniens Katarina, hon som skulle blivit gift med Arthur.
- Henrik* Ja, min stackars bror. Han blev ett fiasko, och hon fick ej chansen att ej bli ett fiasko själv. Hon var väl ändå ganska rekorderlig. Henne tror jag att jag tar, ty alla fann väl att hon dög. Min hertig, arrangera giftermålet, och sätt fart på ärkebiskoparna.
- Norfolk* Men, min konung, är det klokt att skynda på?
- Henrik* Om jag är klok? Betvivlar du att jag är klok? Förbanne mig om jag det är! Ge dig iväg, herr Norfolk, verkställ mina direktiv, och sätt upp farten! Jag skall gifta mig om själva fan det vill med vem han vill, men jag ska gifta mig! Församla hela detta rikes pärer, klerikaler och paneljulgranar, men se till att jag blir gift! Seså! Vad står du där och gapar för?
- Norfolk* Min konung. (*bugar sig och går.*)
- Henrik* Han har fräckheten att fråga mig om jag är klok, som om det spelade nå'n roll, som om det kunde komma alls i fråga, som om det var relevant och kunde alls ifrågasättas. Varför skulle inte jag få gifta mig så snabbt som alla andra? Varför skulle jag stå här och söla medan ingen annan tvekar med att fria till minst tio, kopulera med minst tjugo och sortera ut den bästa av dem för att dra iväg med henne till ett altare och det inom en timme? Varför skulle jag då dröja? Varför skulle jag då vara klok när ingen annan är det? Nej, i äktenskapliga affärer krävs det ingen klokhet. Det får gå ändå, och om det går åt helvete så får det göra det rejält, så länge bara det är roligt. (*Buckingham kommer in.*) Ja, min hertig Buckingham?
- Buckingham* Hur känner ni er nu när ni har krönts med bördan av er ärorike faders arv?

Henrik Rätt väl, min hertig Buckingham. Men vad har ni för ärende?
Buckingham Jag kommer för att be er avstå från att föra kriget vidare.
Henrik Står inte kejsar Karl den femte vid min sida?
Buckingham Jo, det gör han än så länge, men....
Henrik Inga men, min hertig Buckingham. Så länge världens mäktigaste kejsare slåss på min sida har jag ingenting att frukta ens för att förlora.
Buckingham Utom era landsmäns liv, min herre. Vad har ni egentligen för syfte med ert krig?
Henrik Mer makt, mer städer, hamnar, rikedom och ära. Och för resten är det den förnämaste av alla sporter.
Buckingham Roar det er verkligen att föra krig?
Henrik Ofantligt, ty jag krigar aldrig utom för att vinna.
Buckingham Ni är inte lik er fader, som såg kriget blott som ett nödvändigt ont att tillgripa i nödfall när det ej gavs något annat val.
Henrik Och du själv är lik din fader, som beständigt kom med grova förolämpningar. Försvinn, min hertig Buckingham.
Buckingham Er fader kom åtminstone ej själv med grova förolämpningar och tålde att man sade vad man tänkte, som i synnerhet berättigad kritik och tänkvärda motsägelser.
Henrik Min far är död, och jag regerar nu! Jag vet vad som är bäst, för jag är ung och ser allt klart och har initiativets fulla kraft och tål ej att man bromsar mig! Så ge dig av, fördömda hertig, om du inte vill bli halshuggen och hängd!
Buckingham (avsides) Han blir nog snällare som gift.
Henrik Vad sade du?
Buckingham Det spelar ingen roll. Men kom ihåg: jag tycker ej om kriget.
Henrik Och jag tycker ej om dig! Försvinn! (*sparkar ut honom*)
 Så där! (*till en tjänare*) Du där! Ta bort den löjliga narmössan där och bär den till mitt sovrum. Den får hädanefter bli min nattmössa i vakna stunder, eller, ännu bättre, den får bli min potta. (*tjänaren bär ut kronan.*) Ty nu är min mage sorgsen. Den må muntras upp med en bankett! Och samtidigt skall jag förstora upp min blivande gemål till salighetens proportioner så att jag kan vara vänligheten själv mot henne. Äktenskapet är en roll som till en början alltid måste spelas väl, så att man kommer väl i gång och rollen rätt kan genomföras. Hur det slutar sedan spelar mindre roll. Men nu till fest, musik och dans till kulinariska begivenheters ackompanjemang!

Scen 2. Spanien.

(Katarina av Aragonien med sin tjänare, som kammar henne i förberedelse för natten.)

Katarina Säg mig, söta Isabella, hurdan är den unge kungen? Har han ett så vilt humör som alla påstår?
Isabella Jag kan tala om för er att han är alldeles förskräcklig. Hans humör är okänt för sin obehärskade förskräcklighet. Och han ser ut som ett förskräckligt odjur.
Katarina Men hans far och bror var ganska stiliga.
Isabella Hans far var ännu värre än han själv. Jag minns hur pappan en gång gav mig en brutalt ful dask där bak och sedan skrattade barbariskt med ett skamlöst hångrin blottandes de sämsta svarta tänder med än värre luckor. Jag kan tala om för er att han om någon var en skamlös och förskräcklig bov. Och sonen hans är ännu värre.
Katarina Har du sett kung Henrik?
Isabella Ja, det har jag, och det har ni också.
Katarina Har jag det?

Isabella Javisst, när ni var med i England och ni skulle gifta er med brodern. Minns ni inte det?

Katarina Men det var allt så länge sedan. Dagens kung av England var då blott en klumpig dum och tafatt gosse. Jag vill veta hur han är idag.

Isabella Om ni minns honom som en klumpig, dum och tafatt gosse minns ni fel. Han var en otäck unge redan då, och nu är han förskräcklig. Och ju mer han växer upp och åldras, desto hemskare och mer förskräcklig skall han bli.

Katarina Men Isabella, inte får man vara så förskräckligt fördomsfull. Ett sådant monstrum som du målar upp är ingen man. Kung Henrik är ej något odjur, och hans far var mycket stilig.

Isabella Han är lika fullt förskräcklig. Och om pappan ej såg dålig ut så får man inte glömma att det dock finns odjur som kan vara granna. Hästar, till exempel, är rätt granna fastän de kan vara farliga, och även björnar kan se angenäma ut på avstånd, men på nära håll är de förskräckliga.

Katarina Men Isabella, vad du pratar strunt! Säg mig närmare i stället hur min kung ser ut.

Isabella Han är rätt stor och ganska fet.

Katarina Vad är han mer?

Isabella Han är ej mer än det. Han är blott stor och fet.

Katarina Har han då inget ansikte?

Isabella Det har han väl.

Katarina Hur ser det ut? Säg, är det vackert? Är det manligt?

Isabella Det är stort och runt och – ganska fett.

Katarina Men Isabella, du är hopplös. Lämna mig. Jag klarar resten ensam.

Isabella Som ni önskar, min prinsessa. (*går*)

Katarina Hon är blott en skvallerlysten skata, men jag tycker om den gamla ungmön. Hon är sällskap och har alltid lust att prata. Därför skall jag ej bli arg på henne. Men jag önskar att hon kunde vara litet ärligare om min konung som skall bli min man. Jag vet ju ingenting om honom utom det att han är kung av England. Men för en prinsessa som jag själv så borde det ju vara helt tillräckligt. Men jag är en kvinna även, och jag hatar att bli schackrad bort av min familj liksom en ko, ett svin och någon lantprodukt av någon bonde. Och jag fruktar att få hamna i olyckans armar. Mätte bara konung Henrik vara en rätt upplyst furste, idealisk såsom äkta man och icke någon som kan visa mig förakt. Det värsta som en kvinna alls kan råka ut för är en man som kan förakta henne blott för det att hon är kvinna.

Scen 3. Dover.

Henrik Är det här som spanska Katarina skall landstiga?

Norfolk Så heter det, min konung.

Henrik Är du säker på att hon ej reser bort till Plymouth?

Norfolk Jag är ganska säker.

Henrik Eller Portsmouth?

Norfolk Man vet aldrig säkert hur det vreda havets vindar blåser, ty det kan ju blåsa vem som helst fullständigt vart som helst, men det finns ingen anledning till oro, jag försäkrar er, min konung.

Henrik Låt oss bara hoppas då att hennes skepp ej seglat vilse. Men vad gör vi om de nu har seglat vilse?

Norfolk De har nog kaptener som kan navigera och det skickligt, herre konung, hur det än kan blåsa.

Henrik Menar du att spanska sjömän och kaptener är att lita på?

Norfolk Så gott som, herre. Kan de segla bort till Indien klarar de nog också det mest stormiga Biscaya.

Henrik Låt oss bara hoppas det. Av någon anledning så innebär ej dina ord precis den bästa tröst i världen och kan inte heller stilla särskilt väl min oro. Men vad ser jag där, min hertig Norfolk? Är det inte de vid horisonten?

Norfolk Det är några segel, det är riktigt, konung, och de seglena kan bara vara spanska.

Henrik Är du inte lycklig, Norfolk? Forsar ej ditt blod och virvlar kring din tinning av omåttlig spänning, liksom mitt?

Norfolk Min konung, jag är icke den som skall bli gift.

Henrik Måhända har du rätt. Men kom. Vi skall gå ner till byn och kajerna och möta henne där med hennes män och sjökaptener.

Scen 4. Mötet i Dover.

Henrik Välkommen till England, min kungliga prinsessa! Den här byn kallas Dover.

Katarina (knäböjer i ödmjukhet) Er närvaro vid min landstigning är mig en oförgätlig ära, eders majestät. Och vänligen emottag mina gåvor och presenter med min yttersta respekt och ödmjukhet. *(fem tjänare bär fram överväldigande rikedomar och presenter.)*

Henrik (till sina män) Vad sägs om kejsarns bröllopsgåva? Kom ej hit och säg sen att hemgiften inte stämde! *(till henne)* Detta överväldigar oss, goda fästmö! Ni och er familj har redan före detta sänt oss mer än fullt tillräckligt.

(Hon skickar fram fler omgångar gåvor.)

Ädlaste prinsessa, res er upp! Det är ej riktigt att ni så skall böja knä för mig, er blivande tyrann! Långt hellre borde då jag själv för er gränslösa generositet ta av mig krona och nation för att bevisa er min undergivenhet.

(Hon kallar fram ytterligare tjänare med ytterligare gåvor.)

Drottning Katarina, det är nog! Stig upp, och låt oss omgående resa hem till London för att vigas där så snabbt som möjligt innan det blir kväll! *(erbjuder henne sin arm)* Min hertig Norfolk, blås till återtåg! Vi drar oss bort från denna helt förkrossande konfrontation och retirerar mangrant men tar med oss denna ljuvaste av alla tänkbara troféer.

Katarina (omtumlad) Herre konung, är ni icke något ivrig?

Henrik Varför är du här om ej för att bli min? *(drar iväg med henne ut.)*

Norfolk Låt oss skynda efter. Det är nog det enda som vi har att göra.

(Norfolk med uppvaktning följer efter dem ut i stor brådska och oordning.)

Scen 5. Westminster Abbey.

(Stor bröllopsgudstjänst och högtidligt till tusen.)

Henrik Skynda på, för Guds skull, ärkebiskop! Inte kan vi stå här stelt och trampa vatten i tre timmar bara för att vänta på en ring! Förbäske mig, jag har ju krig att klara av, en flotta att nu snarast bygga, kyrkliga konflikter att bemästra och, det viktigaste utav allt, en fru och drottning att för evigt dyrka, omhulda och älska! Sätt i gång, herr ärkebiskop, raskt till verket, låt oss få det undanstökat, skynda på, och låt det nu gå undan!

Akt II Scen 1. Westminster.

(Två damer, Anne Boleyn och Jane Seymour, sitter tillsammans och broderar.)

Jane Tycker du om kungens spanska drottning?
Anne Nej. Gör du?
Jane Hon har en rak och ädel hållning.
Anne Nonsens. Hon är bara en katolsk spansk häxa, varken mera eller mindre.
Jane Anne, så får du inte säga. Men jag håller med dig om att hon är något för katolsk.
Anne Och kungen har ej visat sig i hennes sällskap nu på många dagar.
Jane Anne, du skvallrar fult. Så får du inte säga. Är det sant?
Anne Så klart det är! Jag ljuger aldrig. Kungen älskar inte henne längre. All hans kärlek har nu övergått till djupt förakt. Erfarenheten ändrar på all mänsklig kärlek i en sådan riktning. Den man älskar och gör illa genom mansgrisaktigt utnyttjande börjar man förakta.
Jane Han gav henne dock en dotter. Där har du bevis på kunglig kärlek som ej dör. Det måste finnas något annat skäl till att han ej vill träffa henne.
Anne Jag tror jag kan gissa mig till sådant skäl.
Jane Låt höra!
Anne Han vill ha en son, och hon har bara lyckats ge den manligaste ibland kungar en klen ensam dotter.
Jane Om han så försmår en dotter är han grym.
Anne Måhända är vår drottning inte längre kompetent.
Jane Så får du inte säga!
Anne Alla måste vi i sinom tid erkänna nakna fakta.
Jane Dina fakta är blott gissningar, åtminstone tills vidare.
Anne Men mina gissningar har alltid slagit in.
Jane Så ofelbar kan ingen vara. Du kan nog ta fel och ljuga även.
Anne Jag kan aldrig ljuga, utom inför kungen.
Jane Ljuger du för kungen?
Anne Alla ljuger inför honom som vill ha sitt huvud kvar på skuldrorna.
Jane Jag ljög då aldrig inför honom.
Anne Nej, Jane, för att du är menlös och beskedlig och i motsats till de flesta andra aldrig har haft någonting att dölja.
Jane Har du någonting att dölja?
Anne Bara vad jag vet, som sanningen om vad som försiggår i kungens och katolskans hemligaste samliv.
Jane Bra att du då döljer dina smutsiga och fula gissningar.
Anne Som kommer att slå in. Det gör de alltid.
Jane Du är farlig, och jag tvivlar på din ofelbarhet.
Anne Det gör inte jag.
Jane Pass upp! Här kommer han! *(De fördjupar sig i sitt arbete. Kungen och Buckingham kommer in.)*
Anne Säg, är det hertigen av Norfolk vid hans sida?
Jane Nej, det är den hederlige hertigen av Buckingham.
Anne Jag trodde Buckingham var slut och borta ifrån scenen. Är han inte mot kung Henriks alla krig?
Jane Det är just vad han är, det har de alltid grälat om, och därom grälar de fortfarande.
Henrik Jag vägrar tro på dig.
Buckingham Jag talar ändå sanning, vilket du en dag skall ångra att du ej förstod!

Henrik Jag är ju gift med killens moster! Han kan inte skita i mig då! Han skulle bara våga! Vänder kejsar Kalle ryggen åt mig skall hans kontinent få se på annat!

Buckingham Det är blott en enda sak att göra. Upphör genast med allt krig på kontinenten, för vårt Englands skull!

Henrik Din hund, du är ett mähä! Du är inte bättre än den spolingen till kejsare, vars mosters äktenskap med mig ej hjälper mig det minsta längre! Skulle jag då dra mig undan från ett krig förutan att ha segrat? Så kan bara fega harar och schakaler råda mig. Ut härifrån, förrän jag hugger av ditt huvud!

Buckingham Kriget är helt meningslöst och utsiktslöst. Det leder bara till förluster för er själv, för England och för framtiden. Ett vunnet krig kan aldrig kompensera dess förluster ekonomiskt och i mänskoliv. Ty sanningen, ers majestät, är den, att aldrig någon vunnit något krig.

Henrik Jag vet, jag vet, det har du sagt ett tusen gånger förut. Om jag inte drar mig undan nu blir blott förlusterna än värre, men kan jag då smita mig iväg och låta de högfärdiga fransoserna få triumfera? Ser du inte att det skulle vara värre än ett nederlag? Det skulle ju betyda min vanära! Ingenting är värre än att tappa ansiktet! Och därför kan jag inte sluta nu. Vi måste kämpa litet till. Adjö, din hala hertig!

Buckingham Jag bjuder er farväl, ers majestät. (*går*)

Henrik Det blir ingenting av alla mina krig. Jag trodde att de skulle ge mig något, men ej äran ens får jag för alla mina storvulna gigantiska besvär. Det verkar som om det att slåss med vapen nu för tiden mindre verksamt är än, till exempel, att slåss med idéer. Kejsar Kalle har förlorat mer mot Martin Luther än mot Frans av Frankrike. Jag tror att en batalj mot påven skulle vara på sin plats. Min fru är ju en fruktlös ko som inte ens ger någon mjölk, och jag behöver skaffa mig en kronprins. Karga åkrar som ger dålig skörd är bara till för att få gå i träda och försäljas. Må min drottning därför säljas åter till katolicismen. Påven får betala priset. Schackrandet blir en duell, men jag ska vinna den, för jag är krassare än påven. (*upptäcker damerna.*) Men vad sitter dessa söta damer där och diskuterar? Jag skall låna dem ett öra utan att själv höras. (*smyglyssnar till dem.*)

Jane Tycker du om Buckingham?

Anne Nej, han är inte vacker nog.

Jane Då tycker du om Norfolk.

Anne Nej, han är en gammal fjant.

Jane Vad tycker du om Suffolk då?

Anne Han är en knöl och dessutom en motbjudande narr.

(*upptäcker kungen men låtsas inte därom.*)

Jane Men någon tycker du väl om?

Anne Jag tycker ganska bra om kungen.

Jane Kungen? Ingen annan? Bara han? Och varför det?

Anne Han är den enda mannen här i England.

Jane Om han hörde dig så skulle han halshugga dig.

Anne Det tror jag inte. Han är alltför snäll för att försöka något sådant emot damer. Han är ju ömheten själv och vill ej såra känslorna hos någon harmlös oskuld.

Henrik (visar sig) Vem vill inte såra känslorna hos någon harmlös oskuld?

Anne Ni, förstås, ers majestät.

Henrik Min flicka, vad gör dig så säker?

Anne Onda kungar, som kung Blåskägg, förekommer endast i antika sagor.

Henrik Hur kan du bevisa att jag ej kan vara ond?

Anne Er krona är beviset, herre. Den omöjliggör allt utom ofelbarhet.

Henrik Du är djärv, min tös. Vad heter du?

Anne Jag kallas Anne Boleyn.

Henrik Och vem är din väninna här som rodnar?

Anne Hon är bara blyg. Jane Seymour heter hon.

Henrik Berätta för den blyga att hon ej behöver vara rädd för mig.

Anne Jane, kungen ber mig tala om för dig att du ej mer behöver rodna. Han är ingenting att vara rädd för. (*Jane rodnar ännu mer.*)

Henrik Jag tror hon är mer av en tomat än av en gulmjukhyad aprikos.

Anne Om hon är en tomat är jag en rikligt bärande vinranka. Varje druva av mig smakar annorlunda, och jag uppbär tusentals.

Henrik Ni har en angenäm och kryddad tunga, sköna dam. (*Jane reser sig.*) Men vart skall ni gå, fröken Jane?

Jane Ursäkta mig, jag ber. (*skyndar ut.*)

Henrik Var hon emot vår smak?

Anne Det tror jag inte. Hon är bara fin och känslig. Däremot tror jag att jag kan få god smak för er smak.

Henrik Det är en utmaning som kan vara farlig mest för er. Men jag har alltid varit svag för varje ny utmaning. Jag är tvungen nu att gå till mina plikter, men, min sköna dam, jag ber er att framledes bistå mig och tjäna mig.

Anne Som vad?

Henrik Som min förnämsta hovdam.

Anne Och det skall jag göra med min yttersta tjänstvillighet, uppmärksamhet och offervilja.

Henrik Era ambitioner må blott icke blotta någon huggorm i er. Kluvna tungor har jag nog av i all världens politik.

Anne Jag har en enda tunga som är hel, och den skall aldrig räckas ut åt er.

Henrik På återseende då, lilla ödlekameleont. Uppvakta mig vid middagen. Det kommer att ha god effekt på min aptit. Du är en aning för intelligent och vaken för att vara kvinna, men det väcker mitt intresse för vad som kan finnas bakom denna imponerande fasad av snillrikt intellekt och kvickhet.

Anne Och jag vågar hoppas då ej enbart på er kulinariska aptit.

Henrik Vad menar ni?

Anne Ej något särskilt.

Henrik Tills vi ses då.

Anne (*bugar sig*) Allt gott i ert arbete, ers majestät. (*Henrik går.*)
 Jag gillar honom skarpt. Och aldrig mer skall Katarina få ge honom barn. I stället skall jag ge vår framtid Englands enda rätta tronarvinge. Detta är en ed, och liksom alla mina gissningar skall även denna sälla sig till verkligheten. Min intuition är ofelbar. Vi har allenast nu att vänta på naturens gång. Hur spännande är icke livet när man är förälskad i en riktig kung!

Scen 2. Kungens sängkammare.
 Kungen sitter och funderar när Katarina inkommer.

Henrik (*störd*) Vad gör du här?

Katarina O min konung, jag har ej fått se er på så många dagar. Jag blev tvungen att till slut forcera mig ut ur min isolering, bryta tystnaden och bota min förvirrings och okunnighets ohyggliga olidlighet. Min konung, tala om för mig: vad har jag gjort?

Henrik (*uttråkad*) Katarina, gå din väg.

Katarina Men något måste jag ha gjort. Vad är mitt brott? Ty skulle jag väl annars så behandlas utan ära och respekt som om jag inte längre hade något mänskligt värde? (*faller på knä*) Henrik, älskade och dyrkade gemål, frys inte ut mig så. Låt mig få återvända till ditt hjärta, låt mig än en gång få underhålla, stimulera och få ha dig i mitt sköte, låt oss åter gå dit ner i dina balsalonger och där dansa natten lång intimt

till spröda toner från älskvärda lutor och säckpipor! Henrik, älskade, vad har vänt bort dig ifrån mig? Har jag då blivit dig så vidrig?

Henrik Ge dig av, min stackars Karin. Jag har lämnat dig i fred, och då bör du på samma sätt ock lämna mig i fred. Jag kan ej njuta av ditt sällskap här, och därför kan du knappast heller njuta av mitt eget. Tro mig: jag har ingenting emot dig. Du inbillar dig att allting ej är som det ska, men din inbillning är ej hela verkligheten. Det som du inbillar dig får du stå ensam för. Så lämna mig i fred. Du stör min tankefrihet.

Katarina Om jag stör dig, då är jag en börda för dig. Om du hävdar själv att jag kan störa dig, är det då icke verkligheten? Eller är det bara i mitt sinne för mig själv jag hörde just de orden från din mun: 'du stör mig'?

Henrik Katarina, jag är inte på humör att käbbla nu om trivialiteter. Lämna mig i fred, och var så god och stör mig ej igen i min privata kammare så här dags. Denna tid på dygnet är den enda då jag känner mig helt avkopplad och lugn och då jag kan ha objektiv distans till mitt arbetsuppfyllda liv. Vid denna stund på dygnet blott har jag tid för filosofi, som jag behöver. Så gå bort och lämna mig, jag ber dig, Katarina.

Katarina (reser sig) En gång plågade du mig mest varje dag med att beklaga att jag inte funnits hos dig just vid denna sensuella tid på dygnet.

Henrik Ge dig av, Katrina!

Katarina Och det fanns en tid då....

Henrik Lämna mig, har jag ju sagt!

Katarinadå aldrig jag var den som kunde störa dig vid denna tid på dygnet.

Henrik Nog! Håll käften, var så god!

Katarina Jag har ej sett dig nu på åtta dagar, och när jag får se dig äntligen är allt vad du kan göra be mig hålla käften.

Henrik (reser sig, vred) Jag har verkligen fått nog nu, Katarina. Ut med dig, ditt plågoris! (*kör ut henne med våld*) Du har då sjunkit lågt, din stackars hynda. Vilken häxa du har blivit! Se dig själv i spegeln, om du kan uthärda dina rynkor, ögonpåsar och ditt gråa hästtagel till hår! Jag vill ej se dig mer på fjorton dagar minst!

Katarina (desperat) Men Henrik....

Henrik Ut! Ut! Ut! Ut! Ut! (*tvingar henne ut ur sitt rum och smäller igen dörren bakom henne. Hon hörs gråta utanför.*) Din snörvlade sentimental gamla nucka! Aldrig skall jag lyssna till din äckliga självömkan. Jag har nu fått nog av dig, din tarvliga katolska ödla!

Katarina (utanför) Men jag är din drottning!

Henrik Ha! Det trodde du! Du är allenast en falerad moder. Du är bara som en gammal ko som ej kan kalva mera.

Katarina Jag gav dig en dotter under fruktansvärda plågor!

Henrik När jag önskade en son allenast! Vad har kungen döttrar till? Att gifta bort till dumma prinsar som ej är intelligenta nog att hålla sig till riktiga naturliga normala flickor. Och vad har bonden ofruktbara kor till? Till att slakta! Ge dig av! Jag vill ej höra mera av din fasansfulla ömklighet! Om du ej ger dig strax ut ur min åsyn skickar jag dig hem till Spanien! (*Hon tystnar. Båda är tysta och lyssnar efter den andra.*)

Katarina (öppnar dörren, kryper ännu på golvet, viskar:) Du skulle bara våga!

Henrik (rusar upp, drar brutalt fast dörren och låser den)

Jag skall våga! Vänta bara! Jag skall ge dig skilsmässa! (*dödstystnad utanför*)

(*för sig själv*) Den gamla impotent kon!

Scen 3. Kung Henriks hov. Pomp och ståt.

Henrik Har kungen av Frankrike äntligen gått med på fred?
Buckingham Det var ju han som föreslog den, herre konung.
Henrik Var det? Det tycks jag ej kunna minnas klart. Nå, har han då gått med på fred? Det är ju allt vad vi behöver veta, eller hur?
Buckingham, Norfolk och Suffolk Fredsvillkoren är klara.
Henrik Bra. Så är då äntligen vårt Englands fred beslutad, etablerad och introducerad på vår världs scen och kan föregå med gott exempel för det stormiga barbariska vulgära Europa. Allt vi önskade var fred och välfärd, eller hur, min hertig Buckingham?
Buckingham Ja, om ni säger så, ers majestät.
Henrik Och som du hör så är det så jag säger, ditt förmättna nöt. Nu till väsentligare saker. Vad står på programmet för idag, Bartolomeus? Har du, gamle narr, gjort upp programmet som jag noga gav dig instruktioner om?
Bartolomeus Det har jag, nådig herre.
Henrik Och du har ej fuskat bort detaljer?
Bartolomeus Allt finns med, ers majestät, som ni gav instruktioner om.
Henrik Låt höra då på resultatet av vår tankemöda och begåvning. Ropa ut programmet, taffelmästare!
Bartolomeus Åhäm! Jag ber om att få annonsera: Item ett. En sittning för konstnären.
Henrik Konstnären? Vad då för konstnär?
Bartolomeus Tyske konstnären.
Henrik Vad hette han? Vad var det för en gynnare?
Bartolomeus Hans Holbein, vittberömd som mästare i hela Europa.
Henrik Ja, så var det ja. Det hade jag alldeles glömt. Jag visste väl att jag dock kunde lita på mitt ofelbara minne. Men är du då helt säker på att du ej hittade på den detaljen själv?
Bartolomeus Helt säker.
Henrik Nå, välan då, fortsätt.
Bartolomeus Item två. En bal.
Henrik Det passar mig förträffligt.
Bartolomeus Item tre. En glad bankett.
Henrik En glad bankett? Och är det inget mer än det?
Bartolomeus Ers majestät, jag vågade förmoda att en glad bankett är en bankett och glad.
Henrik Lägg genast till minst tjugo musikanter, några narrar, akrobater och jonglörer och naturligtvis det lilla extra, clown på underhållningen, du vet.
Bartolomeus Vad vet jag, nådigaste konung?
Henrik Vad du vet, det vet du, eller hur? Vad kommer sedan efter den banketten?
Bartolomeus Item fyra. Statsaffärer.
Henrik Åh, en bagatell. Den kan vi vara utan.
Bartolomeus Vi har här emellertid en intervju med kansler Thomas More som är markerad av ers majestät som mycket viktig ibland statsaffärerna idag.
Henrik Den gamle vise token! Tråkig är han dessutom. Som alla humanister har han bara vatten rinnande i sina ådror, och det är dessutom kallt. Nåväl, det verkar som att jag i alla fall är tvungen att en aning bry mig om mitt land idag. Vad kommer sedan, mästare Bertil?
Bartolomeus Item fem. En bal.
Henrik Det låter bra. Och sedan?

Bartolomeus Item sex. En liten vilopaus.

Henrik Man kan få pusta ut en aning efter alla turerna. Och sedan?

Bartolomeus Item sju. En kunglig lur.

Henrik Gav jag dig kanske sådan ordalydelse, din lymmel?

Bartolomeus Herre, jag kan inte riktigt minnas, men ni önskade alldeles klart en tupplur mitt på eftermiddagen!

Henrik Nå, ändra genast ordalydelsen till "välbehövlig skönsömn för envar som kan må väl därav".

Bartolomeus Nåväl, ers majestät. (*plitar i protokollet.*)

Henrik Men vem är det som kommer här? Skall vi bli ärade av gäster långt från kontinenten?

Suffolk Det ser inte bättre ut.

Norfolk Det verkar så onekligen.

Buckingham Alldeles obestriddligt.

Henrik Vad är det för gökar, och var kommer de ifrån?

Norfolk Jag antar mannen vara Erasmus av Rotterdam, holländare, med några vänner och kolleger från kontinentala universitet. Vår vän Sir Thomas More skall tydligen nu presentera sina lärda vänner för oss.

Henrik Om Sir Thomas More bär tagelskjorta närmast kroppen verkar denne Rasmus slita på minst tjugo stycken.

Thomas More Eders Suveränitet och Majestät, vårt rikets synnerligen ärofulle, lysande, storslagne och avhållne potentat, monark och skyddspatron, jag ber att ödmjukast få presentera här vid Englands så traditionellt humana humanistiskt välkomnande varma hov och huvudstad den ädlaste och lärdaste, snillrikaste och liberalaste och bästa man som verksam är på kontinenten nu för tiden.

Henrik Vi skall intresserat acceptera dina nya fynd inom begåvningsgenren, gode Thomas.

More Bror Erasmus Rotterdamus, träd för oss här fram! (*denne uppträder*)

O konung, denne är din like men i lärdomens, idéernas och vettets rike medan du förbluffar världen inom politiken. En mer ärbar man än denne skrev ej någonsin en bok, han har läst allt och överträffar därför allt, och endast anonyma heliga skribenter såsom Bibelns okända författare kan mäta sig med honom. Store härlige storslagne konung, acceptera denna lärdomsfurste som din like, och behandla honom som en sådan, ty han är förmer än du, då hans omätliga kunskaper är en större skatt än alla påvens guldförmögenheter. Vill ni ära honom, ers storartade och underbara majestät?

Henrik Du gör minsann stort väsen av en man som till det yttre mest är lik en rätt maläten kråkskräm. Men jag skall tro på dig, och tack så mycket för din generositet av ampla lovord över mig. Träd fram, Erasmus, och jag lovar dig att du skall känna hela England och dess ledarskap och dig själv hemma här fullkomligt förrän denna dagen är till ända.

Erasmus Så väl emottagen blev jag aldrig ens i Tyskland. Ingen konung erbjöd mig sin hand förut, och ingen har gjort så stort nummer av min obetydliga person som Thomas More, min käre vän och närmaste kollega. Och det är min största ära att få vara vän med honom.

Henrik Kom, förträfflige holländare, du skall dinera med oss alla här i afton och få undervisa mig i europeisk visdom, ty det kan behövas, då vi här bortom all redlighet och ära i ett dimmigt öland är rätt lurviga i skallen. Och om du själv önskar skall Sir Thomas More få sitta med vid samma bord.

Erasmus Jag gissar, eders majestät, att det ej endast är min önskan att Sir Thomas sitter med oss utan att det är er egen önskan också.

More Och ej endast är det bådas era önskningar men min också.

Henrik Sir Thomas, du har alltid haft en räv bakom ditt öra som beständigt tittar fram med ett fräckt öga men dock aldrig gör sig fullt påtaglig. Alltså är vi överens. Men håll den räven på sin plats.

More Han stannar på sin plats frivilligt fastkedjad för evigt.

Henrik Bra, Sir Thomas. Nå, Bartolomeus, efter detta inspirerande moment av ny och angenäm bekantskap, säg mig, vad var nästa punkt på ditt program?

Bartolomeus Det var bestämt den allra första punkten, (*bläddrar och läser*) item ett, en sittning för konstnären.

Henrik Låt konstnären vänta till i morgon. Men, för resten, var han inte tysk?

Bartolomeus Han är minsann en tysk, ers majestät.

Henrik Herr nederländare Erasmus, säg mig, känner ni artisten Holbein?

Erasmus Fadern eller sonen?

Henrik Sonen.

Erasmus Jag är väl bekant med båda.

Henrik Magnifikt! Får jag inbjuda honom även till vår middag med Sir Thomas?

More?

Erasmus Det går så bra så. Ingen av oss skulle därav känna sig besvärad.

Henrik Underbart! Och nu, så låt mig presentera er för hela hovet. Eller ska vi ha en bal först?

Suffolk Ja, ers majestät, jag tror vi alla nu behöver väl en bal att friska upp vår lätta stämning med.

Henrik Trivs du med baler, Rasmus?

Erasmus Om blott dansarna hålls ordnade i nyktert skick på golvet och ej ballar ur.

Henrik Vi ballar aldrig ur vid mitt dansanta hov hur mycket vi än dansar, eller hur? Kom, allihopa! Till vår balsalong! Jag lovar att där presentera vår illustra gäst för samtliga och även för vår drottning. (*till Anne Boleyn*) Ni skall lära denne torre humanist att dansa.

Erasmus Det behövs ej, konung Henrik. Hennes späda fötter skall ej massakreras av min tröga trampning. Jag har dansat förr och skall ej dansa mer.

Henrik Förbaskat synd! Då dansar jag med dig i stället, lilla snuttan!
(*Alla går ut mot balsalen utom Erasmus och Thomas More.*)

Erasmus En märkvärdig konung!

More Hörde jag dig säga något?

Erasmus Ja. Ni har en högst märkvärdig konung. Han tar priset bland vår världs regenter i självhärlighet, godmodighet och ansvarslöshet. Ändå har han många konkurrenter.

More Ja, han är ett stort original. Men observerade du hans tillgivenhet för Lady Anne?

Erasmus Är hon en vanlig hovdam?

More Ja, ej mer. Det är en knut som håller på att växa.

Erasmus Jag har ej sett drottningen vid kungens sida. Är hon då indisponerad?

More Ingen vet.

Erasmus Besynnerligt.

More Minsann.

Erasmus Men vi bör inte dröja utanför. Skall du ej komma med?

More Gå före du. Jag kommer efter. (*Erasmus går.*)

Ja, han är en märklig, nyckfull och bisarr monark minsann, vars alltför stora ömhet kan ta sig passioner som ej en nation av vett kan kontrollera. Hans gemål är mer än blott förskjuten; vad för jordbävning i Europa kommer hon att frambesvärja såsom hämnd? En futtig hoppa flirtar kungen med i stället inför allas ögon vilket uppmärksammas speciellt av påven. Om vår Henrik får det i sin skalle att utbyta drottningen mot denna ambitiösa slyna, vilka gräsliga förintelser,

förbannelser och krig skall inte då Europa, Spanien, Rom och kristenheten gissla stackars England med? Vår käre Henrik spelar tärning med sitt rikets öde, och han struntar fullkomligt i hur mycket det kostar. Han förlorar gärna allt och spelar ändå vidare. Det enda viktiga för honom är att han får slippa ha det tråkigt. Världen är den bästa tänkbara så länge blott som Henrik får ha roligt vare sig hans värld går under eller ej. Vad skall man tänka om en sådan konung? Är han värd nationens kärlek, lydnad och respekt? Jag vet ej. Framtiden får ge oss svaret, och min enda tröst i dunkla farhågor är att åtminstone vår Gud står över kungen. Och det faktum kvarstår att han är den enda kung vi har så länge vi har honom.

Ut ur mina grubblerier nu och till den glade Henriks ljusa värld av baler, fester, nöjen, spel och friskt humör. Farväl, mitt allvar, nu för resten av den här normala festen eller arbetsdagen.

Scen 4. Henrik till bords ensam med Anne Boleyn.

Henrik Aldrig dansade du bättre eller mera ystert än i afton, lilla pullan.
Anne Inte heller du, min lille man.
Henrik Du smickrar mig. Jag älskar att du smickrar mig.
Anne Jag älskar också att få smickra dig. Och vet du varför?
Henrik Nej?
Anne Jo, därför att jag älskar att få smickra dig! (*De skrattar hejdlöst tillsammans.*)
Henrik Min Anne, du måste bli min drottning.
Anne Men du har ju redan en som är din drottning.
Henrik Ja, men henne får jag väl försöka röja milt ur vägen då.
Anne Här! Fyll ditt glas med litet mera vin! Du tänker bättre då! Jag tycker inte om det när du talar om din gamla fru. Du blir så gammal själv när du bekymrar dig för henne. Jag vill inte bli så gammal, men det blir jag om jag måste höra sådant.
Henrik Du har rätt som vanligt, lilla Anne. Vi gör nog rätt om vi långt hellre dricker än bekymrar oss för hennes ständigt mörkare och längre skugga.
(*Katarina har visat sig och hör dem utan att de ser henne.*)
Katarina Detta är för första gången på tre dygn som jag har vågat lämna mina rum och slutat gråta. Jag kom hit för att få sällskap, och vad finner jag? Jag finner att jag ännu existerar i hans minne. Det är allt. Det är dock skönt att få erfara att jag än åtminstone betraktas som en gammal skugga som försvinner, ty en sådan roll är ändå alltjämt någon roll. Det enda onda är att vara utan roll fullständigt. Men det är det slut som inväntar oss alla. (*går*).
Henrik Hörde du? Jag tyckte att jag hörde hennes röst.
Anne (som sitter i hans knä) Vems då?
Henrik Min äkta frus.
Anne Du hörde nog ett spöke.
Henrik Kanske det var bara någon trånsjuk katt.
Anne Det var nog ingenting som spelar någon roll.
Henrik Vad det än var, så låt oss dricka för betydelselösheten av trånsjuka katter!
Anne Ja, det låter bra. För alltings värdelöshet och all trånsjuk fåfängas förgänglighet!

(*De dricker och skrattar.*)

Scen 5.

Sir Thomas More inkommer, grubblande.

More Han har gjort det. Han har lyckats göra det omöjliga. Han har sprängt alla gränser, rivit alla byggnader och krossat alla normer och all mänsklig ordning i att plocka en påfågel för att fjädra kråkan. Och hur praktfull är ej kråkan nu! Och hur bedrövlig är ej påfågeln i sin fullkomliga utblottenhet! Nu kommer frågan: skall vår grälla kråka lyckas hålla sina lånta fjädrar, eller blir hon plockad som sin företräderska i kungliga menageriet? Kommer denna andra drottning, som ej ens är äkta, att förmå i längden tillfredsställa kungen, som ej ens var nöjd med drottning som var äkta? Allt förnuft är mot vår konungs framgång och mot att hans lycka kan bestå. En kråka är en dålig ersättning för en förlorad svan. Han kommer troligen att tröttna på sin kråka för att finna sig en sparv. Och efter sparven kommer så vad han därefter förtjänar: en besvärlig mÄrr, en parasit och en harpya. Må den sista bli den värsta och ge honom vad han tål så att det sedan blir ett slut på leken. Vi skall endast hoppas att det onda ej blir värre. Ett är säkert dock: han blir ej nöjd, ty ingen kommer till sitt paradiset förrän åtminstone man kolat av. Här kommer nu den glade kungen med sin lika glada frilla. (*Kungen kommer med Anne Boleyn.*)

Henrik Hej, du glade Thomas More! Hur mår din lust idag?

More Jag tackar er, ers majestät, jag mår nog bättre än igår trots allt. Jag tackar er för omtanken.

Henrik Vad då för omtanke?

More Ni frågade mig hur jag mår.

Henrik Du borde inte tacka mig för att jag visar vänlighet. Då kan den vänligheten taga slut. Jag tål ej hyckleri.

More När kungen upphör med att vara vänlig upphör han att vara kung. Vad är en kung om icke kung av vänlighet?

Henrik Du talar nu som en spritt språngande republikan. Vad är det med dig? Aldrig tar du väl din egen utopi på allvar?

More Jag har skrivit den, och vad jag skrivit står jag för.

Henrik Min herre, ni är utmärkt som vårt rikets kansler. England har ej någonsin haft någon bättre, fast ni är den förste med det ämbetet som icke är av börd. Sköt väl ert jobb och glöm bort alla kommunistiska menlösa utopier.

More Mina utopier utgörs blott och bart av sunt förnuft, som denna världen alltför mycket saknar.

Henrik Rätt, men dina utopier är för tråkiga i allt sitt sunda blodlösa förnuft. Om världen var blott klok och styrd av sunt förnuft så fanns det ingen spänning mer i den. Den vore då fullständigt odramatisk. Därför endast kan vi såsom majestät och huvudskådespelare ej tolerera dina trista utopier. Livets dramatik vill du upphäva, och det skulle innebära slutet för allt mänskligt liv.

More Mot vettets lag uppreser du som stark kontrast din älskarinna.

Henrik Var ej fräck, Sir Thomas More. Du är min vän, och jag skall alltid anse dig som sådan tills du går emot mig.

More Jag skall aldrig gå emot er.

Henrik Ja, det säger du. Men dina utopier går emot mig bakifrån.

More De är ett argument allenast, inget vapen.

Henrik Är han ej en skälm, Anne?

Anne Jo, men god som sådan.

Henrik Tur för honom att han ej misshagar dig. Så länge han är god mot dig behagar han till fullo mig. Du är mig kärare, Sir Thomas More, än alla Englands byråkrater av den äldste och äldsta börd. Farväl med dig! Nu går vi till vår middag. Vi ses senare, Sir Thomas, vid konseljen! (*går med Anne*)

More En slik konung som vår Henrik kommer England aldrig mer att se igen. Han är ett lejon utan klor, en stor tjockhudad tjockskallig och tjockbent stoppkorv med en praktfull krona på sitt huvud utan vilken han blott skulle vara en pompös aktör av fåfångaste slaget. Han är som en elefant totalt inkompetent och dum men ganska rolig att beskåda om man bortser från hans dominans och klumpighet.

Och vilket sällskap har han funnit för sitt tunga tyranni! Jag visste ej att elefanter kunde para sig med svarta pantrar, men det gör han väl emedan han är blind. Hon är mer ambitiös nu redan än vad Katarina nånsin vågade i exemplarisk fromhet. Anne Boleyn är som apokalypsens hora som med att få makt nu hotar helt omintetgöra hela kyrkans helighet. Jag måste ära, respektera och ödmjuka mig för hennes kvinnlighet fastän hon som kvinna endast eftersträvar kronan och helt förbiser kung Henrik som person och karaktär. Och genom Henriks nycker har hon blivit vilselederskan som hotar leda hela kyrkan och en hel nation i blind godtrogenhet åt helvete. Kung Henrik stod på kyrkans sida emot Luther tills hovdamen Anne Boleyn fick honom att bli Luthers kreatur och vapen emot kyrkans enighet, det enda heliga med kyrkan. Och mot vilket slut går därmed vi beskedliga ödmjuka engelsmän i menlös fårahjord ledd av en ulv i horakläder? Våra fäder stred mot våra fäder blott för att en festande kung Henrik helt besatt av tanklöshet nu skall få plundra våra kloster, upplösa världskristendomen, kasta England in på enkelriktad gata inåt mörkret och blott åstadkomma krig, inbördeskrig, moralisk upplösning och nationell bankrutt! Så lyder min prognos som ensam nykter hjärna i en stats häxkittel av självsvåldighetens yrsel. Detta har dock hänt förut. Kung Henrik blott upplöser traditioner som bestått alltsedan Wilhelm Erövrarens dagar, som på samma sätt upplöste alla traditioner före dess. Ej ännu lider Henrik av domedagspretentioner som berättigar hans likvidering av vem än som vågar tänka själv, men i hans nya drottning ser jag redan sådan tid nu randas. Allt jag har som tröst är mina utopier, som må stå som yttersta kontrast mot denna ständigt alltmer galna verklighet, som är på glid mot sådan gudlöshet att den snart blir beviset för att även Gud är lika rutten i sin själ som alla de monarker som förankrar sina ställningar i religionens namn. (*Cromwell inträder.*) Ja, mäster Cromwell, om ni lyssnat på mig i kulisserna så hörde ni dock rätt, att världen är på glid mot galenskap, och det kan blott betyda att vår Herre Gud är det också, såvitt han alltjämt existerar, vilket alla kloka män alltmer betvivlar i förnuftets namn.

Cromwell Gör ni det också?

More Nej, men jag förstår att humanister i förnuftets namn kan göra det.

Cromwell Då tvivlar ni på Gud, och då är ni helt enkelt överansträngd. Ni har arbetat för självupppoffrande frenetiskt och är ej mer herre över ert förnuft. För resten kräver kungen att ni liksom alla rikets präster accepterar att han är sin kyrkas högsta överhuvud nu och icke längre påven.

More Har han gått så långt?

Cromwell Det är hans enda möjlighet till skilsmässa från drottning Katarina. Påven säger nej – då måste kungen bryta med sin påve. Då blir han sin egen påve, och hans folk och rike måste acceptera det.

More Om inte?

Cromwell Hamnar vi i Towern och blir överlämnade åt bödeln som den hedersmannens arbetsfält.

More Och utan rättegång?

Cromwell Nej, lagenligt och riktigt, men härefter gäller endast kungens lag.

More Skall vi då dyrka kungen hellre än vår Gud?

Cromwell Det verkar så, och vi har inget val.

More Det vågar jag betvivla. Vem som helst kan välja Gud och samvete framom allt annat.

Cromwell Enligt kungens lag är Gud och samvete numera liktydigt med kungens lag.

More Då är vår värld nu redan galnare än vad jag nånsin trodde att den kunde bli.

Cromwell Det verkar så, och vi har blott en enda sak att göra: överleva.

More Överleva innebär då leva för en drottning Anne Boleyn och vara hennes slav och tiga inför drottning Katarinas likvidering.

Cromwell Ja.

More Det kan ej någon be mig göra.

Cromwell Ingen ber dig heller. Valet är ditt eget.

More Tack för det. (*går*)

Cromwell Den kanslern blir lätt att utmanövrera. Han är alldeles för hederlig och ärlig för en maktfullkomlig stat styrd av en egenmäktig konung. Någon borde varna honom att han inte har en enda vän i denna nya stat. Själv är jag för opportunistisk för att bli den varnaren. Om han ej fogar sig i kungens nycker må han bli martyr och helgon. Själv så föredrar jag att förbli vid liv och foga mig i kungens nycker. Helgon och martyrer hör numera det förflutna till, och det blir snart nog otidsenligt att ens minnas sådana.

Scen 6.

Anne Boleyn i sin kammare med kammarjungfru.

Anne Nu är jag drottning. Gud bevara drottningen! O Henrik, vad du nu har gjort mig lycklig! Den mest friska hälsosamma luften andas man som maktberusad. Henrietta, skickade du brevet till min företräderska, den pensionerade prinsessan?

Henrietta Ja, ers höghet.

Anne Gav hon inget svar?

Henrietta Jag fick ej träffa henne. Flickan som tog brevet lovade att leverera det personligen. Det nöjde jag mig med. Den aragonska damen träffar ingen mänska längre.

Anne Det är bara rätt åt henne, den sentimentala impotenta gumman!

Henrietta Hon var en gång drottning, frun.

Anne Men jag är drottning nu, och inte längre bara fru! Försvinn, ditt oförskömmade stycke! (*Henrietta försvinner.*) Det är gott att vara drottning. Nu skall alla världens män få se på fan! Kung Henrik har jag i min hand som hammare mot världen, och det är all den katolska makten som skall krossas av vår kärlek! Barnet i min barm är sonen som skall bli vår trumf och inseglet på kärlekens totala överlägsenhet mot makten, politiken, kyrkan, kristendomen och all ordning och all auktoritet i världen! Påve, du är värdelös med all din kyrka mot min Henrik i min hand och mot vår kärlek sonen i mitt sköte! Katarina var en dålig kärlekspartner, och framtidens lag blir den att endast sådana går under medan endast kärleken går vidare och överlever. Resultatet blir en mänskligare, friare och dugligare mänskovärld. Och jag är kvinnan som tog initiativet till den! Gud bevara drottningen av England! Ha-ha-ha!

Akt III Scen 1.

More Det var en gång en kardinal som hette Thomas Wolsey. Han var ärkebiskop och en värdig sådan, men vad hände? Konungen berövade den store mannen all hans kompetens, hans kvalifikationer, all hans redlighet och ära, och hans fall blev stort. Och varför gjorde kungen det? Emedan kardinalen var en stor och mäktig man, men kungen är det också, och en stor och mäktig man kan icke tåla någon annan stor och mäktig man, ty sådana är storheten och makten. De kan endast brukas till avvägbringandet av andras fall för deras storhet, makt och ära. Därav får en stor och mäktig man nämligen mera makt och storhet, så att han där genom kan ta åt sig mera fåfäng världslig ära.

En gång fanns det här en drottning Katarina. Hon var dotter av ett kungligt hus av ädlare och äldre anor än vårt eget. Hon var Englands drottning och gav därigenom England större ära än hon gav sig själv. Hon älskade sin konungsman med kunglig ärbarhet och trohet. Hon var pliktmedveten och fullgjorde alla sina svåra uppgifter som drottning av en grov nation och såsom fru åt dess mest grövsta konung genom tiderna. Hon gav honom en dotter och var exemplarisk såsom dygdemönster, men hur gick det väl för henne? En dag fattade vår konung det beslutet att ej träffa henne mera, och det blev därvid. Han påstod en dag att hon icke längre var hans drottning, och det blev därvid. Han tröttnade på henne och försköt sin enda dotters moder, låste in henne på landet och begravde henne levande. Hon dog i fullständigt elände, andligt utsvulten i ensamhetens fullständiga isolering, uppfrätt av sin makes omänskliga hat, angripen orättvist från alla håll av ensidigt förtal, ett offer för en enda människas godtyckliga reformation mot hela världens kristna ordning. Drottning Katarina dog emedan kungen ville det, och likväl dog hon trogen honom och en oantastlig drottning.

En gång hade vi en väl organiserad kyrka, en stabil religion som omfattade all världen med behövligen och fromma, mänskliga och humanistiska, uppbyggliga, förnuftiga och ädla ideal för alla människor att finna en universell stabilitet hos. Kungen brände denna kyrkas ledare om han ej hängde dem, han plundrade dess kapital och ruinerade dess existensgrund, han behagade att på ett år förinta denna kyrkas tusenåriga stabilitet och traditioner för att såsom ersättning för denna nationella våldtäkt ej ge något annat än provokationer, förolämpningar och lagligt barbari. Det har han bara gjort lokalt i England, men han visar därmed vägen för eventuella övriga monarker som har möjlighet till alltför stora maktbefogenheter. Har han då med vett och vilja genomfört ett så beundransvärt initiativ? Nej, ty han gjorde allt allenast av en nyckfull kärleksfallenhet för en högst tvivelaktig hovdam. För att blott behaga henne gjorde han allt vad han kunde för att vända världen upp och ner, och han vet icke själv hur väl han lyckades, ty vi har än så länge blott sett början. Kan man ta en sådan kung på allvar? Nej, som tur är i all denna otur måste man då dra den slutsats att han endast är en komediant. Här kommer han. Ta skydd!

Henrik Men har du verkligen försökt med allt?

Bartolomeus Med allt, ers majestät.

Henrik Vad gjorde henne då så oförsonligt rasande?

Bartolomeus Jag vet ej. Jag har ingen aning, är jag rädd för, herre konung.

More (avsides) Håller då den andra frun på att bli ett problem liksom den första?

Henrik Men vad sade hon exakt?

Bartolomeus Hon sade inget särskilt. Hon blott skrek och kastade omkring sig saker, föremål av obehagligt slag som hon med avsikt siktade mot mig men, till all lycka, dåligt.

Henrik Vad för föremål?

Bartolomeus Kastruller, stolar, brödkavlar och annat möblemang.

Henrik Vad skrek hon då?

Bartolomeus Hon skrek allt möjligt, såsom "Ut med dig, din hund!" och "Gå och häng dig!"

Henrik Detta är i högsta grad allvarligt. Vad i fridens namn kan då ha gjort den damen så förargad?

Bartolomeus Om jag bara visste, herre nådigaste konung!

Henrik Om jag bara visste, mäster Bertil!

More Är det något som en annan möjligen kan stå till tjänst med?

Henrik Ingenting just nu, Sir Thomas More, ty vi har svårare bekymmer nu än statsbekymmer. Mäster Bertil, härmed ger jag dig i hemligt uppdrag som intelligent agent att taga reda på vad som förargar hela Englands drottning.

Bartolomeus Jag kan bara lova er att göra allt jag kan så gott jag kan och därmed göra allt mitt bästa.

Henrik Du skall göra mer än blott ditt bästa! Tänk på att allt Englands framtid står på spel! Jag kommenderar dig att finna ut den slynans hemlighet! Och kommer du ej hel tillbaka och med lösningen till detta oerhörda kvinnliga mysterium skall jag aldrig tala till dig mer! Iväg, min tjänare, och gör din plikt!

Bartolomeus Skall ske, ers majestät! (går)

Henrik Sir Thomas!

More Ja, ers majestät?

Henrik Du tråkar ut mig med ditt sällskap! Gå!

More Alldeles som ni önskar, ers högtidlighet. (*avses*) En sådan anledning till onåd är hos denne kung liktydigt med en dödsdom.

Henrik Inga spydigheter mer! Håll käften, var så god, och gå!

More Jag ber att få rekommendera mig som er beständigt ödmjukaste tjänare.

Henrik Gör dig inte till.

More Tyvärr, ers majestät, är jag spontan och förblir blott Englands bästa trogen vad som än må hända.

Henrik Vad är det för insinuationer?

More Ingen alls. Jag är blott ärlig. Den som tolkar ärlighet till insinuation förstår ej ärlighetens språk.

Henrik Du är för ärlig. Det är felet med dig. Gå nu innan du komprometterar dig än mer med ännu värre ärligheter. (*Thomas More bugar sig och går.*)

Han är farlig, ty han tänker själv och är för dominant som individ igenom sin uppburna ställning. Hans närvaro blir i min regering mer och mer en obekvämlig fatal underminering av mitt rikets och min strävan än om endast katoliker sütte kvar i den. Han är alltför intelligent och säger alltför litet, blott en bråkdel av hans skärskådande tankars klarsynthet; men det han släpper fram blir ständigt mera olycksbådande. Han måste bort. Jag får se till att han blir arresterad för sin snorkighet mot Anne Boleyn. Han kan ej tolerera henne varför han så envist hänger fast vid påven och förnekar mig som kyrkans högsta styresman, som om den kristna kyrkan vore något för en man att hänga fast vid! Han kan icke se att tiden är förbi då kyrkan kunde gagna någon. Den som framledes är löjlig nog att föredra den kristna kyrkan framför staten måste gå till botten med den redan hopplöst i sank skjutna gamla skorven, som är genomrutten dessutom. Det har ju inte funnits någon påve nu på femtio år som inte varit skyldig till incest med sina egna barn. Den mer realpolitiska herr Thomas Cromwell får ta över jobbet från Sir Thomas More. Sir Tony Gottomdrix!

Sir Tony (infinner sig) Ja, ers majestät!

Henrik Följ efter den där More och spionera ut hans dolda verksamhet och tankar!

Tony Ja, ers majestät! För tillfället eller för gott?

Henrik För gott tills vidare, din dumskalle!

Tony Förvisso! Alltid redo! Lita bara blint på mig!

Henrik Iväg med dig!

Tony Naturligtvis, ers majestät!

Henrik Han är en nitisk ambitiös ung man som ej är rädd för mig. Jag trivs med honom bättre därför än med alla fånar som går här och viftar svans för mig av bara rädsla. Mäster Bertil är en sådan. Mäster Bertil!

Bartolomeus (*inkommer*) Ja, ers majestät!

Henrik Har du än lyckats taga reda på vår drottningens anledning till dåraktigt missnöje?

Bartolomeus Nej, ers majestät.

Henrik Du är inkompetent och dessutom omöjlig!

Bartolomeus Ja, ers majestät, om ni behagar, men jag har dock gjort mitt allra bästa.

Henrik Därför är du ännu mer inkompetent och fullständigt omöjlig! Den som gör sitt bästa lyckas hur omöjliga hans uppgifter än är!

Bartolomeus Förvisso, höga majestät, men det var blott ett tjugotal minuter sedan som ni gav mig detta svåra uppdrag.

Henrik Det är ingen ursäkt! Det är bara undanflykter! Våga inte säga mot mig! Du är helt inkompetent och dessutom en katastrof! Om du haft någon ringaste god vilja att alls utföra ditt uppdrag fanns du inte kvar här i kulisserna och pimplade ur skåpet! Ge dig äntligen iväg och fortsätt spionera!

Bartolomeus Ja, ers nåde. (*ut*)

Sir Tony (*avsidet*) Något tjugotal minuter sedan? Jag kan bara få det till högst fem.

Henrik Sir Tony!

Tony Ja, ers majestät!

Henrik Gav jag er ej i uppgift att ta reda på vad Thomas More har för sig utanför regeringen bakom kulisserna?

Tony Den uppgiften var jag strängt sysselsatt med tills ni just nu ropte in mig!

Henrik Lögnare!

Tony I så fall mot min vilja, höga majestät!

Henrik Och hörde jag ej just din röst där bakom draperiet? Var det kanske någon annan än du själv?

Tony Nej, det var jag. Där stod jag för att spionera på Sir Thomas More.

Henrik (*ropar*) Sir Thomas More! (*tystnad*) Han är ej här och hör oss ej. Han är ej ens i närheten. Du är en lögnare om dock sympatisk! Ut med dig och sätt i gång!

Tony Med glädje, chefen! (*ut*)

Henrik Det var det. Och nu till middagen. O Anne, vad är det med vårt hulda äktenskap? Vad är det med ditt dåliga humör? Är det måhända för att jag igår åt middag med Jane Seymour? Men hon är ju harmlös som en sparv, det lilla livet! Hon kan aldrig bli det minsta arg som du. Hon saknar allt det som tyvärr kan göra kvinnor till flagranta monster. Hon är bara älsklighet och kan ej göra sig det minsta skyldig till det minsta ont, ej ens i sina tankar. Mäster Bertil får ta reda på om du är svartsjuk eller ej. Jag hoppas innerligt du svävar i okunnighet om mina många middagar med Jane och att du bara är förgrymmad på din man för någon småsak. Kanske jag har glömt din namnsdag? Eller kanske jag har glömt din existens på några dagar? Säkert är det bara för en kvinnlig futtighet som hon är arg på mig. Det brukar vara så. Fruntimmer blir besatta och förgrymmade för ingenting. Det vore ju ej snyggt exempelvis om hon var kunnig om att jag blott nu för tiden kan ha hulda jungfrun Seymour ljuvt i mina innersta mest innerliga tankar.

Scen 2.

(Suffolk, Norfolk, Cromwell, ärkebiskop Cranmer, Buckingham och andra.)

Suffolk Ingen vet om det blir pojke eller flicka.
 Norfolk Det blir nog en pojke.

Cromwell Det blir nog en flicka.

Cranmer För vår drottning skull så hoppas jag det blir en gosse, en arvinge.

Cromwell (avsides) För min egen skull så hoppas jag det blir en extra värdelös prinsessa.

Norfolk Nu kommer de! Nu får vi veta svaret snart!

Cromwell (avsides) För om det blir en flicka är vår drottning nummer två förlorad, och då kan jag med att utse drottning nummer tre själv stärka mina aktier.

Suffolk Hör! Nu kommer de! På knä, för Guds skull, gentlemän, på knä!
(*Lorderna och tjänstemännen inkommer med Sir Thomas More.*)

Norfolk Kung Henrik är ej med. Det bådär inte gott.

More Höj glädjerop till skyn av jubel, hela England, ty vår nya drottning har tre månader efter sitt bröllop fött vårt England än en ny prinsessa!

Cranmer En prinsessa?

Suffolk Ännu en prinsessa?

Buckingham (avsides) Ett fiasko.

Cromwell (avsides) Vilken härlig dag är detta! Hur mitt hjärtas glädjes lärka fröjdas högt av salighet i himlens friaste oändlighet!

More Ja, mina herrar, ännu en högst ärorik prinsessa.

Cranmer Och vad heter denna unga dam? Har hon fått något namn?

Suffolk Jag hoppas verkligen det ej blir Sarah eller Ruth.

Norfolk Hon får väl slippa heta Anne åtminstone?

Buckingham Vad sägs om Henrietta eller varför ej Godiva?

More Hennes dopnamn blir Elisabeth.

Suffolk Ett bra namn för en boren dam.

Norfolk Ett kungligt namn som dock är kvinnligt.

Buckingham Ja, så kan ju ingen pojke heta.

Cromwell Och vad skulle pojken heta, om det blev en pojke?

Cranmer Edward, har hans majestät en gång berättat för mig.

Cromwell (avsides) Pris ske Gud för hans försening av prins Edwards ankomst!

Buckingham Det var det, det. Ännu en prinsessa.

Suffolk Och vad säger kungen om sin nyblivna prinsessa?

More Ingenting.

Cranmer Dock har han väl naturliga och ömma faderskänslor inför barnet?

More Om han har dem visar han dem inte.

Buckingham Vilken utmärkt pappa!

Suffolk Ja, det var väl allt då.

Norfolk Låt oss lämna denna pampiga asyl för majestätets ständigt växande församling av kvinnofiaskon, Suffolk. Låt oss resa ut till Richmond.

Buckingham Ja, här har man ingenting att göra såsom man. Får jag slå följe i ert sällskap? Litet öl nu skulle göra gott.

Cromwell För mig också.

Suffolk Du följer inte med oss, Cromwell.

Cromwell Varför inte det?

Norfolk Jo, för att du är dum. Kom, mina herrar. (*Norfolk, Suffolk, Buckingham går.*)

Cromwell Jaså, jag är dum! De känner inte mig. Jag är nog smartare än vad de vågar tro och säkrare än någon av dem. Tids nog får de akta sig för mig. Vad de tror vara dumhet hos mig är just vad som skall upphöja mig till kungens närmsta man. Emedan jag är dum skall jag bli mäktigast i England efter kungen eller efter hans gemål åtminstone.

Cranmer Ni verkar lycklig över barnets lyckliga förlossning, Thomas Cromwell.

Cromwell Lycklig? Varför inte? Och ni själv, herr ärkebiskop Cranmer?

Cranmer Givetvis. (*avsides*) Långt lyckligare än ni själv, tror jag bestämt.

(till More) Och är vår drottning lycklig över födseln, kansler Thomas More?

More Hon hade varit mera lycklig om prinsessan varit prins.

Cranmer Förstås. Naturligtvis. Det kan jag nog förstå. Ursäkta mig. Farväl så länge, ädla herrar.

More Ni är ursäktad. Farväl, du värdige prelat av England, (*avsides*) som jag vördar trots att du vräkt Englands kyrka över ända.

Cromwell Akta dig, Sir Thomas More! Jag hörde nog!

More Det gjorde du! Så intressant!

Cromwell Jag skall berätta det för kungen!

More Ja, det tror jag nog du gör. Du är ju detta lands minst trovärdiga man. Du älskar makten och du offerar vad som helst för den. Det är ju din natur och all din karaktär. Har jag ej rätt?

Cromwell Nej, ni har fel, herr kansler! Allt jag eftersträvar är vårt rikes bästa!

More Och vårt rikes bästa är blott det som passar er. Har jag ej rätt, min käre vän?

Cromwell Vårt rikes bästa är blott det som passar konungen. Jag är min konungs tjänare och ej min egen.

More Det är även jag. Så varför vill du då förgöra mig fastän vi kommer så väl överens?

Cromwell Du är för slug, Sir Thomas More.

More Är jag för slug? Det kan blott den illsluge tro. Säg hellre att jag är förnuftig. Det är den enda slughet som är konstruktiv och varar längst. Den överträffar maktens kortsynthet.

Cromwell Du har för höga tankar om dig själv.

More Så har jag det? Och du tror mig om bakslughet?

Cromwell Det har jag många gånger fått bevis för.

More Då, kollega, tror du mig om ont. Då skall jag tala om för dig att endast onda män tror att det existerar onda män. De vittrar endast onda män i atmosfären eftersom de endast tänker på sig själva. Tänk dig för, kollega, innan du tror någon vän om något ont förrän du väl rannsakat dina egna tankar och motiv.

– Rekommendera mig hos kungen om du vill. Mig spelar det ej längre någon roll. Jag har frivilligt resignerat från min höga post och har ej något mer att göra här vid detta hov. I mig behöver du med andra ord ej mer se någon möjlig konkurrent. Farväl.

Cromwell Gud hjälpe dig. (*More går.*) Det här är verkligen min lyckas grynings dag. Vårt drottningssubstitut ett modersfiasko, Thomas More en katolik och uttalad reaktionär, det faller träd omkring mig överallt, och jag är snart den enda furan kvar. Det lönar sig att vara egoist. Det kan ej hjälpas.

Scen 3.

Anne Boleyn Goder afton, Thomas Cromwell! Hur mår kungen?

Cromwell Jag är just på väg till honom.

Anne Jag har ej fått tillträde till honom på ett tag. Får jag gå med er?

Cromwell Givetvis, madame! Kom bara med! (*på väg*) Du milde! Han är ju på väg mot oss! Vi slipper ta den risken att besvära honom. Han skall säkert desto mer besvära oss i stället. (*släpper Anne Boleyns arm, som han tidigare så vänligt tagit under sin. Kungen kommer.*) Eders majestät! (*faller ner på knä.*)

Henrik Vad är å färde, Thomas Cromwell? Anne Boleyn, vad gör ni här?

Anne Det samma som ni själv, min konung: undrar vad ni gör här.

Henrik Jag är just på väg till trädgården. Var vänliga och hindra ej mitt ärende.

Cromwell Min konung, jag har nyheter av vikt att genast delge er.

Henrik Förbannelse! Och vad kan det väl vara som är mera viktigt än min egen vilja?

Cromwell Herre, Thomas More är en förrädare.

Henrik Det vet jag.

Anne Thomas More är ej någon förrädare! Om han det är så är jag det med honom, och med oss är ärkebiskopen av Canterbury det lika mycket.

Henrik Akta dig, min fru, för att uttala slika tanklösheter och att blanda dig i saker som ej angår dig. – Vad får dig då att tro att Thomas More är en förrädare?

Cromwell Jag hörde honom nämna ärkebiskop Thomas Cranmer såsom Englands kyrkas vedersakare och våldtäktsman.

Henrik Det sade han? Det var en omoralisk sak att säga.

Anne (avsidet) Thomas Cromwell är hans vän. En omoralisk vän har han sig visat vara. – Konung, jag tror Thomas Cromwell överdriver eller ljuger.

Henrik Blanda inte dig i mina kungliga affärer, Anne! Sir Thomas More har länge varit mig ett magsår genom sin förtäckta illojalitet och lömska envishet. Det är på tiden att vi gör processen kort med honom. Har du något mera att anklaga honom för, din hale lismare?

Cromwell För något halvår sedan talade han inför mig ej blott mot er och kyrkan utan emot själve Gud.

Henrik Han skulle då tillhöra det extrema lägret inom humanismen som förfäktar att det mänskliga förnuftet gör Gud onödig och överflödig?

Cromwell Ja. Den mannen är ej riktigt klok. Han har gått över gränsen.

Anne Över gränsen för vad då? Jo, endast för vår dumhet och för vår begränsade förståelseförmåga. Mannen är för stor för er, och därför endast irriterar han er båda. Ni som andar krymper endast medan han blott expanderar.

Henrik (avsidet) Han är alltför klok åtminstone för Thomas Cromwell, den lakejen. Thomas More är mera värd som vän än hundra Thomas Cromwell. Smickrare blir bara billigare hela tiden då de liksom möss multiplicerar sig och mera intensivt ju längre konungen regerar, medan en klok vän som Thomas More med sitt förnuft bli bara mera ensam, ovärderlig och unik. Han är den enda utom jag som genomskådat att begreppet Gud är blott ett medel att politiskt kontrollera massorna. Men hans förnuft och kättereri är oväsentligt. Hans lojalitet mot mig är allt vad som bekymrar mig, då den blir alltmer tvivelaktig. – Vill du påstå, Anne, att mannen är ett helgon?

Anne Kanske.

Cromwell Knappast. Högt han talar för sig själv....

Henrik Och den politiker som talar för sig själv är farlig och helt oberäknelig, ty han kan inte hålla tätt. Han läcker, och därför så sjunker han. Må han då sjunka fjärran från vårt hov, vår nya ordning och vår protestantiska regering. Sade du, din hale ål, att mannen även talat emot mig personligen?

Cromwell Jag hörde honom i en korridor anklaga er.... nej, jag kan inte nämna det.

Henrik Vad sade han? Säg ut! Din tystnad gör dig annars till förrädare!

Cromwell Han gav er skulden för....

Henrik Låt höra! Ut med språket!

Cromwellför er första hustrus död.

Henrik Förbannelse! Ge er iväg! Ut med dig, Anne! Försvinn, din djävul till angivare av Englands ärligaste man! (*Han jagar ut dem. De försvinner i förskräckelse.*)

Är jag då mördarnarren som drar med mig England i mitt eget helvete? Det verkar så. Blev jag då min gemåls förgörare för att jag tröttnade på henne? Det ser inte bättre ut för mig. Sir Thomas More är min uppmärksamma bevakare, och hans observationer är för observanta. Han har uppenbarat sig såsom mitt samvete när jag som gladast trodde att jag saknade ett sådant. Skall han tas på allvar, lyssnas till och lämnas farligt aktiv, störande och mäktig i sin konsekventa ärlighet? Har kungen råd

att ha ett eget samvete? En konung är en konung först och måste först ta hänsyn till sin kungliga ofelbarhets nödvändighet. Som ledare för en nation får han ej vika för en sådan svaghet som förarglig samvetsömhet. Samvete, jag måste tysta dig emedan jag är konung. Annars måste jag kapitulera för Sir Thomas More, en enkel lagman utan börd. Det är otänkbart för en konung. Jag är krönt av Gud, och Thomas More är bara en pratmakare. Guds heliga auktoritet är mera viktig än en libertins fritänkeri. Jag har ett större ansvar för mitt rikets framtid än den skälmen, som nu har satt sin sista potatis. Han är såld och räddningslös, ty inte ens madame Boleyn, min alltför starka fru, kan längre rädda honom när han dömt mitt äktenskap för mordet på den stackars aragonskan.

Scen 4.

Sir Thomas Mores studiekammare i hemmet i Chelsea.

More Allt är numera i fara. Anne Boleyn är inte populär, och kungen börjar mer och mer se snett på hennes ambitioner. Franske Frans för friskt krig emot kejsaren, som kämpar hårt mot Martin Luther, som slår hårt mot påvens kyrka, som bannlyser England och skär loss dess kyrka ifrån världen. England kämpar i sin tur förtvivlat i ett envig med kung Henrik, som med våld försöker tvinga på nationen en helt ny identitet. Och är den bättre än den länge och hårt prövade historiska? Jag tvivlar på det.

En gång var han ung och såsom sådan präktigast och grannast av all världens käcka furstar. Vad gick snett för honom? Han begick ett stort politiskt misstag. Han förnekade att äktenskap för konungar var en politisk faktor och förklarade i stället att det endast var en kärleksfaktor till och med för konungar. Det får en konung inte göra, ty en riktig konung kan och får ej älska utom genom plikt. Det att han älskar och går in för det kan endast leda till förbrukning av en massa otillfredsställande äktenskap.

Det andra är på glid mot stupstocken nu redan. Får jag leva för att se hans andra äktenskap beseglas med ett värre fiasko än det första? Jag betvivlar det, ty han har aldrig accepterat och förlåtit att jag vägrade gå med på kungens överhöghet över kyrkan framför påvens. När har tidigare världsliga politiker förklarats ha mer myndighet i religiösa frågor än religionens skyddsmän? Blott i hedendomens Rom, där depraverade Ceasarer styrde världsriket åt helvete emedan de var gudar och offentligt accepterade som sådana. Jag väntar när som helst bli häktad av vårt Englands Neros utsända lakejer. Har jag tur får jag försvara mina ställningstaganden i en process, men den processen blir i så fall avgjord innan den har börjat. Gud är ju ej längre kung i Englands rike. Englands Nero styr i stället över Gud.

O liv, vad du är för en sårbarhet, som likt en vit fredsduva så oändligt högt kan flyga till så svindlande upplysta höjder och så djupt kan dyka ner i människornas svartaste dödsskuggas dal! Du jagas överallt av döden, mänskliga missfoster av okunnighet och dumhet, slaktare av allt som skönt och fritt är blott emedan de ej kan förstå dess väsen och ej vara lika sköna eller fria själva. Ditt namn är Mirakel och det skönaste och enda underverk som finns. Du är gudomligheten själv i din förtvivlans evighet och hopplöshet, i din så evigt tragiska gestalt, i din mest underhållande och glada fredlöshet som blott är lidande, som alltid slutligen upphinns av dödens grymhets svarta tystnad.

Vad du är absurd, du stackars död, all fåfängas fullkomning, summa och slutresultat! Jag hånar dig och ler åt dig, ty du är bara stoft och vet ej någonting om livet. Döden är en narr att skratta åt, ty han är det som tages mest på allvar här i livet och dock är han minst av allt och saknar all betydelse. Som livets motsats, död, är du en lögn allenast, ty allena livet lever och är därför skönt och sant. Om någon

någonsin har dött så är det själva fenomenet döden, som blott fortsätter att finnas såsom fenomen emedan det allenast fortsätter att dö och det i evighet. Det största mörkret är fullkomligt maktlöst mot det minsta ljuset, – men vem kommer här? (*En trupp utsända vakter kommer.*) Så är då stunden kommen. Vad kan jag, beväpnade soldater, stå till tjänst med?

1 vakt Herre, vi beklagar, men ni måste bjuda era döttrar och er fru farväl för att medfölja oss till Towern.

More Är det sista gången jag får se mitt ljuvliga familjehem?

2 vakt Det kan vi inte svara på.

1 vakt Dock finns den möjligheten. Eventuellt så kan ni få besök i fängelset.

More Ej för att jag behöver det, ty jag är aldrig ensam. Den som känner människan kan aldrig vara ensam ens om han blir övergiven av sin hela värld. Jag står fullkomligt till er tjänst. Just nu är ingen hemma utom jag. Jag tror försynen valde åt oss denna stunden. Låt oss gå. Jag väntade på detta, varför vi nog knappast här har något mer att vänta på. (*reser sig. Sällskapet bryter upp. Ridå.*)

Akt IV Scen 1.

Den kungliga sängkammaren. Kungen och drottningen i sängen.

Anne Du tog hans liv!

Henrik Vems liv?

Anne Sir Thomas More!

Henrik Tog jag hans liv?

Anne Vem annars?

Henrik Han som högg av huvudet på honom.

Anne Varför högg då han av huvudet som högg av huvudet på Thomas More?

Henrik Han hade väl antagligen fått order om exekutionen.

Anne Av vem då, om jag får fråga?

Henrik Av sin arbetsgivare, naturligtvis!

Anne Och vem i detta land är alla arbetsgivares chefsarbetsgivare?

Henrik Det måste väl då vara jag.

Anne Då var det du som tog hans liv. Fy skäms!

Henrik Men kära Anne, försök då vara litet grann resonlig! Han var ju fiende till dig och mig, för han gick aldrig med på skilsmässan från Katarina, som gav dig din drottningkrona. Utan hans förräderi så hade du ej blivit drottning. Han var priset för att du fick tronen. Och nu tar du honom i försvar och kallar mig, din make, som tog livet av sin kansler för din skull allenast, mördare! Vad är det för logik?

Anne Han var en lärd och klok man, och han hade hela folket på sin sida. Nu har jag igenom hans martyrdöd fått den lärda världen och allt folket emot mig. Och det är bara ditt fel!

Henrik Det är inte lätt. Om du försöker älska din gemål så grälar hon på dig. Om du upphör att älska henne tigger hon febrilt om att bli älskad. Men hur kan man älska någon som jämt grälar på en? En trätgirig fru är aldrig älskvärd, vilket varje grälsjuk fru bör ständigt veta och upplysas om på nytt, ty grälsjukan plär glömma bort att endast kärleken är av betydelse.

– Min fru, ni bör ej gräla på mig så för att jag endast gjort min plikt mot er.

Anne Jag skäller ut dig så som du förtjänar för att du försvarar dumheten med plikten som erbarmlig ursäkt.

Henrik Och vad åstadkommer du därmed? Jag älskar dig. Du borde bara älska mig i gengäld, men i stället vågar du riskera all min kärlek.

Anne Thomas More var den mest ärliga och kloka människan i England.

Henrik Tror du ej jag vet mer väl än någon annan att han var det? Varför vände han sig då emot mig? Var vi icke världens bästa vänner? Var det klokt av honom att förneka dig som drottning och mig själv som konung? Varför ångrade han all sin klokhet? Han förkastade min vänskap och fick därmed fan för det som helt naturlig konsekvens och hade blott sig själv att skylla.

Anne Han var blott vår kritiker. Som sådan var han ensam i vårt land om att ha ryggrad, sunt förnuft, integritet och visdom.

Henrik Hör nu på. Han dömdes rättvist och lagenligt av en laglig och opartisk domstol. Han blev friad till och med från tre av fyra anklagelsepunkter, och allenast på den fjärde punkten föll han.

Anne Och den fjärde punkten var hans mänskliga förnekelse av din gudomlighet och därigenom framhållandet av din mänsklighet. Så klok som han var aldrig du, som föredrog att hålla på din dumma och vansinniga gudomlighet.

Henrik Du verkar vara helt besatt av honom.

Anne Om det var din plikt att mörda honom är det min plikt att högtidlighålla, hedra och bevara minnet av den finaste begåvning England haft.

Henrik Anne, låt oss inte hålla på med detta nonsens längre. Låt oss sova nu i stället.

Anne Världen vet, om icke du, att jag är gift som drottning med en mördare.

Henrik Det är ju alla drottningar. Det är ej alls sensationellt. Var tyst nu, eller jag får slänga dig ur sängen.

Anne Att min konung skulle bli en samvetslös föröware av överlagda mord på helgon!

Henrik Håll nu käften!

Anne (viskande) Bov!

Henrik (uppretad) Jag har fått nog!

Anne Du tål ej längre kvinnliga provokationer?

Henrik Man blir immun med tiden!

Anne Ta det som ett skämt.

Henrik Din skämtsamhet är ingen ursäkt! Du har gjort mig vred!

Anne Tag ej på allvar kvinnors skämtsamma trakasserier, ty de menar aldrig allvar. Och du har väl ändå humor.

Henrik Håll nu truten innan jag blir galen!

Anne Men du tog dock livet av Sir Thomas More. Det kan ej världen glömma eller jag.

Henrik Och så kan jag ta livet av min hustru om du inte håller tyst!

Anne Du skulle aldrig kunna mörda drottningen av England.

Henrik Om jag måste och om plikten kräver det så är det lättare än att ta livet av tjurskallar som den envise erbarmlige Sir Thomas vad-det-var-han-hette.

Anne Bödeln skulle bara våga.

Henrik Bödeln skulle bli jag själv om du drev mig därtill. Jag varnar dig: du är på skrämmande god väg. – Jag ber dig, Anne, att lämna detta rum nu innan vi blir ovänner igen.

Anne Jag var ej någonsin din ovän. Du själv är din värsta ovän.

Henrik Men du grälar alltid på mig ju.

Anne Jag ville aldrig gräla med min konung, men han sökte alltid bråk med alla sina vänner själv.

Henrik Du måste lämna rummet, Anne, jag ber dig, innan jag blir vred på allvar.

Anne Och om drottningen av England inte vill?

Henrik Då är hon inte längre drottningen av England.

Anne Henrik, jag beklagar, men du är ej mer den samme efter mordet på Sir Thomas More.

Henrik Nu lämnar du mitt rum! Jag bränner dig som häxa annars! Eller vill du hellre att jag stryper dig med mina egna händer, som en olycklig och galen mor?

Anne Jag får väl lämna dig allena då, men jag kan inte tycka om ditt mord på Thomas More.

Henrik Jag var ej den som tog hans liv! Han grävde själv sin egen grav! Han visste vad han gjorde och tog självmant konsekvenserna därav! Han satte sig till motvärn mot historien! Därför endast blev han överkörd av den och ingen annan! Gå din väg nu innan jag går upp i limningen!

Anne Det vore roligt att se dig gå upp i limningen. Du sväller ju beständigt, och om du ej börjar banta kommer du att spricka. Det blev nog i och för sig ett komiskt skådespel.

Henrik Jag föredrar då tragedier och ju mera blodiga och mordiska dess bättre.

Anne Kanske det är bäst att jag, en kvinnlig komediant, då lämnar scenen.

Henrik Kanske det är bäst.

Anne Jag drar mig då tillbaka från min makes säng.

Henrik Det är det enda du kan göra.

Anne Sov allena nu med dina växande mardrömmar.

Henrik Stick! (*Hon skyndar ut.*)

Så gick hon äntligen! Vad gjorde henne till ett sådant obehagligt monster? Älskade jag inte henne mer än förelöperskan? Och älskar jag ej henne vilt alltjämt? Och ändå gör hon sig till en så vidrig mara. Vem i världen injicerade min älskade med detta trots och sådan stolthet? Jane, jag önskar att du vore drottning i min hustrus ställe. Du är ju anständig, men den horan har förbrukat mitt förtroende. Är jag då tvungen att expediera henne? Varför gjorde hon mig så besviken? En sak får man inte göra med mig, och det är att håna mig. Men hon har mer än bara hånat mig. Hon målar mitt skägg ännu blåare än Katarina. Och det har jag Thomas More att tacka för, den förste som gav mig förakt för all min kärlek. Ingen var ett bättre stöd för mig än han. När han gav vika svek mig hela England. Jag beklagar hans fördömda tragedi, som tydligen blir inledning till hela Englands och min egen, och det får främst mina kvinnor sota för. Men det är mina offer som gjort mig till monster genom att helt själva göra sig till offer. Det är en lavin som blott har börjat röra på sig, och den första rubbningen av dess balans stod Katarina, aragonskan, för igenom att ej nånsin lämna mig i fred fastän jag körde henne bort och fastän hon är död.

Scen 2.

Cromwell Alla går omkring och viskar, ingen anar vad som händer, alla gissar sig till vilket drama som utspelar sig bakom kulisserna, men ingen vet. Gemensamt för dem alla är dock att de fruktar vad de inte vet. Intriger är på gång, och inga mänskliga intriger är så farliga som dem som ingen har något begrepp om. Men här kommer kungen och hans fru på glid. Jag gömmer mig bakom kulisserna som vanligt. (*glider undan.*)

Anne Låt mig få träffa ädle Rasmus ifrån Rotterdam.

Henrik Du får ej träffa honom.

Anne Men jag njuter av hans sällskap och konversation! Det finns så få så lärda, kloka och upplysta herrar kvar i detta land.

Henrik Du får ej träffa honom. Han är min gäst och ej din.

Anne Är jag då ej din drottning och representant?

Henrik Jo, än så länge, men jag är din kung, och jag bestämmer över dig.

Anne Men varför vill du icke unna mig en god stunds undervisning i den rätta läran?

Henrik Därför att du ej vill unna mig en god stunds glädje och avkoppling.

Anne Men jag är din drottning och har ingen makt mer över dig. Du tar dig egna nöjen som jag icke känner till. Hur kan jag då mer påverka ditt välbefinnande?

Henrik Du gör dig omöjlig och outhärdlig, Anne, och jag har inte tålmod i evighet. Du kan ej mer behaga mig som förr. I stället har du lärt dig konsten att misshaga, irritera och bedra mig!

Anne Harry, nu gör du dig faktiskt ganska löjlig.

Henrik Jag är aldrig löjlig! Akta dig!

Anne Jag såg dig ju igår med hovdamen Jane Seymour.

Henrik Gjorde du det verkligen! Så intressant!

Anne Säg, varför är du lycklig med den sparven när du ej är lycklig annars?

Henrik Varför är du lyckligare med Sir Aubrey Stafford än med mig?

Anne Vad säger du!

Henrik Jag såg dig med den kraken för tre veckor sedan och har sett dig i hans sällskap regelbundet sedan dess.

Anne Men han är ju min lärare!

Henrik Och därför umgås du med honom varje dag, ni skrattar varje dag tillsammans, och du flirtar oavbrutet med den mesen. Kanske ger du honom även hemliga små kyssar.

Anne Du blott fantiserar!

Henrik Aldrig är du så tillfreds med mig som du är glad och lycklig med den skiten. Vad har han som inte jag har? Har jag blivit så motbjudande och fet och ful?

Anne Du vet ej vad du säger!

Henrik Och du vet ej vad du gör!

Anne Du vet inte vad du tänker!

Henrik Jag vet mycket väl vad jag väl vet, och det är bara nakna fakta. Jag är svartsjuk på din älskare, min nådiga!

Anne Henrik, din förryckta fantasi har ryckt dig ut ur verkligheten, löper amok med dig och har spelat dig de farligaste spratt. Du får ej tro mer på din fantasi än på vår verklighet. Låt inte svartsjukans grönögda monster ta kontrollen över dig med sjuk förvrängning av ditt sinne. Du har själv uppfunnit dina fantasier och insinuationer i akuta anfall av melankoli, som helt berövat dig all jämvikt. Du är inte frisk, kung Henrik.

Henrik Är jag galen är det du som gjort mig det, din ärelösa hora!

Anne Du vet inte vad du säger och ännu mindre vad du gör. Du är en fara för ditt land, din omgivning och dina närmaste! Du är ju inte riktigt klok!

Henrik Jag känner dig långt bättre än du själv! Du kan ej lura mig! Du har bedragit mig! Du ville bara ha min makt! Din ruttna slampa, jag har genomskådat dig, ditt oförskämda luder!

Anne Man kan inte tala med dig. Du är som en annan människa än den du var. *(skyndar ut.)*

Henrik (lugnt) Det är nu dags att slakta henne. Hon är dömd. Hon har med sina hala illojala svar själv erkänt sig fullständigt skyldig till det avskyvärdaste av alla brott: förräderi mot själve kungen. Drottningen har själv avslöjat sig som fnask! Soldater! *(Dessa inträder.)* Eskorterera drottningen till Towern och inspärta henne där tills det blir dags för rättegång och dödsdom. *(Soldaterna häpnar.)* Genast! *(Soldaterna ger sig av.)*

Anne Boleyn, du blev av all min kärlek endast till en kvarnsten om min hals. Du har misslyckats först som hustru, sedan såsom moder och till slut som kvinna. Du begick det farligaste misstaget att låta dig bli svartsjuk. Aldrig bör en äkta fru bli svartsjuk på sin man vad han än är för en suspekt figur. Hon måste lyda honom med lojalitet och ödmjukhet om han så piskar och misshandlar henne, ty hon måste veta, att den första reaktion som mannen alltid visar när hans fru blir svartsjuk på hans älskarinnor är att önska sig bli fri från henne, om han verkligen är skyldig och hon svartsjuk är med rätta, vilket nog i allmänhet är fallet.

Kvinnor, älska era män vad de än är och gör, och ni skall bli belönade därför och lyckliga. Ge vika för svartsjukans svaghet, och er gubbe skall ej någonsin förlåta er. Det är det enda som kan få den äkta mannen till att hata er och sky ert sällskap tills ni är förlorade och döda. Lär av fallet Anne Boleyn: befatta er ej med den sjuka svarta sidan av ert maskulinums själ, lek aldrig med det arga monstret i hans omedvetna själsdjups undermedvetenhets mörker, så skall ni bevara era huvuden på era halsar, leva lyckligt i harmonisk ignorans och alltid förbli avhållna och älskade av era karlar hur fördömda, gräsliga och ruttna de än är i verkligheten. Varen dygdiga, o damer, och bevara er jungfrulighet i era själar vad som än må ske med era kroppar, ty det enda som berättigar er existens är kvinnlighetens älskvärdhet. (*går*)
Cromwell (återuppträder) Din tid är ute, drottning. Kungen har förbrukat dig. Var nöjd med rollen som du har fått spela, och avsluta den med värdighet. Det är det enda som du har att göra. Jag beklagar. Det är ingens fel och allra minst ditt eget. (*går*)

Scen 3. Towern. Cranmer och Anne Boleyn.

Cranmer Ert huvud kommer denna dag att skiljas från er kropp. Har ni kanhända något ni vill säga?

Anne Eftersom jag är mer oskyldig än kungen har jag ingenting att säga eller önska utan önskar bara bedja.

Cranmer Då, min drottning, lämnar jag er här i fred. Berätta när ni är beredd att möta eder framtids evighet.

Anne Det skall jag göra, gode Thomas Cranmer. Lämna mig dock icke än, men stanna här och tillåt mig få njuta av det enkla faktum att en ärkebiskop ber med mig försiktigt, fromt och enkelt för allt det som komma skall. Låt oss ej höra på varandra men blott bedja tyst tillsammans vad vi var och en mest manas till av samvetet och tankens evigt fria strävan, båda helt okunniga om vad den andra sänder upp till Gud för böner. Tillåt mig, herr ärkebiskop, att be er här slå er ned, så skall jag själv här längre ned få vara med i era böner. Och så må vi be i ödmjukhetens harmoni i ljuset av vår Gud till Gud och för allt det som är gudomligt här i världen genom att det blott är liv, ty allt som lever är gudomligt. Skriv det upp, herr ärkebiskop, när ni har bett färdigt för min själ. Kom nu med mig in i vår bön och slå er ned här med en salig själ i fred.

Cranmer Min drottning, jag har aldrig åtnjutit ett högre privilegium.

Anne Än att i en högre position än jag få be till Gud?

Cranmer Nej, endast att få be med er, den oskyldigaste dödsdömda som någonsin böjt knä i England.

Anne Tack, herr ärkebiskop, för er tro. Men kungen kunde få det till ett högförräderi mot honom från er sida.

Cranmer Vi är alla högförrädare som sätter Gud och ödmjukheten i en högre position än kungen. Och om ni nu blir halshuggen för er oskuld kan vi alla bli halshuggna för än mindre bagateller – och de flesta av oss kanske blir det. (*De knäböjer tillsammans.*)

Vakt Hans nåd hertigen av Suffolk!

Suffolk (inträder, faller på knä för drottningen,) Ers majestät, jag har försökt allt tänkbart för att rädda er åt livet, men tyvärr har alla mina vildaste ansträngningar ej givit något resultat. Hans majestät är oförsonlig, och hans blinda vredes hat kan ingen blidka. Jag beklagar.

Anne Ädle hertig och ni herrar gentlemän, hur vågar ni så plumpt här klampa in och störa när vi just med ärkebiskopen här är som mest fördjupade i våra fromma böner? Skäms ni ej att störa Guds konversationer? Hädiska barbarer och bastarder!

Suffolk Drottning, vi ber ödmjukast om ursäkt. Vakter, ut med er! (*Han kör ut vakterna.*) Förlåt mig, ädla drottning, för den dumhet som i ert liv har besjälats alla män.

Anne Ni är förlåten liksom alla män, som aldrig kan förlåta sig sin egen dumhet. (*Suffolk bugar sig och går.*)

Cranmer Nå, min drottning, skall vi återuppta Guds konversationer med oss?

Anne Ja, och de skall aldrig mera bli avbrutna.

Scen 4. Westminster.

Jane Seymour Vilken skräck jag lever i i dessa dagar blott emedan jag är den jag är! För min skull har en drottningens blod utgjutits, för min skull har Englands drottning blivit halshuggen, emedan kungen älskar mig, en liten enkel sparv. Vad är det för en mardröm världen dragit in mig i? Vad skall det bli av mig? Vad tänker kungen göra med mig? Jag har mot min vilja tvingats upp i en vild karusell som ingenting kan stoppa och som jag ej mer kan hoppa av. Med fasa åser jag hur kungens kvinnor före mig gått före mig i graven. Skall jag bli som de, den första utstött, eländig, dement och isolerad, och den andra utpekad av en nation som hora? Värst av allt är det att jag ej vet det minsta om mitt öde. Jag är tvungen att blott följa med i karusellens gång hur den än skenar utan mål i ofridsyra utan slut. Skall kungen älska mig och gifta sig med mig? Det vore döden för mig. Hellre dör jag tidigt än blir olycklig som offer för ett öde som jag icke valde själv. Jag vet allenast att jag lever, ty jag känner att jag lever, medan ödets obönhörliga godtycke drar i trådarna som jag är bunden med. Det ödet är att jag är älskad av en fruktansvärd och hänsynslöst självsvaldig man, och det är allt vad jag vet säkert. (*Kungen kommer in.*) Min högste herre! (*faller på knä.*)

Henrik Min lilla Jane, stig upp, och kom med mig till altaret, ty jag är icke längre din så fruktansvärde högste herre! (*lyfter upp henne*) Jag är blott din jämlike och tjänare från denna dag allt framgent! Kom nu med! Vi skall bli gifta genast! (*drar iväg med henne.*)

Jane Men.... (*hon hinner inte mer förrän hon försvinner.*)

Scen 5.

Henrik Lilla Jane, jag älskar dig.

Jane Du bara smickrar mig.

Henrik Och att du säger så har endast den effekten att jag älskar dig än mera.

Jane Du är en begåvad smickrare.

Henrik Min lilla Jane, vet du vad fördelen med dig är framför alla andra?

Jane Jag har ingen aning.

Henrik Du har inga pretentioner. Du är anspråkslös och ödmjuk av naturen, du är liten, from och god, du är den minsta kvinna jag har älskat, och jag har ej älskat någon så förut. Ditt hela väsen är blott kvinnlig älskvärdhet, och det är så som det skall vara. Kvinnor existerar blott för att de skall bli älskade, och drottningar är endast kvinnor även de. När de blir något annat än älskvärda blir de endast outhärdliga för männen, som egentligen allenast önskar älska. Du är älskvärd, Jane, och icke något mer, och det gör dig fullständigt idealisk. Visa mig den godheten att blott förbli så, bli ej stolt som aragonskan eller galen av sin makt som horan. Men vad är det? Gråt ej, stackars liten!

Jane Dina fantasier skrämmer mig.

Henrik Vad då för fantasier?

Jane Att jag skulle kunna bli som dina tidigare fruar: stolt och galen.

Henrik Lilla Jane, ta mig ej så på allvar! Trösta dig, min flicka! Aldrig vill jag såra dig och ännu mindre skrämma dig! Jag menar bara väl vad jag än säger! Tro mig, lilla vän! Och jag skall aldrig mer beröra ämnet!

Jane Jag är inte rädd för dig. Jag fruktar blott din fantasi.

Henrik Jag skall ej mera fantisera.

Jane Men du måste, när det krävs för statens väl.

Henrik Nåväl, jag skall begagna mig av mina fria hjärnresurser närhelst staten kräver att jag tänker, men som äkta man skall jag blott vara barnsligare, enklare och mildare än något barn. (*Jane gråter igen.*) Men, lilla Jane, nu gråter du igen!

Jane Jag gråter blott av lycka nu. Förlåt mig, store konung.

Henrik Här finns ingen synd som bör förlåtas. (*gråter*) Lilla Jane, du anar inte hur oändligt innerligt jag älskar dig! (*Båda gråter i varandras armar.*)

Akt V Scen 1. Hovet. Alla församlade.

Cromwell Kungens fru, som kungen äktade på min inrådan, väntar barn.

Cranmer Minsann? Det var en vacker nyhet. Vet nationen om det?

Cromwell Budet sprids som bäst universellt på ryktets vingar.

Bartolomeus (till Tony) Alla väntar sig en son.

Tony Förutom Cromwell här, som bara vill ha drottningar till att falera.

Bartolomeus Han är lustig, ambitiöse Cromwell.

Tony Men man får ej underskatta honom. Han är ej så dum och löjlig som man tror. Hans aktier stiger lika oavbrutet som han själv ser till att alla andras sjunker.

Bartolomeus Ja, han är en listig spjuver utan några hederliga avsikter.

Cromwell Hur mår ni, hertig Suffolk?

Suffolk Bara bra, jag tackar, högst uppsatte kansler.

Cromwell Har ni hört om drottningen?

Suffolk Ja, hon lär visst ha barn att vänta, eller hur?

Cranmer I vilken månad är hon redan? Känner läkarna till läget?

Cromwell De tror att hon är i femte eller sjätte.

Tony Hörde du, Bartolomeus? Blott tre månader till, och gossen eller flickan kommer till!

Bartolomeus Jag hörde nog. Men titta nu på vem som kommer. (*Erasmus visar sig.*)

Tony Nederländaren!

Bartolomeus Ja.

Suffolk Se! Vår lärde vän Erasmus!

Cranmer Är han en gäst hos kungen eller hos Hans Holbein?

Suffolk Bådadera, tror jag.

Cromwell (avsides) Dessa lärda respektabla män föraktar jag. Vår Luther har ju gjort dem alla överflödiga och otidsenliga. Jag fröjdades och drog en suck av lättnad när Sir Thomas More avlägsnades, och denne allting genomskådande Erasmus kan ej lämna vår nation i fred för tidigt. Lärda män och deras visdom hålls bäst hemma isolerad bakom lås och bom och fjärran från all politik och dess behov av dumhet överallt.

Erasmus (avsides) Det är för underligt hur detta landets hov snabbt växlar mode. Senast jag var här var drottningen en ökänd hora, hatad överallt och hårt förtalad över hela Europa. Nu har hon förpassats till en bättre värld med hjälp av bödelsyxan för att lämna plats åt en högst enkel vanlig liten dam som aldrig kan bli någon riktig drottning. Underliga är protestantismens vägar i vars namn så högt upphöjda potentater störtas våldsamt ner i dikets vanära och smuts alltmedan samma nyckfullhet upprepar utbildade och enkla damer utan börd till maktens högsta tinnar. Även min kollega Thomas More har dödats sedan senast jag var här av

samma nyckfullhet som byter drottningar så lätt som handskar. Konungen är verkligen en konung, det kan ingen tvivla på, och att han älskar är helt uppenbart. Han älskade ock varmt sin stöttepelare Sir Thomas More. Men varför tar en protestantisk konung livet av envar han älskar?

Kejsar Karl har sagt att Gud frambragte engelska nationen i ett humoristiskt ögonblick, och att kung Henrik är historiens största skämt. Det är ej alltid lätt att rätt förstå den djupe kejsar Karl, men han är allvarlig åtminstone och menar vad han säger, medan konungen av England icke någonsin tycks mena vad han säger då han alltid handlar i rak motsats till sitt ord.

Så länge min kollega levde här i England var det för mig som mitt andra hem, och Thomas More var mera än en bror för mig, då det var såsom vi två hade blott en själ gemensamt. När han nu är borta, halshuggen och oupprättad, är min sista trygga vrå i världen stängd för mig, och jag är fredlös såsom lärd i denna världen, som behärskas av den hänsynslöse vilden Martin Luther och den alltmer uppfanatiserade katolska kyrkan med inkvitionen som avskräckande metod. Emellan dem står jag helt maktlös inför båda, och min lärdoms klokhets dränks av bådars ilska propaganda. Vettet har ej längre någon mark att stå på under sina fötter, och jag kan ej ensam hålla stånd mot barbariets djuriskhet, som nu har smugit in i alla religioner och begagnar ideologierna som onskans slagsvärd. Våldet har besekrat religionerna och slagit dem i bojor och prostituerat dem blott för att kunna härja desto friare. Kung Henrik är blott ett symptom för tidens hejdlösa urspårning, och han har åtminstone det friskhetstecknet att uppvisa, att han älskar kvinnan.

Men nu får det vara slut med denna monolog. Jag är ej någon skådespelare, allenast en helt ödmjuk bakgrundsfilosof. Var folk vill trivas bör jag icke visa mig, var ytlig glädje härskar bör jag icke störa den och genomskåda den, och därför avstår jag från vidare medverkan i allt skådespels fåfänglighet. Jag har ju mitt intima skrivbordsarbete att sköta. (*går*)

Tony Det var mig en glåmig en.

Bartolomeus Det tror jag inte. Om vi kände honom bättre skulle vi nog uppvärdera honom.

Cromwell En rätt misstänkt typ, säg, tycker du ej det, lord Suffolk?

Suffolk Ingen kommentar. Jag känner inte honom.

Cranmer Jag är välbekant med honom dock. Han är så misstänkt klok och vet för mycket och är därför lika skum som Thomas More.

Scen 2. Som den förra.

Alla församlade, utom Cromwell, som plötsligt kommer instörtande.

Cromwell Nu är det stora ögonblicket kommet! Drottningen skall få sitt barn!

Cranmer, Suffolk, Norfolk och andra : Nej, verkligen? Vad säger du? Så spännande!

Cromwell Hon krystar hårt, och kungen är hos henne.

Tony Är det en prinsessa eller prins?

Suffolk Håll truten, dumsnut! Det kan ingen veta ännu.

Bartolomeus Det är bäst du håller tyst så länge, mästare Tony.

Cromwell Jag skall återkomma strax, go' vänner, för att informera er om följetongens vidare utveckling. (*ut*)

Cranmer Cromwell är i högform nu. Han trivs som kungens conferencier, säg, tycker ni ej det?

Suffolk Jo, han är verkligen i smöret. Karlens framtid avgörs denna dag av drottningens naturliga kapaciteter.

Cranmer Suffolk, ni är cynisk.

Suffolk Bara emot Cromwell.

Norfolk Har du träffat drottningen nån gång?
Suffolk Nej, inte efter det att hon blev drottning. Kungen har förpassat henne till sängkammaren för gott.
Norfolk Det sägs att hon är älskvärdheten själv.
Suffolk Det tror jag gärna att hon är.
Bartolomeus (till Tony) Jag satsar fem mot ett på att det blir en pojke!
Tony Avgjort! Två pund sterling är min insats.
Bartolomeus Avgjort!
Cranmer Här är nu vår pigge Cromwell åter. Än så länge har han vatten på sin kvarn, och hjulet nästan skenar runt av självbelåtenhet.
Cromwell Go vänner! Barnet är på väg! (*skyndar ut igen.*)
Norfolk Det var en snabb en, eller hur?
Suffolk Han kommer in på en sekund för att försvinna nästa. Det om något kallar jag en fransk visit.
Cranmer Han är så ivrig i att följa med i sin karriär.
Norfolk Men se! Vem kommer här?
Cranmer Erasmus Rotterdamus!
Erasmus God morgon, mina herrar. Har er konung fått sin tronarvinge ännu?
(*Cromwell inträder.*)
Cromwell Nej, vårt barn har ännu inte kommit fram, men det är krampaktigt på väg, om det så är en pojke eller flicka.
Erasmus Hur mår drottningen? Är hennes plågor svåra?
Cranmer Troligen, ty det är första gången. (*Cromwell ut.*)
Erasmus Får jag lov att uttrycka en djärv förhoppning, mina herrar?
Cranmer Var så god. Vi lyssnar ivrigt.
Erasmus Må vi alla hoppas då på en konungslig son för England.
Cranmer Din förhoppning, värde vän från Holland, delas hjärtligt av oss alla, och vi ber dig samtliga att innerligt få stämma in i din uppbyggliga familjeönskan.
Erasmus Då är hela England överens, och jag är med er samtliga i en och samma önskan.
Cromwell (in) Barnet är nu fött!
Alla (om varandra) Nå! Ut med språket! Vad blev resultatet?
Cranmer Har vi fått en framtida kung Edvard eller en prinsessa?
Cromwell Gläds, o land och folk! En konung är oss given såsom ledare för en avlägsen ännu bättre framtid! Längte leve kronprins Edvard, arvinge till tronen och till detta lyckliggjorda rike! Låt oss be till Gud och tacka för den gudomliga gåva som han härmed givit oss och denna fattiga nation, så länge nedtryckt av frånvaron av en stark och manlig efterträdare!
(*Han börjar högt inleda en allmän bön, som alla motvilligt ser sig nödtvungna att delta i. Slutligen korsar alla sig.*)
Cranmer Gläds du med oss, Erasmus?
Erasmus Visserligen, och med allt mitt hjärta gläds jag mest å kungens vägnar.
Tony (till Bartolomeus) Undrar om den sprätten mästare Cromwell är besviken eller nöjd?
Bartolomeus Jag tror han väl maskerar sin förtrytelse. (*en läkare inträder.*)
Läkaren Jag ber er, mina herrar, om uppmärksamhet. (*alla tystnar.*)
Cranmer Nå, vad är det, dystra uppenbarelse?
Läkaren Jag ber att få meddela er och England, att vår drottning Jane är död. (*går.*)
(*Alla står handfallna. Så börjar alla prata i mun på varandra medan Cromwell skyndar ut.*)

Scen 3. Epilog. Erasmus ensam.

Erasmus Farväl, du gröna öland bortom dimmorna i väster! Än en gång ger jag mig bort från dina drömmar och din framtid, nu för alltid. Okänd kom jag, okänd lämnar jag dig åter om tyvärr dock icke osedd. Jag är sådan att jag icke borde synas eller förekomma alls, då sådana som jag bäst verkar i det tysta långt bakom kulisserna. Dock skall jag aldrig glömma England eller dess iögonfallande och oförglömlige monark kung Henrik. Jag kan icke ångra mitt deltagande i den loppcircusdirektörens väldiga åthävor av storvulnhet, som dock ej passar kvinnor.

Varför står jag här som epilog? Har pjäsen någon sensmoral, som bör docerande påpekas eftersom en sådan träkmåns tvingas upp på scenen här i slutet? Om historiska berättelser och skådespel har någon sensmoral så är det den, att hålla minnena vid liv av dem som icke bör förglömmas. Många, menar somliga, är bättre glömda, men att glömma länge sedan svunna andar är en risk, då brända böcker icke alltid kan rekonstrueras och då de ej alltid är förtjänta av att brännas upp. Det är då bättre att ta vara på de dödas minnen, vad än konsekvenserna må bli, än att riskera att förlora all kontakt med dem. Jag bjuder därmed eder alla ödmjukt tillfälligt farväl, och även er, som stannar kvar på scenen bakom mig, den ambitiöse Thomas Cromwell, ärkebiskop Thomas Cranmer, alla goda damer som nu sneglar mot den kärleksgeneröse Henriks tillfälligt vakanta drottningstron, och alla andra. Lycka till, ni även, söta små prinsessor två, Maria och Elisabeth, och tag väl vara på er lille bror, den spåde Edvard. Tag väl vara på er uppväxttid, och vet, att ingenting kan bättre garantera hederligt och lyckligt liv än rigorös utbildning. Världshistorien består av lärdom, lärdom är blott visdom, visdomen är all utbildnings högsta strävan, och där har ni skälet till att världshistorien är livets högsta kunskap, ty den är blott mänsklig realism i yttersta koncentration och dessutom i yttersta oändlighet.

Farväl. Jag tackar slutligen för privilegiet att ha fått se ett skådespel och det från själva scenen. (*bugar sig och går.*)

Slut på första delen.

Personerna i andra delen :

Konung Henrik VIII
Maria, Elisabeth och Edvard, hans barn
Thomas Cromwell, kansler
Thomas Cranmer, ärkebiskop av Canterbury
Bartolomeus, kallad mästern Bertil, taffelmästare
Sir Tony Gottomdrix, dansmästare
Hertigen av Norfolk
Hertigen av Suffolk
Hertigen av Buckingham
Hertigen av Northumberland
Ambassadör från Kleve
Anne av Kleve
Rowena, de kungliga barnens kammarjungfru
Katarina Howard
Charlotte, hennes kammarjungfru
Hans Holbein, målare
Biskopen av Winchester
Earlen av Surrey
Sir James, en lord
Sir Arthur
Lord Pembroke
Lord Chichester
Lord Hastings
Gilbert, en herde
Ellinor, hans jänta
Katarina Parr
Edward Seymour, hertig av Somerset
en budbärare
en läkare
en narr
hovdamer, lorder, tjänare samt vakter i Towern.

Handlingen utspelar sig från 1539 till 1547.

Andra delen.

Akt I, Scen 1.

Henrik sittandes i en stol.

Henrik Jane, min lilla Jane, hur kunde du? Var du ej stark tillräckligt för att orka med min väldiga potens? Var du för älskvärd för att kunna hålla? Måste alla goda då gå under för de mer brutalas åtrå efter deras oskuld? Bräckligheten är en följd av älskvärdheten och dess blänkande medaljs baksida. Kvinnans älskvärdhet är hennes svaghet, och ju mera hon är älskad, desto svagare blir hon som karaktär, och desto förr går hennes sprödhet sönder. Du, mitt öde, har här givit mig en svårsmält läxa utan like, och jag kan ej tacka dig därför. Min Jane, min älskliga prinsessa, jag behövde dig långt mer än hela världen!

Elisabeth (inkommer) Pappa, sover du?
Henrik Vem undrar om jag sover?
Elisabeth Nej, du sover inte.
Henrik Lilla tösen, min Elisabeth! Vad gör du här? Bör du ej vara uppkrupen till kojs?
Elisabeth Jag borde, men jag kunde inte sova.
Henrik Men vad gör du här då?
Elisabeth Jag kom på att jag ej visat dig mitt broderi. Se här! (*Hon visar upp det.*) Jag kan nog göra bättre, men det här får ändå vara som det är.
Henrik (undersöker broderiet noggrant) Elisabeth, min dotter, detta är ett mästerverk! Väl har du sytt och utbroderat detta tyget!
Elisabeth Som jag sade, far, jag kan nog göra ännu bättre hädanefter. Det var allt. God natt, min far!
Henrik God natt, min näpna dotter. (*Elisabeth ut.*)
Hon bereder mig ibland sannskyldigt nöje. Fem år är hon bara, men likväl har hon en synnerligen utvecklad vokabulär nu redan. Hon blir nog en drottning som fullvuxen. Tio gånger känner jag mer varmt för henne än för hennes systems någon gång föraktfullt misstänksamma anklagande ögons själamörker. (*Cromwell uppträder.*)
Ja, vad är det, Cromwell?
Cromwell Eders majestät, Hans Holbein är nu återkommen ifrån Tyskland.
Henrik (reser sig ivrigt) Är han? Har han fullbordat porträttet?
Cromwell Ja, min konung, det är färdigt.
Henrik Nå, var är det någonstans? Har du det icke med dig?
Cromwell Det är faktiskt nu på väg hit. Om det passar er kan ni få se det genast.
Henrik Om? Det frågar du! Vet du då ingenting om kungen? (*stöter honom åt sidan*) Bort med dig! Låt mig få se porträttet! Göm det inte för mig!
Cromwell (ropar) Mäster Bertil!
Bartolomeus (inträder) Ja, ers nåd!
Cromwell Var är porträttet?
Bartolomeus Det är nog på väg.
Cromwell Se till att det förs hit!
Bartolomeus Ja, herre, genast! (*ut*)
Henrik Har du anställt min lakej Bartolomeus?
Cromwell Endast för i afton, eders kunglig höghet.
Henrik Vet du ej att han är min?
Cromwell Förvisso, men....
Henrik Du tar dig friheter, min bäste kansler! Akta dig för att bli för förmäten! Annars skall jag nog se till att du tar dig i akt!
Cromwell (kröker rygg) Ers majestät.
Henrik Var är porträttet? Varför dröjer mäster Bertil? Skall jag då behöva vänta hela dagen?
Cromwell Han gör säkert allt han kan.
Henrik Du har förvirrat honom genom att ge honom andra direktiv än mina egna! Du har blivit oförskämd på sistone, din babian! Vad sägs om Towners lockelser?
Cromwell (faller på knä) Ers majestät, jag ber er att ej missförstå mig! Jag har aldrig velat något ont! Barmhärtighet, jag ber!
Henrik Ändå är du oförskämd, förmäten, inbilsk och maktgalen, och det kan jag inte med! Du är en lismare och krypare, en orm med panisk rädsla som en hare! Ingen säkerhet består och allra minst dens som mest skyddar sin. Var är porträttet?
Bartolomeus (inkommer med tjänare och ett porträtt) Här är nu porträttet.
Cromwell Ja, här har vi nu porträttet.

Henrik Papegoja! Du behöver ej upprepa, Cromwell, vad min enklaste lakej frambringar med sin snillrikhet! Jag ser ju själv att här är nu porträttet! Mäster Bertil, dansa aldrig mera efter denna fåntratts pipa!

Bartolomeus Aldrig mer, ers majestät.

Henrik Bra. Stick iväg nu. (*Bartolomeus ut.*)

Så här har vi alltså det berömda legendariska porträttet av fru Anne av Kleve. Men – kan det då vara sant? Har denna tavla kunnat målas av en dödlig hand? Finns det en dödlig kvinna såsom denna? Cromwell, lämna mig allena! (*Cromwell går.*)

Jag är alldeles förbluffad av den charm och skönhet som utstrålar här från denna positiva dams porträtt. Hur kan det vara möjligt att en så gudomlig skönhet levat alla dessa år i Europa utan att jag anat hennes existens? Hur är det möjligt att en så gudomlig jungfru, som i utstrålning, behag och underbarhet överträffar alla damer som jag sett i verkligheten, alls kan existera i en värld av dödliga, som om hon vore en av dem? Jag måste gifta mig med henne. Blott en åsna skulle tveka. Cromwell!

Cromwell (återkommer) Ja, ers majestät.

Henrik Jag har beslutat gifta mig med denna Anne av Kleve.

Cromwell Bra, ers majestät. Jag har arbetat hårt för att få er union till stånd.

Henrik Var ej så självgod för den saken, och stå inte där och flina som en annan kopplare som blott gör lysande affärer! Jag beslutade att gifta mig med henne, icke du å mina vägnar! – Få nu hit den vackra damen, flirta flitigt och uppvakta henne träget, gör allt vad du kan som ingår i vår standardprocedur, bekymra dig ej för vad allting kostar, staten får betala henne, leverera du mitt frieri, och skaffa henne hit så att det snarast kan bli bröllop.

Cromwell Ja, min konung.

Henrik (lägre) Och, min vän, låt mig diskret få informera dig, att denna gången har du gjort din lycka.

Cromwell (knäböjer, överväldigad) Eders majestät!

Henrik Seså, försvinn nu ur min åsyn! (*Cromwell ut, djupt rörd.*)

Han blir nu mitt lydigaste kreatur för resten av mitt liv. (*Tony inkommer.*)

Vad vill du, mäster Tony?

Tony Herre konung, hertigen av Suffolk har nu återvänt från Frankrike.

Henrik Från Frankrike? Vad tusan gjorde han i Frankrike?

Tony Han sändes dit med brev till konung Frans.

Henrik Javisst, det minns jag nu. Är han nu här? Jag menar hertig Suffolk?

(*Suffolk inträder.*)

Suffolk Ja, min herre, jag är här.

Henrik Nå, ville Frasse samarbeta? (*Suffolk tiger.*) Svara, karl! Förstod den flamsiga fransosen min proposition?

Suffolk Han gjorde inte det av allt att döma, nådigaste konung.

Henrik Uttryckte jag mig då oklart, eller varför kunde han ej fatta mitt förslag?

Suffolk Den franske kungen missförstod förslaget fastän det var klart som korvspad.

Henrik Men hur kunde han då missförstå förslaget? (*Suffolk är mycket allvarlig.*)

Suffolk Han var full av skratt, ers majestät.

Henrik Han skrattade? Men varför?

Suffolk Troligen så missförstod han er, som jag just sade, eders majestät.

Henrik Det kan jag ej förstå. Mitt uppbyggliga förslag var klart och enkelt som rent solsken efter regn. Och konung Frasse skrattade åt saken. Vad var det som var så roligt då? Det här går över min förmåga. – Ut med dig, lord Suffolk! (*Suffolk ut.*) Vad är det som är så roligt med en konungs önskan att få se en annan konungs samling av hovdamer av behaglig lämplig ålder? Allt jag ville var att vinna någon liknande som Jane. Men jag har funnit Anne av Kleve nu i stället. Hon får duga. Hon

är, ta mig fan om ej porträttet ljuger, den mest charmiga betagande och oslagbara damen nu i Europa! Jag skall gifta mig med henne, och hon skall då lyckliggöra mig, Europas mest ensamma änklings! Världen vet måhända att jag är en ganska fåfäng konung, men i gengäld skall den få uppteckna i sina annaler att jag inte var en dålig älskare.

Scen 2. Hovet.

Suffolk Vi har väntat länge nog! Säg, är det sant att tyskan landat här i England?
Henrik Tala inte så nedsättande om min framtida fru! Besinna att hon blir din drottning!
Cromwell På en dam av kunglig börd kan ingen vänta länge nog.
Henrik Väl sagt, min bästa kansler!
Tony (till Bart.) Har du sett porträttet som herr Holbein målat?
Bartolomeus Ja. Hon är en skönhet.
Suffolk (avsides) Jag har stått här i två timmar nu och väntat på en dam som lovade att vara här för evigheter sedan. Jag förlorar inte tålmodet, men jag har blott två ben som snart börjar vackla. (*öppet*) Hörde jag ej något ljud där utanför? (*flera lorders skyndar till fönstret.*)
Henrik Är det min drottning? Är det min tillkommande? Är det min Anne? Säg, är det hon?
Norfolk Det är åtminstone en kvinna.
Suffolk som nu kliver gravitetiskt ur en vagn
Norfolk med andra kvinnor
Suffolk och en annan vagn.
Cromwell Det måste vara Anne av Kleve då.
Henrik Mitt hjärta skenar våldsamt, och min svett begynner forsa av rampfeber.
Norfolk Ja. Hon har ambassadören med sig som eskort.
Henrik Det är min dam! Hon är då äntligen här! Fantastiskt! Äntligen får jag då skåda hennes utomordentliga skönhet! (*reser sig från tronen och skyndar mot ingången.*)
Tony (till Bart.) Kungen är för ivrig.
Bartolomeus Vänta bara. Får han hållas ställer han nog till ett skådespel igen.
Tony Ja, låt oss hoppas det! Men tyst! Jag hör ambassadören!
Ambassadören (inträder) Eders suveränitet! (*hälsar*) Jag har den äran att få presentera den unikaste av alla kvinnliga unika, den mest fagra av all världens fagra, den skönaste madame på jorden, hennes höghet Anne av Kleve! (*två hovdamer inträder.*)
Henrik Jag ser endast tyska trista gamla frökenfysionomier. (*två hovdamer till inträder*)
Ännu ser jag ingen skönhet. (*Anne av Kleve inträder*)
Tar då dessa mjäkiga ansikten aldrig slut? (*två hovdamer till inträder*)
Väck med er, strykfula mamseller! Var har ni er härskarinna? Jag vill se den stora Skönheten och inte gamla vaggande mjölpåsiga gåsliknande koaktiga duennor! Anne, var är du? (*ut genom dörren som damerna inträtt genom.*)
Anne Kan det vara Englands konung?
Buckingham Ja, madame, jag fruktar att ni icke misstar er.
Jag ber er, mina herrar, att välkomna hennes höghet Anne av Kleve med en värdig hälsning.
Alla (utom Cromwell) Välkommen till England, fagra drottning.
Cromwell Och speciellt välkommen hälsar er här Thomas Cromwell.
Suffolk Mäster Tony, gå och hämta kungen.
Tony Ja, min herre. (*går*)

Anne Jag vill tacka er för denna varma välkomsthälsning. Men vart har er konung tagit vägen? (*Henrik tillbaka med Tony. Henrik ser förbluffad ut.*)

Henrik (avsides) Är då detta Anne av Kleve som Hans Holbein porträtterade?

Anne (knäfaller) Fastän ni verkar något vilsen här för ögonblicket vågar jag rekommendera mig för Englands majestät.

Henrik (avsides) Nej, här är något misstag. (*till Anne*) Fröken, ni är en bedragerska.

Anne (chockerad) Vad?

Henrik (till damerna) Var har ni den riktiga mamsellen Anne av Kleve? Jag har ej sett henne ännu utom på en tavla.

Anne (till damerna) Tydligen så har vi kommit till fel hov. Kom, mina damer, låt oss genast fara hem till Tyskland.

Henrik (granskar henne) Vänta! Mäster Bertil!

Bartolomeus Ja, ers majestät?

Henrik För hit porträttet!

Bartolomeus Ja, ers majestät. (*ut*)

Henrik Vi skall nog veta inom några ögonblick om ni är Anne av Kleve eller inte.

Bartolomeus (återkommer) Här är tavlan.

Henrik Visa det för damen som inbillar sig att hon är Anne av Kleve. (*Bart. visar det för henne.*) Fröken, om ni verkligen är Anne av Kleve, säg då vem som målade porträttet.

Anne Det var mäster Holbein. Han är kontinentens främsta porträttör idag. Mot honom är fåfänge Albrekt Dürer blott en exhibitionist som inbillar sig vara något medan Holbein verkligen kan måla människor som de är.

Henrik Ni känner målaren, men kan ni även gissa vem porträttet föreställer? Om ni kan, så tala om det för mig.

Anne Men det är ju jag.

Henrik Försvinn, envar ur detta rum! Ge er iväg, varenda en! Låt mig få vara ensam med mitt misslyckade frieri! Anne, stanna här med mig.

(*alla drar sig ut utom Henrik och Anne.*)

(*med ryggen mot Anne och ansiktet mot publiken:*) Jag föll för ett porträtt, för en sannskyldig konstnärs underbara öga för en vanlig tants behag. Jag har bedragits av en porträttörs idealism och människoförsköningskonst till att uppvakta en högst ordinär tysk tanta, en vardaglig fröken utan något extra alls. Jag kunde lika väl ha tagit första bästa dam i första bästa korridor, den första flickan på en vanlig gata eller vilken jänta uti lagården som helst. Så kan blott konstnärer förföra människors sinnen. Influerad av en konstnär kan man bringas till att älska vilken varelse som helst. Tag er i akt, o män, för konstnärers förtrollning och magi! Om de får härja fritt så vänder de helt ut och in på alla människors sinnen, och så gör de alla män till dillande idioter.

Men emedan Anne nu kommit hit från Tyskland för min skull så får jag bara ej försumma henne. – Anne, kan ni förlåta mig mitt skamlösa uppträdande?

Anne Om ni så vackert ber mig måste jag väl efterskänka skulden och förlåta er.

Henrik Och vill ni gifta er med mig?

Anne Om ni så önskar. Därför är jag här.

Henrik Jag önskar gifta mig med er. Ni är blott en högst vanlig kvinna inför mina ögon, men en sådan är dock bättre än ej någon alls, speciellt som ni är såpass villig att stå mig till tjänst, min fröken Katarina.

Anne Kom ihåg: jag heter Anne, ers majestät, och även om jag ej är entusiastisk inför ett parti med sådan lurk, jag menar skurk, förlåt mig, kung, som ni, så har jag dock ej något speciellt emot det heller. Men, kung Henrik, jag är tvungen att slå fast ett villkor.

Henrik Det är redan accepterat.

Anne Lyssna först. Jag önskar ha min frihet att närhelst jag önskar strax få skilja mig från er.

Henrik Och varför?

Anne Om vårt äktenskap blir er en börda vill jag ej förlora huvudet som den av mina företräderskor som också hette Anne, och icke heller sluta i total misär och isolering som en annan av de damer som blev era.

Henrik Vad du än begär skall det bli ditt. Det enda jag begär är du. Hallå! Var är ni alla? Cromwell! Suffolk! Buckingham! Bartolomeus! (*alla dessa inträder i nämnd ordning samt Annes alla uppvaktande damer.*) Ordna med vårt bröllop! Vi skall gifta oss i morgon! (*lyfter upp Anne*) Anne, jag vågar uttrycka min kärlek till er inför hela världen! Du ser ut som alla kvinnor, men du har ändå charmerat mig långt mer än någon annan kvinna. Eller kanske kunde varje kvinna charma mig som du. Den tanken gör mig osäker. Allt vad jag vet med säkerhet är att jag är charmerad av den här.

Anne Kung Henrik, var så vänlig och släpp ner mig!

Henrik Och det skall jag göra, ty nu vet vår hela värld att du är min i lust och lust tills nöden kommer. Kom igen nu, Anne! Följ med nu, hela hovet! Vi ska äntligen ha en bankett och dessutom en bal samtidigt!

Scen 3. Prinsessan Maria träder in.

Maria Jag är ung som kvinna, men mitt hjärta är så tungt av livets bitterhet som min beklämda moders när hon dog. Jag visar icke min melankoli för någon, ingen är bekant med mitt egentliga och fruktansvärda jag, och det är tur för dem. Ty alla orättvisans fasors maskar som angrep med gift min moders själ och frätte den ihjäl är mitt livs enda arvedel, och det mest konstruktiva jag kan göra är att avstå från att demonstrera det.

Min moder. Vem var hon? Hon hette Katarina. Ingen vet det mer idag. Hon glömdes villigt och totalt av alla samma dag hon dog. Blott jag bär henne i mitt minne. Jag fick ej se henne dö. Jag hölls med avsikt på långt avstånd när hon skulle dö, och därför har hon aldrig dött för mig, ty hennes obeskrivliga förnedring har förföljt mig ända sedan pappa genomförde den. Hos mig är hennes olyckas elände levande fortfarande. Hon ropar på mig varje natt.

Men vem är det som kommer här? Elisabeth, min lilla syster! Hennes moders minne är idag minst lika svärtat och förnedrat som min faders enda lagliga gemåls.

Elisabeth Maria, kära stora syster, hur mår du idag?

Maria Och varför är jag kär för dig?

Elisabeth Du är min enda syster, och visst är väl alla systrar kära för varandra?

Maria Är de? Och vad får dig att tro det?

Elisabeth Det faktum att du är min syster.

Maria (*omfamnar henne*) O Elisabeth, vad jag är tacksam för din existens! Du är mitt enda dagsljus, du är ängeln i mitt helvete, du ensam förmår skingra mina mörka tankar! Jag skall alltid älska dig vad som än händer. Även när jag blir som grymmast mot dig skall du veta att jag älskar dig.

Elisabeth Men varför skulle du bli grym mot mig?

Maria Ja, varför skulle någon mänska vara grym mot någon mänska? Ändå är samtliga människor grymma mot varandra, särskilt män mot oss värnlösa kvinnor. Endast Gud vet varför om ens han.

Elisabeth Är inte Satan snarare ansvarig för all grymhet?

Maria Jo, det är han verkligen, men endast Gud vet varför. Men låt oss ej mera diskutera religiösa frågor som lätt urartar till nonsens. Inget samtalsämne är mer konfunderande. Och vi får inte glömma att vi tillhör olika trossamfund.

Elisabeth Men vi älskar båda Gud och tror på honom.
Maria Gör vi? Kanske vi det gör. Men säg mig, lilla syster, vad har du haft för dig denna dag?
Elisabeth Jag har naturligtvis mest handarbetat.
Maria Har du varit flitig? Har du varit duktig?
Elisabeth Ja, det tror jag. Titta, syster! (*hon visar upp ett handarbete*)
Maria Du är redan en expert, mitt barn. Vet du, Elisabeth, att din mor och jag själv var nästan lika gamla?
Elisabeth Det förstår jag inte.
Maria Jag är lika gammal som din mamma var.
Elisabeth Då måste jag ha blivit född som gammal, för jag är ju mycket äldre än du själv.
Maria Så dum du är! Du är ju tom i bollen!
Elisabeth Om mitt huvud är så tomt, hur kan det vara då så tungt? Ibland så gör det ännu till på köpet ont.
Maria Du är ett barn, Elisabeth, och därför kan jag bara älska dig. Allenast barn är ignoranta om begreppet kärlek, endast barn besvarar kärlek ej med hat. Väx aldrig upp, Elisabeth. Förbli ett kärleksfullt jungfruligt barn.
Elisabeth Hur kan jag det? Hur kan jag låta bli att växa upp?
Maria Förlåt mig. Lyssna inte på mig. Lyssna aldrig till förmörkade och olyckliga kvinnor. Njut av barndomen i stället. (*Elisabeth leker.*) Ja, min syster, lek i stället. Lek med dina dockor och leksaker, lek med din utsökta barndoms universum, roa dig med all din oskulds nöjen medan du har möjlighet. Fördriv din tid i barnslig flärd tills du blir vuxen, för då skall du ej ha tid för barnslig oskulds lycka längre. Lek tills du blir medveten om att du har ett jag, ha roligt tills du drabbas av din mognads första slag, lek tills du märker att du haft en mor som haft en mor som haft en mor som alla var högst miserabla. Njut av din okunnighet om världen, nöj dig med att vara lycklig med din egen värld av illusioner, njut av att du saknar kunskap medan du fortfarande är utan den. Ty en dag kommer någon och drar upp ridån, och då skall alla människor för din syn bli monster, då skall all din kärlek, tro och hopp slås ut av hatet som regerar denna förödmjukande maktsjuka värld, såsom ett vaxljus blåses ut av hagelstormen. Ja, Elisabeth, lek stilla och beskyddande med livet allt vad du förmår, tills en dag livet börjar vända leken mot dig själv och du blir som en mus som leks ihjäl av katten. – Men vem kommer? Pappas senaste, hans nya avloppshål. (*Anne av Kleve uppträder.*)
Anne Elisabeth, bör du ej vara uppkrupen till kojs så här dags?
Elisabeth Jo, det borde jag, men jag har ingen lust att sova ännu.
Anne Det finns mycket här i livet som ej någon människa har någon lust till men som ändå alla måste göra. Och när de har utfört dem och därmed övervunnit sin bekvämlighets ovanors avgrund mår de mycket bättre. Så gå du i säng, Elisabeth, och sov så gott tills dagen väcker dig igen. (*Elisabeth visar ingen entusiasm.*) Rowena! (*kammarjungfrun Rowena uppträder.*) För prinsessan här till hennes sovrum och se till att hon intar sin säng och somnar.
Rowena Ja, ers höghet.
Elisabeth Men det kan jag ej förstå. Säg, varför måste jag fastän jag inte vill?
Rowena Du bara måste. (*ut med Elisabeth.*)
Anne Höll du henne uppe, min prinsessa?
Maria Nej, hon kom in själv till mig.
Anne Det tror jag nog. I dessa dagar är ju alla katoliker jämt oskyldiga. Hon är klokt barn, tycker du ej det, Maria?
Maria Varför säger du att alla katoliker är oskyldiga i dessa dagar?

Anne Därför att de är det. Den förföljde är blott den oskyldige. Det är ett axiom. Mest oskyldiga av alla är israeliterna. De stora skurkarna idag är protestanterna, som ju förföljer katolikerna, åtminstone i detta land.

Maria Om pappa hörde dig så skulle han förskjuta dig.

Anne Ju förr dess bättre, ty han är ett monster.

Maria Tycker du det verkligen?

Anne Naturligtvis. Dock har jag skådat värre monster.

Maria Kan det finnas värre monster än min fader?

Anne Jag skall be att tala om för dig att världen mest består av monster som är värre. I princip är varje man ett monster.

Maria Om du tycker det om män, säg, varför gifte du dig då med pappa?

Anne Därför att jag måste. Min familj och Europa ansåg det. Men jag är inte gift egentligen.

Maria Vad menar du?

Anne Han är omlindad runt mitt finger. Vår förening är egentligen en lögn. Men håll du tyst om saken.

Maria Hemligheter är på säker gravplats i mitt hjärta.

Anne Om din far och jag ej lyckas älska väl varandra får jag lämna honom utan vidare.

Maria Det var en underlig överenskommelse.

Anne Det är den idealiska för varje kvinna.

Maria Kanske du har rätt. Du är förståndig, styvmor, mycket mer förståndig än den sluga Anne Boleyn.

Anne Jag ber dig, kalla mig ej styvmor. Medan jag är här hos er i tjänst hos konungen för att tillmötesgå hans nycker är jag blott din och Elisabeths i sanning kärleksfulla mor.

Maria (omfamnar henne) Det tror jag verkligen du är. Jag, om ej någon annan, tar dig på fullt allvar. Men jag måste gå till sängs nu. Mor, min andra mor, jag bjuder dig god natt.

Anne Godnatt, min engelska katolska dotter. (*Maria går.*)
 Min mans båda döttrar är från två olika världar. En är fullkomligt katolsk och hör mest hemma i ett strängt och dystert Spanien. Den andra, än ett barn, är som en jänta född på landet. De blir båda troligen med tiden drottningar, ty deras bror är klen till hälsan och kan aldrig bli helt frisk. Men om de båda skall bli drottningar, vad öde skall så två fullständigt motsatta omaka systrar ge åt det labila England?

Scen 4.

Henrik Anne, jag vill att du intar din måltid här med mig idag.

Anne Som ni behagar, eders majestät.

Henrik Som ni behagar, eders majestät! Du gör mig sjuk med repeterandet av den fördömda frasen! Har du ingenting naturligt mer att säga?

Anne Om mitt tal misshagar eders majestät så skall jag vara tyst.

Henrik Det skall du inte alls! Så länge du är min så skall du underhålla mig och prata! Varför är du så asocial, min flicka? Du uppför dig inte alls som drottning och som kvinna. Du betar dig snarare som en rädd hövdam som är blyg. Vad är det med dig, Anne?

Anne Gud gjorde mig till den jag är, och det finns ingenting som jag kan göra åt den saken.

Henrik Jag var den som gjorde mig till den jag är, och det finns ingenting som Gud kan göra åt den saken! Kom igen, Anne! Var nu lite kvinnlig! Kom och gör mig sällskap till vår middagssal. (*de gå till middagen.*)

Scen 5. Middagssalen.

Henrik Är middagen serverad? Bra! Kom, låt oss slå oss ner, min flicka. Du skall sitta där, och jag skall sitta här. Är bordet inte magnifikt? Har du upplevat bättre mat, mer riklig frukt, mer underbara viner och en finare bouquet i atmosfären ovan detta middagsbord? Sitt ner, Anne, stå ej där och dröna. Har du väl nånsin drömt om sådan välstekt gås och så välgödd kalkon? Blott middagar som denna är tillräckligt klassiska för Englands drottning och för hennes make. Åt nu, Anne! Låt vinet skölja ner i halsen och för bordet, om du så behagar. Kasta fågelbenen bakom dig, försök att träffa taket med dem såsom jag, – när jag ej är för trött. Du har serverats en bankett, och blott en ärkeknöl kan motstå en så konungslig bankett. (*Anne slår upp vin åt sig.*)

Är det allt vad du tänker dricka? Bara ett halvt glas, och mat som täcker bara halva tallriken! Du sårar mig, min fröken! Hur kan du så förolämpa en så generös monark?

Anne Jag fruktar, Henrik, att vi ej har likadana magar. Du må fylla din och jag må fylla min alltefter deras olika kapacitet. Jag är ej van vid dessa tunnor mat som utgör din diet.

Henrik Med dessa ord, Anne, säger du ej vad du säger utan vad du menar, nämligen att du ej ens vill bli som jag. Jag efterlyser kärlek från din sida, Anne, och det vet du, men varenda gång jag söker mig till dig drar du dig undan, hävdar du din olikhet, ursäktar du dig med att du ej ännu vant dig vid vårt land och kommer du med alla möjliga uppfunna undanflykter för att hamra ner den kil du satte mellan oss från början ytterligare. Ju närmare jag kommer dig, dess större blir distansen mellan oss, och den är helt din egen. Varför är du sådan? Varför är du inte öppen, ärlig och normal mot mig? Varför är inte du naturlig?

Anne Konung Henrik, vad har du för synpunkter på din nation?

Henrik Och vad har det med saken här att göra? Byt nu inte samtalsämne! Det är ännu en sån där manöver från din sida som jag avskyr.

Anne Sällan händer det att jag besvarar dig med frågor, men nu har jag en. Vad tänker du om England?

Henrik Men din fråga har ej någonting att göra med vårt samtalsämne! Vad jag, Henrik, tänker om mitt land? Var får du slika dumheter ifrån?

Anne Du bad mig aldrig vara tyst, kung Henrik, och så fort jag öppnar munnen klagar du på min förståndslöshet. Vad vill du då egentligen, kung Henrik? Tystnad eller samtal?

Henrik Inget avskyr jag som tystnaden, och värst är det när kvinnor tiger, särskilt om det är din egen fru.

Anne Besvara då min fråga. Jag tror att det är den andra eller tredje som jag ställt dig någonsin.

Henrik Du är för underlig, min Anne, men jag skall göra ett försök att vara dig till lags. Vad jag tror om, ja, hm, jag menar, alltså, det är ju en ö och nog en ganska bra ö att befinna sig på, eller hur? Vad är det mera? Ja, hm, alltså, ja, jag tycker ganska mycket om den. Ja, hm, Anne, jag vet egentligen ej alls hur jag skall svara på din meningslösa fråga.

Anne Alltså vet du inte vad du anser om ditt eget England, din besittning, arvedel, ditt eget fosterland?

Henrik Jag vet ej hur jag skall besvara din förunderliga fråga.

Anne Du har alltså inga synpunkter på England. Och hur mycket tänker du på din nation?

Henrik Ej mycket. Ganska lagom. Då och då emellan varven.
Anne Alltså tänker du ej ens på England?
Henrik Inte mycket.
Anne Och en sådan konung är jag gift med. Vet ni varför jag kom hit till detta land, ers majestät?
Henrik Jag har ej någon aning, men jag antar att kom mest för att gifta dig med mig?
Anne Nej, jag kom för att gifta mig med en sann konung.
Henrik Är jag inte det då?
Anne Du är allt det som en konung ej får vara: en krönt man som icke tänker på sitt land, som struntar i sitt folk och sätter sina nyckers tillfredsställelse och sitt privatliv före folkets välfärd. Du är ansvarslös.
Henrik Du förolämpar mig, Jane!
Anne Jane? Vem är då Jane?
Henrik Du har gjort mig förtörnad, Jane! Du har gjort mig besviken, Jane! Förlåt mig, Anne, jag menar Anne. Du är ej kvinnan jag förtjänar. Jag vill ha en annan. Vem i helskotta vill ha en fru som fräckt predikar kungen rakt mitt upp i ansiktet som om han satt helt ensam framför predikstolen fjättrad i straffkommandering? Ge dig av från detta hov, Anne! Jag ska skilja dig från mig!
Anne Ers majestät, ej någon tvingar er att stanna i min närhet.
Henrik (rusar upp, rasande) Cromwell! (*rusar ut, fly förbannad.*)
Anne Varje ord jag sade var på allvar. Denne man är ingen konung, varför jag med glädje avgår från den här högst okungliga scenen. (*kastar sin serviätt, reser sig och går*)

Scen 6. Cromwell uppträder.

Cromwell Vem är jag? Den nog mest välbeställda mannen här i England dessa dagar, oantastlig, mindre mäktig än blott kungen. Och med vilken härlig fart min karriär har rest sin byggnad! Jag har lyckats göra mig helt outhärlig för min konung genom att jag lyckats med det ena äktenskapet för honom efter det andra. Jag beslöt att satsa på den tysta hästen Anne av Kleve, endast jag fick snilleblixten att beordra världens bästa målare att skaffa hennes livs porträtt, och endast jag var skicklig nog att få till stånd ett möte mellan dem till slut, ett möte som omedelbart blev till ett bröllop och ett äktenskap, en oupplöslig union, som visade sig bli vår konungs första helt stabila och mest idealiska förening med en kvinna. Jag var arrangören som fick konungen på fötter, och som tack har han nu upphöjt mig långt mer än någon annan. God affärsmannabegåvning och rent spel är enda vägen till all harmoni och lycka som kan vinnas i ett liv.
Henrik (utanför) Fördömda Cromwell!
Cromwell Vad är det för missljud? Vem är det som gapar? Har en ox kommit lös i kabinettet? Dessa känsliga salonger tål ej våld och hårda nypor.
Henrik (inträder) Cromwell! Du är en förrädare!
Cromwell (utom sig, faller på knä) Hur kan ni säga så!
Henrik Du gifte bort mig med en ko, en hynda, häxa och en ytlig tant!
Cromwell Ers majestät, här måste föreligga något misstag....
Henrik Ja, ett ödesdigert misstag har begåtts av dig och mig: jag litade på dig, och du bedrog mig! Jag är inte längre din ers majestät men blott din skoningslösa domare! Soldater! Vakt!
Cromwell Ers majestät, min konung, låna mig ett öra först! (*Vakterna kommer.*)
Henrik För bort den här eunucken och hugg nacken av hans ömkliga lekamen!
Cromwell Jag besvär ers majestät!

Henrik Allt vad du säger kan bli använt som bevis mot dig.
Cromwell Men...
Henrik Inga men, om jag får be! Allt måste få ett slut och även du, min bästa kansler, och med dig allt vad du drömt om, dina ambitioner, illusioner och storvulna drömmar. Du blir aldrig någon Thomas More.
Cromwell Ni talar som en mardröm. (*Suffolk och Norfolk kommer förbi och stannar.*)
Suffolk Vad är detta?
Norfolk Cromwell är omgiven av soldater som en arresterad.
Suffolk Kommer han att föras bort? (*Tony inkommer.*)
Tony Det är vår konungs äktenskap som klickat.
Suffolk Inte nu igen!
Henrik För bort den missdådaren genast!
Cromwell (klamrar sig fast vid golvet) Jag är oskyldig till vad jag icke velat, och jag ber för andra gången eders kunglighet och majestät och högsta nåd om tillgift för mitt enda missgrepp som blott var okunnighet! Ni kan ej döma mig till döden för att jag fullgjorde nitiskt vad som var min plikt allenast! Det är orättvist!
Suffolk Man lär bli talför när man fruktar döden.
Norfolk Inte bara talför men vältalig dessutom, ty plötsligt får man bråttom. (*Cranmer inkommer.*)
Cranmer Är det sant att Cromwell fallit?
Norfolk Titta själv och konstatera vad du ser.
Tony Nu har väl ändå kungen skaffat sig en fru för mycket.
Henrik Det var ej din plikt att gifta bort mig med en märr, herr dumme kansler, utan att begåva mig med en rejäl och värdig drottning!
Cromwell Men det var ju vad jag gjorde! Om ej Anne av Kleve är en drottning som är värdig England, då är jag som engelsman ej värdig ens ett engelskt träsk.
Norfolk Det är för synd om honom. Ingen kunde riktigt med honom.
Henrik För bort det mjäkiga åbäket! Gör han motstånd, så dra ut den tarvliga med våld! Jag står ej ut med honom mera! Och vad är det med er alla, lorder? Titta inte ut en trött och sliten konung på det sättet!
Cranmer Vad skall ske härnäst, min konung?
Henrik Jag skall skilja mig från henne! Genomför affären, Thomas Cranmer!
Tony Har vi inte hört den visan förut?
Cranmer Som ni vill, min herre.
Bartolomeus Det kan hända vi får höra den igen. Det är väl lika bra att vänja sig.
Henrik Och sluta glo så där på mig! Försvinn, fördömda hovbyfånesamling!
(alla ger sig ut utom Henrik)

Kärleken tycks driva mig från vettet! Ännu en av mina fruar har nu huggit mig i ryggen, ännu en besvikelse har ryckt mig längre bort från livet och dess kärlek, ungdom och behag, och ändå jagar jag blint kärleken och mera desperat än någonsin! Ty vad är jag förutan kärlek? Vad är någon människa förutan kärlek? Blott ett skal av eländig oduglighet, och jag med all min kunglighet och prakt blir blott en gammal gubbe färdig för senilitet. (*gråter*) Man blir blott kär för att uppleva att den kärleken är falsk, men likväl skall jag fortsätta att älska tills jag dör, ty kärleken är ensamhetens enda bot och motsats, och det enda ensamheten resulterar i är ondska. Ljuva kärlek, ljuva smärta som är liv, fördriv mig gärna både in i galenskap och helvete, men sluta aldrig driva på mig!

Akt II Scen 1.

en jungfru O Katarina, kungen älskar dig!

Katarina Howard Tyst! Yttra ej sådana ord! Du anar ej hur farliga de är. Om någon hörde dig....

jungfrun Han friar till dig vilken dag som helst!

Katarina Jag fruktar honom. Varje gång han går förbi mig och ger mig en blick så bävar jag.

jungfrun Du är en drottning snart, en moder för vårt England! Du blir älskad av vår store konung Henrik, han skall kyssa dig och smeka dig och dyrka dig i sängen, o vad jag är avundsjuk på dig!

Katarina Ge spegeln hit. (*jungfrun övrräcker spegeln.*) Vem är jag? Jag är Katarina Howard, en uppvaktande hovdam vid åttonde kung Henriks hov. Han tittar på mig, hans lakejer spionerar på mig, och det sprids i korridorerna de farligaste rykten om mig av hans lorder, biskopar och tjänare. Är det då sant att kungen tycker om mig? Jag har ingen aning. Alla hans hovdamer väcker hans intresse och blir fräckt bevakade när han har skilt sig eller halshuggit eller på annat sätt förlorat någon drottning. Han har skilt sig ifrån två och dödat två. För sina hustrurs skull har han avrättat två av sina högsta statsmän och en ärkebiskop. Jag kan bara frukta honom. Jag vill icke ha hans kärlek, jag vill ej förbli vid hovet, och jag vill ej vara Katarina Howard. Men jag kan ej vara någon annan. Alltså kan jag inget göra åt situationen.

– Varför tror du kungen älskar mig?

jungfrun Han viskar menande med sina lorder varje gång han ser er, han har pekat åt ert håll ibland, och där har alltid lyst en glimt i hans rovlystna ögon när han riktat dem mot er.

Katarina Jag fruktar honom.

jungfrun Kärleken är ingenting att vara rädd för, söta Katarina. Kärleken är varje kvinnas plikt, om hon så tycker om det eller inte, och ju mer hon älskar, desto bättre blott för henne. Varje kvinna måste älskas, och det är samtidigt varje kvinnas tragedi. Förlåt mig, Katarina. Jag är alltför munvig.

Katarina Inte alls. Jag älskar ditt tals muntra sällskap, och det harmar mig blott om en annan även lyssnar. (*någon fnittrar*) Vem är det som fnittrar? (*jungfrun är skräckslagen*) Titta bakom det förhänget där! (*Jungfrun lyfter på förlåten. En flicka uppenbaras.*) Elisabeth! Den kungliga prinsessan!

Elisabeth Jag fick höra allt ni sade.

jungfrun Om du sprider något vidare....

Katarina Tyst, Charlotte.

Elisabeth Vad är kärlek, fröken Katarina?

jungfrun Kärleken är något som du inte borde veta något om.

Katarina Tyst, Charlotte. Kärleken, Elisabeth, är något som när man fått lära vad det är man önskar att man sluppit lära det.

Elisabeth Det kan jag ej förstå. Hur kan man vilja vara utan någon kunskap när all kunskap är av godo?

Katarina Hör på den lillgamla flickungen, Charlotte! All kunskap är ej enbart god, Elisabeth.

Elisabeth Det kan jag inte heller alls förstå. Varenda en har sagt mig, utom du, att kunskap alltid bara är av godo. Varför tänker du ej då som alla andra?

Katarina (till jungfrun) Barn kan man ej diskutera med, för de är för förståndiga. De vet mer omedvetet än vad vuxna vet medvetet.

Elisabeth Du undviker mina frågor, Katarina. Svara nu i stället.

Katarina Jag kan ej besvara dem. Jag ber dig fråga någon annan som vet mer om människan än jag.

Elisabeth Jag trodde att du skulle veta, du som är så klok.

Katarina Nej, jag är inte klok.
 Elisabeth Så får du inte säga.
 Katarina Ej ens om det är sant?
 Elisabeth Men det är inte sant.
 Katarina Det vet du inte.
 Elisabeth Jo, det vet jag.
 jungfrun Sluta pladdra nu, mamseller. Gå nu bort till dina egna rum, Elisabeth, och stör oss inte mera här. Om du har tur så blir du inte rapporterad.
 Elisabeth Är då allt förbjudet här i livet som är intressant?
 jungfrun Jo, men blott för barn. När du blir äldre så skall du förstå varför allt intressant av nödtvång är förbjudet.
 Elisabeth Må jag aldrig växa upp då och förstå er högst besynnerliga värld. (*går.*)
 jungfrun Vi gjorde henne nog besviknen.
 Katarina Alla vuxna gör blott barn besvikna.
 jungfrun Hoppas vi ej gjorde henne ledsen.
 Katarina Hoppas att hon glömmet allt vi sade. Men det är ju kallt här inne! Låt oss lämna denna kammare och uppsöka i stället någon varmare.
 jungfrun Men jag kan tända brasan här.
 Katarina Nej, den blir ändå alltför liten. I den stora salen blir den varmare och större. (*Jungfrun går ut före Katarina.*)
 Kungen älskar mig. Skall jag fortsätta frukta honom, eller skall jag våga ha förväntningar? (*går*)

Scen 2. Hans Holbeins studio.

(*Hans är upptagen med sitt arbete när Anne av Kleve inträder.*)

Anne Min käre Hans, jag kommer för att bjuda dig farväl.
 Hans (*vänder sig och knäfaller*) Ers höghet!
 Anne Inte längre, Hans. Jag är på väg tillbaka till mitt hem.
 Hans Är skilsmässan då över?
 Anne Ja. Den här burduse kungen är expert på effektiva slut på sina äktenskap. Men är det något som du önskar att jag medför hem till kontinenten?
 Hans Det är snällt av er att tänka på den saken. Nej, jag saknar vänner där numera, sedan vår Erasmus dog för en del år sen.
 Anne Det kan hända att jag hälsar på vår kejsar Karl på vägen. Skall jag skänka honom din respekt?
 Hans Ja, gärna.
 Anne Tack så mycket för porträttet.
 Hans Det var ingenting.
 Anne Det var mitt liv. Det gav mig allt och tog ifrån mig allt.
 Hans Jag hoppas ni ej ångrar äventyret.
 Anne Kungen ångrar det nog mer än jag, men även han får säkert annat snart att tänka på.
 Hans Farväl, prinsessa, och jag ber er hälsa Tyskland.
 Anne Tack. Det skall jag göra. (*går*)

Scen 3. Konungens hov.

Henrik Jag avskyr denna värld, mitt liv, min krona och mig själv men älskar detta hov. Hej, narr! Kom hit och demonstrera dina senaste snillrika inventioner!
 Suffolk Ni är glad idag, ers majestät.

Henrik Sätt fingret in i hålet, och det öppnade vinfatet slutar flöda. (*narren kommer fram*)

narr Jag blev kallad narr, men jag är ingen narr.

Henrik Vad är du då om inte vad du är, för det kan alla se att du blott är en narr?

narr Jag är den stora löjligheten i allt allvar uppklätt i en komisk dräkt.

Henrik Och varför är allt allvar löjligt? Vet vi ej att livet är en högst allvarlig kamp på liv och död, vars krafter man är tvungen att bemästra eller bli ett offer för? Säg, varför är det löjligt att ta livets allvar helt på allvar?

narr Du försöker visa att du är allvarlig, men det passar sig ej för en narr.

Henrik Är jag en narr?

narr En narr är den som roar folk. Du roar hela världen.

Henrik Är jag då så rolig?

narr Alla är för roliga som höjer sig och skiljer sig från mängden. Vem som helst är rolig som har någon ärlig roll att spela.

Henrik Är min roll i denna världen ärlig?

narr Nästan.

Henrik Bort med dig! Du driver med en gammal trött monark! (*avsidet*) Du är en främling på min scen som ej hör hemma här. – Iväg med dig, din otidsenlige anakronism! (*avsidet*) Vad jag behöver är ej en grotesk maskerad filosof, ty sådana kan ej uppmuntra mig. Lord Suffolk!

Suffolk Ja, ers kunglig höghet?

Henrik Nej, för resten, inte du. Bartolomeus!

Bartolomeus Ja, ers majestät?

Henrik Vad hette hon igen, den lilla damen, hon, du vet, som var så näpen....

Bartolomeus Katarina Howard?

Henrik Ja, just hon. Gå bort och hämta henne. (*Bartolomeus ut.*)
(avsidet) Allt vad jag kan giva är intimitet. En kunglig suverän får inte visa män intimitet. Följaktligen så är jag hänvisad till kvinnorna. (*Bart. åter med Katarina.*)

Säg, är du Katarina Howard?

Katarina (*knäfaller*) Ja, ers majestät.

Henrik Var inte blyg, och rodna ej. Se mig rakt i mitt ansikte. Jag är ej farlig, och jag avskyr att beständigt bara vara allas majestät. Stig upp och sitt här bredvid mig. Vad jag behöver är gott sällskap i min trista dystra ålder. (*Katarina tar sin plats bredvid honom.*) Det är bättre, unga flicka. Kalla mig blott Henrik, farbror Henrik om du hellre vill det och om du betraktar mig som alltför gammal för att vara dig ett nöje. Tycker du om hovet, Katarina?

Katarina Det är mycket spännande att vara här vid hovet.

Henrik Spännande? Och varför?

Katarina Alla fruktar er så väldeliga.

Henrik Ha-ha-ha-ha-ha! (*skrattar hejdlöst*)
 Berätta, mina vänner, fruktar ni mig allesammans? Ha-ha-ha! Det vore konstigt annars, så otaliga bekanta som jag halshögg generöst i yngre dagar! Men, jag ber er, tro mig, kära min församling av förskräckta fågelskrämmor, jag skall inte mer halshugga någon! Ni har ej mer någonting att frukta. Engelsmannens Nero är vid detta laget tämjd. (*till Katarina*) Men du är väl ej rädd för mig?

Katarina Jag vet ej riktigt.

Henrik Du bör inte vara det. Du skall få bli min lilla protegé. Jag skall beskydda dig, är meningen. Säg, kan du dansa?

Katarina Några danser kan jag.

Henrik Då skall vi nu dansa. Kom nu, allesammans! Vi skall till vår balsalong!

Suffolk Men, eders majestät...

Henrik Vad har du för invändningar mot att jag vill ha roligt?
Suffolk Minns er läkares utlåtanden och varningar.
Henrik Min läkare kan dra åt skogen! Läkare är bara till för att begränsa våra liv med trolldom och vidskepelse. Han vet ej mer om mig än jag om honom. Kom, min lilla Katarina! Jag skall dansa med dig nu! (*ut Henrik, Katarina och större delen av hovet.*)
Suffolk Vår konung bryr sig inte längre om att hålla sig till vett och sans.
Northumberland Vad menar du?
Suffolk Han har ej dansat på minst fem, ja, kanske sju år.
Northumberland Desto roligare blir det att se honom fjanta nu. (*går*)
Suffolk Jag tycker trots allt om min konung och vill ogärna se honom ramla ner från tronen. (*går*)

Scen 4. Balsalongen.

Henrik Dansare och musikanter! Förbered er nu! Stäm upp och ställ er nu i ordning! Åter skall mitt hov nu dansa runt som det så ofta gjorde förr! Kom an nu, allihopa! Lyssna till den glada melodin! (*De dansar. Henrik faller.*)
Alla Ack! O! Åh! Ve! (*Han hjälps upp, flåsande och utmattad.*)
Henrik Lämna mig i fred! Låt mig få dansa ensam! Katarina, lilla vän, var är du? (*Katarina ställer upp vid hans sida.*) Kom, låt oss gå bort och sätta oss vid lilla bordet där. Jag kan ej dansa längre. Vi skall samtala i stället. Jag har ätit alltför mycket denna dag. Ack, alla sjukdomar och krämpor kommer säkerligen från vår egen svaghet att ej hålla måttet! (*hovherrar, damer och Bart. hjälper honom till bordet. Han sätter sig, och Katarina sätter sig mitt emot honom.*) Men jag är dock lycklig, Katarina, eftersom min stol ej gick i sönder under mig. Jag fruktar alltid att de stolar jag begagnar ej skall hålla. Tiderna är såpass instabila. (*torkar sig om pannan*) Puh! Så mycket svett för ingenting! Säg, tycker du ej, Katarina lilla, detta är min hemligaste tanke, tycker du ej att vi talar ett för ytligt språk? Vi talar med så enkla ord, förskönar våra tal med alltför litet fantasi och liknelser, begagnar bara plattityder och är torftiga allenast i vårt uttryckssätt. Vad tycker du? Jag skulle önska att en stor poet kom till vårt hov och ryckte upp vårt språk en aning. Skulle inte det behövas, Katarina?
Katarina Skulle vad behövas, eders majestät?
Henrik Jag längtar efter sådan riktig skald. Jag önskar att han vore här i denna tid så att jag själv fick tala fritt med honom, lära mig ett bättre språk och njuta av ett sådant sällskap helst från morgonen till natten och från sena kvällen ända fram till gryningen.
Katarina Jag visste ej ni hade sådan fantasi.
Henrik Det måste varje konung ha, ty annars vore de för tråkiga och skulle ej få sitta länge kvar på sina höga stolar men strax degraderas till var enkel mans klosettstol. Det behövs en obegränsad fantasi för att man såsom konung skall stå ut med den totala ensamheten, som är varje konungs ensamhet. Men varför sitter vi här stilla och är lata? Låt oss spela kort!
Katarina Jag tror ej att jag kan den konsten.
Henrik Då skall du bli undervisad i den genast. Se! Här är en packe.
Katarina Ja, jag ser.
Henrik Lagg noga märke till nu dessa kort. Här har du spader ess. Det här är ruter ess. Här har du hjärter ess, och så ser klöver ess ut... (*ridå*)

Scen 5. Hovet.
Henrik inträder med Katarina.

Henrik Katarina, en dag måste du tillåta mig att gifta mig med dig.
Katarina Närhelst ni vill.
Henrik (till sitt hov) Hur mår ni, alla mina lorder?
Alla Bara bra, ers majestät.
Henrik Det gläder mig att höra. Något nytt?
Suffolk Blott goda nyheter, min herre: inga nyheter.
Henrik Så låt oss därför vara glada. (*En budbärare inträder.*) Aj, det tycks då finnas nyheter i alla fall fastän det var så vackert väder. Vad för budskap kommer du med, malplacerade kurir?
budbäraren Ers majestät, kung Jakob av vårt grannland Skottland....
Henrik Ack, du tröttar ut mig med att påminna mig om de här förskräckliga och dumma krigen som jag för! Nå, vad var det med broder Jakob?
budbäraren Han ber innerligt om fred och er barmhärtighet.
Henrik Det trodde han! Först skall jag kuva hela Skottland!
budbäraren Han är trött på kriget.
Henrik Vem är inte det? Det är ju också jag. Men vad skall man väl annars göra här i världen? En politiker som inte krigar blir anklagad för inkompetens och slöhet, och han är en träkmåns. Säg till gamle Jimmy att vi måste slåss om vi ej önskar slockna och gå ut som vaxljus! (*avsides*) Hans ljus måste strax gå ut ändå om han så krigar eller ej; det är blott därför han ber mig om fred. Men Skottland är för frestande en brud för att bli lämnad helt allena och i fred med sina tragedier. – Ut med dig, kurir, och informera Jakob om min hänsynslösa inställning och absoluta krav på fortsatt krig i det oändliga tills något avgörande träffas. Ut! (*budbäraren ut*)
Och nu, mitt hov, så skall vi vara glada. Mina lorder, damer och förnämiteter, jag förmodar att ni vet vem denna Katarina är?
Suffolk Min herre, allt vi vet om henne är att hon är något slags uppvaktande hovtjänarinna.
Henrik Då ber jag dig, min vän hertigen av Suffolk, att nu utbasuna för mitt hov att hon skall bli vårt rikets och min egen nästa drottning!
Bartolomeus (till Tony) Jag slår vad om fem mot ett på att hon icke varar längre än högst fem år.
Tony Då ger jag dig tio emot ett att hon är borta inom trettio månader.
Biskopen av Winchester Uppfattade jag saken rätt, ers majestät? Planerar ni att gifta er igen?
Henrik Du hörde alldeles förbaskat rätt, min biskop av Winchester, om du hörde det och inget annat.
Suffolk (till Norfolk) Kungen håller på att bli för gammal. Skall han aldrig sluta med barnsliga nycker, denna flykt från verkligheten till materialismen, denna grymma lek med människor?
Henrik Mitt folk, ni verkar mera chockade och störda av min nyaste förlovning än rättmätigt glada och förnöjda för min skull. Är det då så man firar landets kungs förlovning: dystra blickar, nedåtdragna munnar och oroliga protester? Fröjdas och var glada nu i stället, alla goda människor, ty er konung är ju saliggjord igen!
Suffolk Nå, mina herrar, vad står vi och väntar på? Låt oss uttrycka hjärtlighet och välgångsönskningar! Ty vem kan vara missnöjd när vår konung än en gång kan vara lycklig och kan skratta?
Earlen av Surrey (till Tony) Hämta musikanterna. Det blir väl bal nu med åtföljande bankett.
Suffolk (knäfaller framför kungen) Ers kunglig höghet, Gud allena vet hur djupt och innerligen rörda vi nu alla är av denna nya friskhet i ert liv, av detta positiva initiativ,

av denna skönhet hos er nya fagra brud. Gud vet hur lyckliga vi alla är med hela England. Vår gränslösa glädje är för stor för att rätt kunna skildras.

Henrik Res dig, Suffolk. Jag beklagar att din rang är alltför hög för att jag skulle kunna ytterligare ge dig en högre rang, men det är kanske lika bra att du dock aldrig kan upphöra att nå högre höjder av min aktning.

Winchester När skall detta bröllop äga rum?

Henrik Så ivrig redan, biskop av Winchester? Knappt förlovad, redan gift, är det så du vill ha det? Om du vill så får du viga oss idag. Men nej, för resten, vi är tvungna att först fira vår tilldragelse med en bankett. Vi väntar med vårt bröllop någon dag och kanske någon vecka. Men var är musiken? Musikanter, spela upp! Det här är en universell och nationell tilldragelse som kräver ackompanjemang! Låt världen höra hur vi skryter med vår lycka! Det finns ingen riktig sanning här i livet utom i musiken! (*musikanterna inträda och sätta i gång*) Kom, mitt hov, förnämiteter, gentlemän och damer, lorder och aristokrater, vi skall ha en väl tilltagen bal nu genast med en prunkande bankett på samma gång!

Akt III Scen 1. På landet.

Herde Här är det oss gott att vara, inte sant, Ellinor?

Ellinor Det tycker jag då verkligen, min sköne Gilbert.

Herde Nå, vad ska vi prata om? Vad skall vi diskutera?

Ellinor Jag föredrar att vara tyst.

Herden Tycker du ej om ämabelt samtal?

Ellinor Jo, men inte här vid hjärtat av självaste friden, moder Natur.

Herden Men se! Vem kommer här?

Ellinor Det ser ut som någon adelsman.

Herden En adelsman är det då verkligen! Lagg märke till hans breda korpulens!

Ellinor Han ser ut som kungen.

Herden Du får då till det med din fantasi. Vår kung är mera slank och ståtlig.

Ellinor Det var länge sedan. Han har blivit gubbe. Låt oss ignorera den där tjocke adelsmannen och i stället älska.

Herden Du har rätt, min lilla duva. Adelsmannen kommer hitåt med sitt följe. Låt oss flytta oss till andra sidan av det stora trädet för att hålla oss ur vägen. Enkelt folk som vi mår bäst av att bli lämnat helt i fred av alla som har makt och myndighet. Vad sägs om det?

Ellinor Ja, låt oss! De har makten, vi har kärleken, och vi mår nog bättre utan dem. (*de flyttar sig bakom trädet*)

Herden Min duva!

Ellinor Min älskade!

(*Kungen inträder med Katarina, Maria, Elisabeth och några lorder.*)

Elisabeth Varför är vi inte här på landet mera ofta? Hör på svalorna i skyn, de glada lärkorna i himlen över fältet, sparvarna i snåren och den sorgsna vipans klagan över heden! Pappa, varför gör vi inte utflykter som denna mera ofta? Alla blir ju bara sjuka av att sitta isolerade och instängda i huvudstadens skämda luft. De känner inte ens hur staden stinker, men det känner man så fort man kommer utanför.

Henrik Mitt barn, vi skall besöka landet just så ofta som du vill i framtiden.

Elisabeth Min söta snälla far, för det skall jag ge dig en kyss. (*Hon kysser honom på kinden. Alla skrattar.*)

Katarina Maria, tycker du ej om naturen?

Maria Nej, ej helt, om än den är behaglig. Med sin vilda frihet är den skrämmande, och jag är lugnare i staden och i Westminster.

Elisabeth Maria bara råkar vara sådan. Hon kan aldrig njuta helt. För henne finns det alltid något fel med allt, och det finns alltid något bättre än det bästa. Hon är glåmig och är född sån. Det är inte hennes fel. (*skrattar*) Min goda stora syster, visa litet glädje! Var nu lycklig som vi andra blott för denna dag åtminstone!

Maria Men jag är lycklig, lilla syster.

Elisabeth Visa det då bättre! (*springer före de andra*) Ha-ha-ha! Här är jag, o natur, ditt eget lilla stygga barn Elisabeth! (*springer ut från de andra*)

Henrik Det är en salig glädje att få se sin egen dotter frisk och lycklig.

Katarina Är det inte lika roligt att se mig naturlig, frisk och lycklig?

Henrik Givetvis, min Katarina. (*till Maria*) Dotter, spring och lek med lilla syster och se till att hon ej hittar på dumdristigheter, vilket hon ju gör så fort hon blir allena. Jag vill ej förlora henne. (*för sig själv*) Hon är ju min enda äkta dotter.

Maria Som du önskar, far. (*ut efter Elisabeth*) Elisabeth!

Henrik Naturen renar min disposition och håller mina onda andar borta. Friska luften och frånvaron av all civilisation gör anden friare och friskare och mera konstruktiv i motsats till det mänskliga samhällets monstruösa påverkan. Jag önskar jag var gift med blott naturen. Om det funnes blott en kvinna som förkroppsligade allt naturligt friskt och sunt och gott som finns i all ursprunglig fri natur så vore hon det enda rätta fruntimret för mig. (*försjuncker i tankar.*)

Katarina På så vis? Så er moder dog i Shrewsbury?

en lord Det gjorde hon, ers nåd.

Katarina Vad dog hon då av?

lorden Det blev aldrig uttrannskat. Hon blott dog och utan skäl. Det troddes allmänt att det icke var naturligt.

Katarina Häxkonst?

lorden Kanske.

Katarina Finns det häxor då i Shrewsbury?

lorden Ja, det finns nog ett antal. Och de kommer under natten som en invasion, de jagar jungfrur och försöker driva dem från vettet varje lördag med de gräsligaste mardrömmar, och de slår alla unga vackra män med vanvett så att dessa tvingas våldta alla dygdiga och fromma unga damer, vilket sker med skrämmande frekvens.

Katarina (imponerad) Så spännande!

Henrik Vad pratar ni två om?

Katarina De hemska häxorna i Shrewsbury. Det är ett fascinerande och gåtfullt fenomen att diskutera. Jag ber er, lord James, att initiera kungen i vårt fängslade mysterium.

Sir James Ja, min herre, Shropshire vimlar verkligen av häxor.

Henrik Och det gör väl hela landet, kan jag tro.

Sir James Vad menar ni?

Henrik En häxa är en dam vars vänskap ingen man kan vinna. Hon undviker en, och hon är mera mystisk, avståndstagande och svårtillgänglig än naturligt mänsklig och sällskaplig. Ingen människa är mera farlig än den som ej låter sig bli älskad, ty den högsta makten vilar hos jungfrulighetens högsta renhet. Ingenting är mer jungfruligt eller ouppnåeligt till sitt innersta väsen än naturen. Därför är naturen den förnämsta häxan. Varje träd och buske, blomma, djur och insekt, varje enhet av naturen som har någonting av liv är något av en häxa, ty ej någon undflyr människan och är så noga med distansen till oss som allt levande naturligt liv i all vår Guds natur.

Sir James Men det finns det en påtaglig förklaring till.

Henrik Det tror jag inte.

Sir James Vänta då så skall ni höra. All naturen och dess liv är rädd för människan, som jagar hennes djur, som äter hennes liv, som faller hennes träd och som skär sönder hennes fält med plogar och som till och med utplundrar hennes skogar. Så

naturligtvis har all naturen helt naturliga självklara skäl att undfly all kontakt med mänskan. Därför är hon svår för mänskan att få något grepp om.

Henrik Men är det ej därför just som häxor blir till häxor? Häxan är en vanlig kvinna till att börja med. En dag så drabbar henne en malör, hon blir våldtagen till exempel. Nej, var inte skrämnda, kära sällskap, jag är bara helt uppriktig och vill ej chockera någon med att säga som det är, och ni bör ej ta åt er heller. Olyckor är helt naturliga och händer ideligen. De hör till naturens ordning. Hon är då ej längre respektabel, ärbar eller lämplig ens för anständig uppvaktning. Ensam med sin skam och dignande inunder dess fatala tyngd så isolerar damen sig och överlämnar sig åt osund grämselse och sorg i strävan efter den jungfrulighet hon har förlorat. Hon blir då en mystiker och kvinnlig eremit, impopulär och tacksamt ämne för förtal och rykten tills den kommer som begriper varför hon har blivit häxa.

Ingen häxa är så misshandlad som all naturen. Ingen häxa har fått bära på ett så olidligt lidande, utstått en så oerhörd förföljelse av alla människor som all naturen, den mest ärbara och misskända av alla mödrar. Som ni sade, gode man, så har vi bränt ner hennes skogar, nästan utrotat all henne fria djurliv, byggt de smutsigaste städer som fördärvliga insegel över hennes grav och offrat hennes bästa jord för byggandet av våra vägar och stenöknar till gravdjävulsåkrar över hennes skändade och levande begravnade lik. Vad vi har gjort har fjärrmat henne från oss, och därav har endast människan själv blivit lidande. Ty ju mer onaturlig mänskan blir, dess mer blir all naturen en ond häxa som med rätta kräver hämnd, och desto sjukare och galnare blir den så kallat civiliserade människan. Ty människan är endast frisk när hon är helt naturlig.

Sir James Skulle då naturen vara ett personligt väsen? Det förnekar jag.

Henrik Men hör mig då till slut. Just för att hon är ett personligt mystiskt väsen skall hon även överleva, ty hon är odödlig. Hennes lidanden kan aldrig gottgöras och aldrig uppskattas. Gud ensam vet hur mest naturen blivit lidande av människohistoriens framfart, hela Afrika var en gång grönt och utan öknar, men just hennes fruktansvärda orättvisa lidanden får henne att förnya oupphörligt sina livsresurser, ty hon är blott liv och lever blott för livet. Hon är därför endast konstruktiv. Och för att rädda livet, för att ensidigt förbli blott konstruktiv, så drar hon sig från människan och lämnar hon den galna varelsen att själv gå under i sitt ödes onaturlighet och egoism. Men hon består och koncentrerar sig på livet. Därför kommer alltid det en ny vår efter varje vinter, därför stiger all naturens grönska åter upp ur mänsklighetens brända aska, ty hon ensam i påtaglig form är evig, och det är hon blott emedan ingen lidit så som hon. Där har ni häxans hemlighet, den outgrundliga naturens tragiska men vackra hjärta, höjden av allt livets skönhet. Kunde ni förstå och följa min utläggning, gentlemän?

en lord Så gott som nästan, herre konung.

en annan Länge leve konung Platon!

Henrik Nej, Sir Arthur, mitt namn är kung Henrik. Blanda ej ihop mig med långt värdigare kungar.

Lord Pembroke Varför, herre, gav ni ej er son ert eget namn i stället för det Yorkska Edward? Gärna hade vi sett såsom efterträdare en annan Henrik på vår tron.

Henrik Min gode lord av Pembroke, detta skulle ni ha tänkt på när min son blev döpt. Han heter vad ni än må tänka nu i framtiden kung Edward, och ni mår nog bättre av en sjätte Edward än av en ny sjätte Henrik.

Sir James Nu anspelar ni på något som vi ej förstår.

Henrik Historien har sett bättre Edwardar än Henrikar men oturligt nog fler Henrikar än Edwardar. Den ojämnheten vill jag smått försöka släta ut. Men låt oss sporra våra hästar nu en aning så att vi når Windsor innan det blir skymning. Gode

vän Sir James, var vänlig och församla våra små prinsessor, men här är de ju! (*Maria och Elisabeth uppträder.*)

Elisabeth Maria stukade sin fot.

Henrik Jag hoppas du ej stukade din egen.

Elisabeth Inte jag. Får vi bege oss hit igen i morgon?

Henrik Varför?

Elisabeth Det fanns en så vacker bäck där borta invid lunden.

Henrik Men vi har ju bäckar överallt, och de är alla likadana.

Elisabeth Ingen är som denna.

Henrik Är du säker?

Elisabeth Alldeles tvärsäker.

Henrik Nå, vi får väl återvända då i morgon, för din skull, Elisabeth. Sitt upp nu, mina båda döttrar! (*en lord hjälper upp Elisabeth framför kungen på dennes häst.*)

Mår du väl, Maria?

Maria Endast väl, ers majestät.

Henrik Då ger vi oss iväg. Framåt, min goda häst! (*rider iväg före de andra.*)

Sir James Vår konungs bättre sida kommer till sin fördel när han kommer ut på landet.

Pembroke Låt oss hoppas att han rider ut mer ofta.

Sir Arthur Låt oss sannerligen hoppas det. (*till Katarina*) Får jag bli er eskort, min fru?

Katarina Det får ni verkligen, Sir Arthur! (*de rider ut, Sir Arthur och Katarina först, de andra sedan. Maria dröjer kvar.*)

Maria Ännu en dag slösad, än en dag förlorad, som, om jag blott varit bättre, kunnat vara bättre. Kanske är jag en av dessa häxor. Låt oss hoppas att jag slipper det besväret när jag har så många andra. Om jag ändå kunde leva! (*ut*)

(*Gilbert och Ellinor kommer fram bakom trädet.*)

Ellinor Det var alltså kungen.

Gilbert Ja, du hade rätt.

Ellinor Vi har sett höga majestätet denna dag och hans familj och nummer fem. Hon såg väl fyrtio år minst yngre ut än honom. Kommer folk att tro oss?

Gilbert Kanske, kanske inte. Men vi måste inte säga som det var.

Ellinor Vad skall vi säga då?

Gilbert Jag är rätt bra på att uppfinna och försköna.

Ellinor Också jag, men våra sagor måste stämma överens.

Gilbert Vi säger vad vi vill men bara när vi är tillsammans. Så kan vi brodera ut varandras sagor så att den ej någonsin blir mer än en.

Ellinor Du är bedårande, min ljuvligaste herde.

Gilbert Det är också du, min goda älva. Varför hade konungen apropå det blott häxor på sitt sinne och ej någon enda älva?

Ellinor Häxor är väl mer dramatiska, men älvor passar bättre oss, som är naturliga mer än dramatiska och tragiska.

Gilbert Vår värld är komedin.

Ellinor Där hör vi hemma.

Gilbert Må vi därför lämna denna scen. (*de gå med armarna om varandra.*)

Scen 2. Hovet.

en lord Hur går vårt krig med skotske Jakob?

en annan Jag tror hans förlusters riklighet snart knäcker honom.

den förste Kungen är då segerrik?

den andre Det har jag inte sagt. Han kommer troligtvis att dö med kriget ofullbordat så som alla kungar plägar göra. (*Katarina visar sig.*)

den förste Se!

den andre På vad?

den förste Drottningen.

God morgon, eders höghet.

den andre Har ni haft tillräckligt angenäma drömmar denna natt, ers höghet?

Katarina Ja, det har jag verkligen, prisvärda lorder. (*går till lord Pembroke.*)

Ädle lord av Pembroke, vill ni föra mig till middagssalen?

Pembroke Gärna det, ers höghet, och vart ni behagar därifrån.

Katarina Lord Pembroke, ni behagar mig. (*de seglar ut.*)

Lord Chichester Vår drottning har på sistone bestått lord Pembroke stor bevågenhet.

Lord Hastings Det har hon verkligen. Måhända leder det omsider till ett allmänt konversationsämne.

Chichester Låt oss hoppas det. Det är för resten redan ganska vitt omtalat, men det kan ju öka sina dimensioner. Folket längtar efter att få se en ny förskjuten drottning. Det var såpass länge sedan sist, och folket vill ha skådespel och önskar se sin konung överträffa än en gång sig själv.

Suffolk Tyvärr har er konversation vidrört mitt öra, mina herrar. Kungen älskar varmt sin hustru. Ruinera ej hans lycka med att sprida ansvarslost förtal och skvaller som kan bli en skogsbrand.

Chichester Hertigen är ej förtjust i oss.

Hastings Så låt oss hålla honom utanför.

Chichester Har han en hustru?

Hastings Ja, men det finns ingen mer lojal man mot sin hustru, sin nation och sina plikter. Han är osårbar. Hos honom har vi ingenting att hämta. Men här kommer kungen.

(*Kungen uppträder.*)

Chichester Han blir fetare för varje dag.

Hastings Han skulle passa bättre i en roll som Falstaff.

Chichester Konstigt att hans drottning ej har blivit krossad under hans massivitet.

Hastings Att hon ej blivit det bevisar blott att han är impotent.

Henrik Mitt kära hov, god morgon! Här är jag igen, er gamle glade kung, mer majestätisk och fantastiskt imponerande än någonsin! Var lyckliga och glada, allesammans, ty jag är på gott humör idag, och må det så förbliva i all evighet! Jag önskar höra munterhet och skratt omkring mig, särskilt i mitt eget hov, ty lyckan, liksom glädjen, festen, gycklet och allt roligt, är allenast positivt och enbart till oskyldig glädje för envar. Förbannade kolik! Mitt tarmvred är åt helvete. Förbannade förtäring! Oh! (*sätter sig stönande, lorder skyndar till hans sida.*)

Sir James Ers majestät, är ni tillräckligt bra?

Henrik (återhämtar sig) Naturligtvis är jag tillräckligt bra! Vad är det för en fråga? Skulle bara fattas annat! Aldrig har jag älskat så som denna natt, och aldrig har jag haft en bättre frukost än jag fick i morgse, så vad tusan skulle jag ej må tillräckligt bra för? Mina tarmar driver gyckel med mig, det är allt. Men var är Katarina?

Chichester Jag tror, eders majestät, att hon blev förd till middagssalen.

Henrik Middagssalen? Utan mig? Vad är det för ett sätt? Av vem?

Hastings Lord Pembroke, ädle konung.

Henrik Raskt iväg till middagssalen genast! Ingen skall få eskortera henne utom jag! Lord Suffolk!

Suffolk Ja, min herre.

Henrik Kom med mig!

Suffolk Javisst, min konung. (*Kungen och Suffolk beger sig ut. Hovet börjar skvallra.*)

Chichester Om den grobianen-narren älskat denna natt med en så skör klenod som Katarina Howard skulle hon väl knappast sökt sig till en bättre älskare idag?

Hastings Det sägs att redan Anne Boleyn blev varse kungens handikapp och därför sökte tröst hos andra.

Chichester Kvinnor vet vad de vill ha, och får de inte vad de kräver tar de det hos andra.

Hastings Ja, det är naturens gång, som kungen borde ha haft insikt i förrän han gifte sig med en så mycket yngre, mindre och mer nyfiken och oerfaren blomma.

Katarina Parr (avsides) Denna konung älskar jag. Han är så tragisk och patetisk. Han är gammal, svag, skrattretande och fånig, krönt som dåre av ett otal kvinnor som bedragit honom, utskrattad i hemlighet av hela världen och med välbehag förtalad. Om han bara fann den rätta någon dag, en dam som kunde tänka främst på honom och ta hand om honom mer än tänka bara på sig själv, som alla kvinnor gör. Men mannen låter sig som mest bedragas av sin egen kärlek och vill icke ha det annorlunda. Det är mannens frivilliga tragedi. De leder hellre själva sig åt helvete än låter sig bli ledda av den enda rätta som kan leda dem till rätta. Denne gamle löjliga nergångne skugga av en man är kanske det mest praktfulla exemplet.

Norfolk Katarina Parr!

Parr Ers nåd, vad vill ni mig?

Norfolk Vad gör ni här vid hovet?

Parr Jag är bjuden hit av en god vän.

Norfolk Har ni fått träffa kungen?

Parr Inte ännu.

Norfolk Jag skall sköta om den saken, om ni önskar.

Parr Ni är mycket artig, herr lord Norfolk.

Norfolk Nej, ej artig, bara som sig bör. Jag känner er familj som en av Englands mest solida och stabila. (*bjuder artigt farväl och går.*)

Parr Det var mig en lycka. Denne hertig är en gammal vän till min familj, och han var här och råkade få syn på mig av alla människor!

(*Kungen återkommer med Katarina, Suffolk och Pembroke. Maria syns längre till höger.*)

Henrik (lägmält) Och vad gjorde du i middagssalen? Har du inte ätit alls idag?

Katarina Jag kände mig oemotståndligt sugen.

Henrik Varför åt du inte då i middagssalen?

Katarina Därför att jag hade redan ätit.

Henrik På ett så kort ögonblick? Min Katarina, du agerar inte särskilt öppet.

Katarina Har vi inte alla våra hemligheter, vilkas futtighet ej ens förtjänar att omnämnas?

Henrik Kanske det. Min hovförsamling, om en stund skall vi inleda balen, och därefter skall vi ha en stor bankett. Vad säger ni till det?

Alla Hurra!

Suffolk Vi gläds, ers majestät.

Pembroke Det gör vi sannerligen.

Henrik Och vem menar du med "vi", lord Pembroke? Du och dina löss? Men kom nu, alla. Vi skall tömma scenen för att efterkomma regissörens instruktioner, inte för att jag vet varför, men det får vi se. Kom med nu, allihopa!

(*alla går ut till ljudet av musik.*)

Scen 3. Balen och banketten.

Musiken virvlar, vinet strömmar, alla skrattar, och glädjen härskar överallt.

Henrik Upp och hoppa, hovet mitt! Ni har ej hoppat tillräckligt ännu! Slå runt i dansen! Och låt vinet dirigera takten. Upp med dig, min Katarina! Virvla runt med lorden Pembroke!

Katarina Hellre leddes jag av Sir John Foxtrot.

Henrik Dansa nu med lorden Pembroke, sade jag! Jag vill se er två dansa med varandra. (*till Suffolk*) Om jag ställer mig på golvet själv så bröt jag av mig båda benen.

(*ser Maria i en dörrsmyg helt utanför det hela.*) Men Maria! Vad står du så ensam där för? Kom, prinsessa, du är ännu ung och frisk och vacker; du bör dansa med vårt rikets unga fjädertuppar medan du är ogift.

Maria Far, jag ber dig, lämna mig i fred.

Henrik Mitt äldsta barn, du har alltid förbryllat mig. Om du vill vara ensam skall jag lämna dig i fred, men ingen vill i längden vara ensam, om han är normal.

(*till Suffolk*) Den flickan är ej riktigt frisk. Hon hade alltid samma bleka uppsyn som en vattusiktig sotförgiftad rännstensunge från den fattigaste slummen, och hon är sån bara för att hon för mycket tänker på sin mor. Det är en sjukdom farligare än en kroppslig sjukdom, sanna mina ord. (*till Maria*) Maria, du bör sluta tänka på den där osaliga Katrina ifrån Aragonien.

(*Allt stannar ögonblickligen och blir dödstyst, alla stannar och stirrar förstenade vid åhörandet av namnet.*)

Norfolk (*viskar till en lord*) Det namnet har ej nämnts alltsedan det försvann för sex år sedan.

Henrik Varför stirrar alla på mig? Musikanter, vad har hänt med er musik? Och varför är ni alla tystare än döden? (*reser sig från sitt bord*) Frukta och förundran läser jag i era blickar. Vad är då så underligt? Vad är det som ni alla fruktar? Gjorde jag mig skyldig till en ofinhet i nämnandet av något magiskt namn? Katrina aragonskan, vad är hon för er? Ett namn som strukits ur registret, ett tomt ord som till och med är dött. Ni fruktar alltså ett fåfängligt ord, ni lättskrämda och imbecilla undersåtar? Ni är rädda för ett minne utan verkan, men jag fruktar ingenting och ingen av er alla, inte ens de döda, ty mitt samvete är dött. Det dog och blev begravet levande med sanningssägaren Sir Thomas More. Vad viskar ni två om, baroner där av Chichester och Hastings? Ni är nya här vid hovet, eller hur? Så låt oss höra hur ni låter. Tala, gentlemän, jag ber er! Låt mig höra era invektiv, anklagelser och förebråelser förutan tal! Ni är väl helt chockerade av mitt exempel, mitt lössläppta liv av lust och liderliga laster, och ni måste väl med rätta kräva att den här degenererade monarken tar sig själv i kragen, lyfter sig ur träsket och tar ansvar för sitt lättsinniga levernes ohygglighet och hänsynslöshets offer!

Parr (*avsides*) Stackars denne kung!

Henrik Ni stirrar allt ännu på mig. Är jag en så förträfflig skådespelare? Är jag en så misslyckad underhållare och rolig stackars kung? Men varför skrattar inte alla i så fall? Seså, mitt hov, brist ut i skratt! Tag skämtsamheten nu på allvar och hängiv er alla åt ett gapskratt. Det finns inget bättre skämt än en okunglig konung. (*stämningen börjar lätta.*) Era leenden ger lisa åt min trötta själ. Stäm upp musiken åter; dansa, älskare, med era älskarinnor; utan melodiös harmonisk mjuk musik är ingen balscen levande. Fyll era bägare med vin, håll ut det gamla, ersätt det med nytt, och uttöm bägarna i era röda bottenlösa munnar, magtunnor och brunnar. Hängiv er åt nöjets lekar åter och glöm bort allt tragiskt tråkigt allvar; kort sagt, låt oss vara glada. Dottern min, Maria! Jag vill dansa med dig! (*Maria är borta.*) Flickan min, min första dotter! Vart har hon då tagit vägen? Då, min fru, skall ni få dansa med mig. (*vänder sig mot Katarina Parr.*)

Parr Jag, min herre?

Henrik Ja, min herre, ni, min herre. Om ni herrar mig så får ni finna er i att jag herrar er och dammar av er. Kom nu med på golvet var det gives svängrum. (*Henrik för ut Parr på golvet. Alla jublar då de dansar. Henrik stannar utmattad.*) Jag är rädd, min dam, att mina lemmar är för gamla för ert sällskap. Mina tre ben är ej så som de har varit. Ni får dansa med en yngre man än jag som inte tramsar så som jag. Bartolomeus! (*Bart. kommer till hans sida.*) Dansa med den här mamsellen. Hon är ej så stel som hon ser ut. Min nådiga, jag hoppas ni ursäktar mig.

Parr Jag är så illa tvungen, gode kavaljer.

Henrik Farväl så länge, drottning Ögonblick.
Men var i helvete är Katarina? Har ni sett min drottning, Pembroke?

Pembroke Har ni tappat bort henne igen?

Henrik Säg, driver du med mig? Besvarar man en kunglig fråga med en oförskämnd motfråga? Vad är det för svar?

Pembroke Ers höga majestät, hon dansar.

Henrik Dansar? Och med vem?

Pembroke Med någon, antar jag.

Henrik Det antar jag väl också. Så intelligent är också jag. Farväl, mitt hov, för ögonblicket. Jag är tvungen att gå ut och dricka vatten. (*snubblar ut. Han är alldeles slut.*)

Parr Vad var det ni hette?

Bartolomeus Mitt namn är Bartolomeus, men jag kallas Mäster Bertil.

Parr Mäster Bertil, ni har en förtjusande monark i detta land.

Bartolomeus Hör ni då hemma utomlands?

Parr Nej, inte alls. Jag är fullständigt inhemsk men har aldrig varit här förut. För folket känner kungen endast ryktesvis, och ryktet talar aldrig sanning.

Bartolomeus Jag förstår ej vad ni menar.

Parr Vad jag menar är att ni har en förtjusande monark.

Bartolomeus Av allt att döma är ni nog den enda som kan ärligt säga något sådant. Alla utom ni vill bara slippa honom.

Parr Är han så besvärlig?

Bartolomeus Ingen kvinna har än lyckats tukta honom.

Scen 4. Henrik ensam.

Henrik Hur kan man bota trötthet? Jag vill inte vara trött. Jag vill arbeta, vara aktiv, leva, verka medan dagen brinner och ej tvingas av min karusell förrän jag vill det själv. Men tröttheten har slungat ut mig från min glädjes karusell, och jag är nu för trög för att mer kunna komma upp på den igen. Min trötthet tvingar mig till lättja, till att ständigt äta ännu mera, till att dricka som en fisk och till att vältra mig i sängen snart med vilket fruntimmer som helst. Och magen är den klump som fjättrar mig vid denna trötthets ständigt tyngre kvarnsten. Allt ont kommer ifrån magen, säger alla mina läkare, och de får ständigt mera rätt. Det kan de påstå lugnt, ty det tycks vara livets säkraste axiom.

Jag vore villig till att avstå från min krona, från min fru och från min mage om jag blott fick åter något av min ungdom. Men om jag så slipper kronan, och min hustru slipper mig, så slipper jag ej magen. Därför spelar ingenting nu längre någon roll. Min krona, som en gång gav nacken skoskav, känner jag ej av mer, ty så tjockskallig har jag med tiden blivit. Drottningen kan jag ej längre skaffa barn, jag kan blott vältra mig med henne, och hon tolererar det allenast eftersom jag därigenom ej gör henne någon skada. Värre var det med min lilla Jane, som jag måhända krossade med min tungviktarmage och min massiva figur. Men Katarina

äcklas bara av mig och står ut med det emedan jag har titeln kvar, som vuxit med mig under hela livet medan karaktären blivit lidande och mänskovärdet gått förlorat. Jag kan icke knulla henne, därför står hon ut med mig, fastän det nog är outhärdligt för det lilla stycket. Magen växer mest av allt i takt med att allt gott och väsentligt för mig för alltid går förlorat.

En gång var jag bäst i allt, i brottning, ridning, jakt och slakt. Jag brottades i anden även med så goda krafter som Plutarkhos, Platon, Macchiavelli och den torraste av alla, Aristoteles. Nu har jag knappast öppnat någon bok på tjugo år, och endast Luther överträffar mig i andlig stagnation: vi två kan ta varann i handen; lika feta lär vi vara dessutom. Min bästa tid var när jag ännu stred med honom. Politiken tvingade mig till att acceptera hans mer köttsliga filosofi, och det var slutet på vår samtids andliga utveckling. Vi har båda sjunkit ner i självgodhetens och bekvämlighetens unkna träsk, som måste leda till omänsklighet och ignorans, som hela världen dock entusiastiskt applåderar, ty det är ju den allmänna breda vägen, som är rolig blott för dödens pöbel, den vulgära allting dominerande majoriteten, och med den har jag ock varit död alltsedan lilla Jane försvann för mig. (*Maria uppträder.*) Men vad gör du, Maria, här? Jag ville dansa med dig, men du var försvunnen. Dansen trädde då med andra, men de gav mig bara avsmak och hjärtklappning. Ingen dansade så som din moder medan hon ännu var ung och hade roligt. Varför har du själv ej roligt medan du är ung?

Maria Jag vet ej hur man bär sig åt när man har roligt.

Henrik Du kan inte mena allvar. Jag kan minnas många stunder då jag sett dig både le och skratta.

Maria Skrattet är ett uttryck, glädje är en känsla. Man kan skratta ytligt utan känsla, vilket många gör blott för att synas vara glada, vilket de då snarare är motsatsen till. Leendet är mera äkta och är fint dessutom, ty det kan maskera mycket. Känslolösa skrattet kan man genomskåda men ej fina leendet. Men det var något annat som jag ville diskutera.

Henrik Vad var det?

Maria Mor Katarina sände mig.

Henrik Vad vill hon?

Maria Hon befinner sig i galleriet och står där och väntar på dig. Vad hon vill vet inte jag.

Henrik Ditt leende har någon hemlighet bakom sig. Jag kan knappast vänta. Katarina! (*skyndar ut.*)

Maria Där gick han, min gamle far, min moders mördare, i fällan. Mor fick aldrig någon hämnd. Må Gud nu ge min far vad han förtjänat sedan alltför länge.

Scen 5. Galleriet.

(*Katarina och Pembroke är ensamma i varandras armar.*

De kyssas och smekas tills Henrik inträder utan att först märka dem.)

Henrik Här berättade Maria att min maka väntade på mig. Men jag kan inte finna henne. Vad kan vara hennes hemlighet? Jag bävar av förväntan och oskyldig glad nyfikenhet. Jag önskar blott jag kunde orka älska henne mera och ordentligt, men det kan jag aldrig mer. Min prostata har hänsynslöst trätt mellan oss. Men var kan älsklingshustrun vara? (*ropar*) Katarina!

(*Hon och Pembroke störs och avbryts av hans rop. I samma ögonblick är de upptäckta. Katarinas toalett är helt i oordning.*)

Ha! Där är du ju! (*Pembroke reser sig genast.*) Där är du, min lord Pembroke! Det var dig jag sökte just! Har du sett min helt nyligen nygifta hustru Katarina Howard någonstans? Jag trodde hon var här. Var är hon?

Pembroke (pekar stammande mot Katarina) Hon försökte att förföra mig!

Henrik Jag är ej intresserad av dina intriger med prostituerade och andra lägre fnask, lord Pembroke! Vad jag ville veta var var min högst respektabla drottning finns!

Pembroke (fortfarande stammande och pekande mot Katarina) Hon är ju där! Det är ju hon!

Henrik Men, ädle lord, ni vill väl ej inbilla mig att denna smutsiga upplösta hora som ni leker med bakom kulisserna och ni måste ha påträffat någonstans i rännstenen kan vara drottningen av England, min gemål och dyrkade gudinna?

(Pembroke svimmar.)

Katarina (darrande) Jag ber om förlåtelse, o store Henrik.

Henrik Skulle jag förlåta och vad då? Jag känner icke er. Ni är väl här i tjänsten, antar jag, och gör affärer här med denna sortens arbete? Jag tror det säkrast är att ni försvinner innan vakten kommer, ty ni hör ej hemma här i Westminster. Sjunk gärna genom jorden om ni det förmår. Det vore bäst för er. Jag vill er inget illa, ty jag har ej sett er förr i hela mitt så långa liv och skall ej se er någonsin igen. Det här var enda gången, eller hur? Ge er iväg! *(sparkar omkull henne på golvet.)* Vem är ni, fnask, egentligen? Är ni en kvinna? Är ni mänsklig? Är ni något djur som kommit fel, en bluff och fal bedragerska måhända? Nej, ni är ej ens en bluff. Ni är det lägsta jag har sett i livet på min långa bana. Ni är ingenting mer än en hög av unken rutton smuts. *(Spottar på henne.)* Fru Howard, härmed överlämnar jag er formligen åt råttorna. *(går efter en sista blick.)*

(Katarina ligger på golvet och gråter hysteriskt, försöker ibland rätta till sig men övermannas på nytt av den ohejdbara hjärtslitande gråten.)

Katarina (slutligen) Förlåt mig! Ack, förlåt mig! Denna enda gång förlåt mig! Jag var svag! Förlåt mig! Buhuhu! *(gråter hejdlöst)*

(Lord Pembroke vaknar, reser sig, samlar sig och går ut som om ingenting hänt och utan att bry sig om Katarinas prostrerade gestalt. Plötsligt uppträder Elisabeth.)

Elisabeth Jag hörde några röster härifrån.

(Plötsligt inträder vakterna. Katarina vaknar upp.)

Mor Katarina! *(försöker springa fram till henne men hejdas av vakterna.)*

1 vakten Detta är ej någon scen för dig, min flicka. Spring iväg.

Elisabeth Men hon är ju min andra mor!

1 vakten Dess större orsak att bege dig härifrån. *(visar henne ut)* Kom med nu. Var en snäll prinsessa. *(låser dörren efter henne, som hon genast börjar bearbeta med slag och sparkar.)*

2 vakten På befallning av hans majestät är Katarina Howard härmed arresterad för grovt äktenskapsbrott in flagrancia. Fru Katarina Howard, krönt som drottning av Britannien, res er upp när ni blir tilltalad! *(Hon vägrar lyda.)* För henne ut! *(hon tvingas upp och ut av vakterna.)*

Katarina Jag är ej skyldig varken till vad jag ej ville eller gjorde!

1 vakten Jag är rädd, min fru, att ingenting kan rädda er nu längre. *(de gå ut.)*

(Endast prinsessan Elisabeths bultningar bakom den låsta dörren fortsätter för att småningom sakta av och upphöra.)

vittnen för att innan jag är död få ut ett sista sinnligt nöje av mig. Sådant endast är ju vi fruntimmer till för.

Cranmer (till Suffolk) Vilken bitterhet! Så ung, och bara bitterhetens hat finns kvar av hennes liv. – Min unga dam, ni misstar er. Jag älskar endast Gud.

Katarina Så att ni slipper älska mänskor och så att ni kan medverka till att de blir mördade när detta passar kungens nycker. Ni är inte bättre än en hednisk trollkarl, medicinman och överstepräst! Ni kan för min del genast dra åt helvete med all er överhet i England!

Suffolk Hon är inte klok.

Cranmer Jag fruktar att vi ej kan trösta henne. Hon är i sitt eget självsvåld och förlorad i sig själv. Det enda vi kan göra är att anstränga oss att förstå. Betänk! Så ung!

Suffolk Hur gammal är hon?

Cranmer Nästan nitton år.

Suffolk Och yxan väntar på att kapa hennes nacke. Det är för groteskt. Vårt England är en aning, tycker jag, för överdrivet i sin handlingskraft och dramatik. Effekten tycks betyda mer än resultatet.

Katarina Vad står ni här kvar och glör på, odjur? Blodtörstig publik kan ni väl vara sedan när jag halshuggs! Tag ej ut den glädjen här i förskott! Ni får ingenting av mig.

Suffolk Jag antar vi har gjort vad vi har kunnat.

Cranmer Vi kan göra mera. Lugna er, mitt barn, för blott ett ögonblick!

Katarina Försök ni själv att vara lugn när orättvisan ger er döden!

Cranmer Vi vill ge er sanningen, ej döden.

Katarina Sanningen är döden. Den som ej vet det är för naiv.

(Cranmer suckar och ger ett tecken åt vakten, som tar fram ett dokument.)

Vakten Katarina Howard, före detta Henrik VIII:s maka och drottning av England, har rannsakats och befunnits skyldig till äktenskapsbrott in flagrantia. Hon är dömd till döden genom halshuggning inom Toverns murar. London den...

Katarina Fördömda vampyrer! Ni kom bara hit för att stadfästa dödsdomen, bara för att läsa upp den och plåga mig! Döda mig här redan, nu, helst! Ni män har ju redan för länge sen skändat den här unga jungfrun ihjäl!

Suffolk Jag är rädd att vi ingenting har här att göra mer, min ärkebiskop.

Cranmer Jag är redan sjuk av besöket.

Suffolk Så låtom oss gå. Gå ni först, ni som står närmast utgången, vakter. *(går efter vakterna.)*

Cranmer Må Gud ha barmhärtighet med er, olyckliga kvinna.

Katarina Gud har ej barmhärtighet med någon kvinna. Han är det ju som först har tillstodjat männen den rätten att för alltid få vilseföra den arma ihjäl. Gud är man, icke kvinna. Han skiter i kvinnorna och har ej nånsin förstått dem.

Cranmer Ni hädar.

Katarina Nej, biskop, ni är den som hädar, som tror att ett orättvist offer kan tröstas. Inför den dödsdömda är allt tal om livet och Gud blott den grovaste av alla hädelser.

Cranmer Det kan jag icke förstå.

Katarina En dag skall ni förstå det, när ni själv blir plågad ihjäl av skenheliga tröstare utsända som dödens ursäkt och som därmed blott lyckas göra er död ännu värre.

Cranmer Allt vad jag än säger tycks bara förvärra ert tillstånd. Dock har ni er själv blott att skylla. Ni själv begick äktenskapsbrott, icke kungen.

Katarina Om ni varit kvinna och vacker och ung hade ni också gärna lekt ömt med en vackrare och yngre man än det äckliga kungliga stinkande fläskberget. Hans svaghet var det och fel att han gifte sig med mig i tron att det skulle föryngra hans

kapacitet. Han bedrog sig, det kan han ej fatta själv och acceptera, förlåta sig för, komma över och glömma, och därför avrättar han mig i en vansinnig inbillning att hans problem därmed skall varda botat. Sätt kungen på dårhus så att landets kvinnor får vara i fred för hans sjukdom.

Cranmer Ni vet mycket väl att ert prat blott förvärrar ert förräderi.

Katarina Dra åt helvete, ynkrygg, med den mördarkonung du tjänar.

Cranmer Farväl, unga drottning.

(avsides) Jag flyr, ty det här är ett helvete som man kan fly från. Det är orättvisans förkrossande helvete vars enda fördel är att det är verkligt, och allt som hör till verkligheten kan man lyckligt fly från – tills döden gör den ofrånkomlig. Kan hända den här unga kvinnan får rätt – kanske jag en dag straffas som hon för min delaktighet i en orättvis verklighet.

(går. Mörker faller genast över scenen.)

Scen 7.

Elisabeth Vad har hänt med Katarina?

Maria Kära barn, var tröstad. Modern som vi hade för ett år är död.

Elisabeth Hur kan hon vara död?

Maria Emedan hon var Katarina.

Elisabeth Varför är hon död emedan hon var Katarina?

Maria Alltid ställer du för många frågor. När du växer upp skall du förstå det fåfänga i att alls ställa dem.

Elisabeth Vad menar du?

Maria Det får du se.

Elisabeth Men varför är hon död? Hur kan det vara sant, och vad betyder det?

Maria Elisabeth, gå ut och lek. Det är det bästa för dig.

Elisabeth Men... *(hittar inte på något mer att säga.)*

Maria (avsides) Hon har tömt sitt sinne. Hon är ställd för ögonblicket.

Elisabeth Men jag skall nog finna ut allt om hur Katarina dog och varför. *(går)*

Maria Modig är du då åtminstone. Men du går mot en mur, som är din egen moders död.

(Katarina Parr inkommer.)

Katarina Är det ej vackert väder denna underbara dag?

Maria Vad då? Vad sade vem? O, fröken Katarina Parr! Ursäkta mig! Jag hörde ej att ni kom in.

Katarina Jag trodde du funderade på vädret när du stod vid fönstret på det sättet.

Maria Nej, jag tänkte blott på livet.

Katarina Är du allt ännu bekymrad av fru Katarina Howards slut?

Maria Var är den kvinna som ej är lamslagen av bedrävelse inför den damens öde?

Katarina (tröstar henne) Hon är här.

Maria Har ni än talat ut med kungen?

Katarina Ja.

Maria Far ni tillbaka ut till landet nu?

Katarina Nej. Jag förblir på stället.

Maria Varför? Har då något hänt?

Katarina Ej mycket.

Maria Ni fördöljer någon hemlighet.

Katarina Som nog de flesta känner till.

Maria I så fall alla utom jag.

Katarina Kan det då vara möjligen min ålder?

Maria Den är ingen hemlighet. Ej någon dam kan dölja den i längden.
Katarina Kan det vara att jag är förlovad?
Maria Även jag har en gång varit ordentligt förlovad, men det var ej någon hemlighet.
Katarina Kan det då vara att jag är förlovad med en kung?
Maria (ser på henne) Tant Katarina, kan ni mena allvar?
Katarina Skämtar man om allvarliga saker?
Maria Jag kan inte tro det. Jag kan inte fatta det. (*ropar*) Elisabeth! Elisabeth!
 – Hon måste genast veta det. Ej någon blir så glad som hon. – Elisabeth!
 (*går ut för att finna henne*)
Katarina Jag är en lycklig kvinna. Denna konung älskade jag ifrån början, och jag vet att jag skall älska honom alltid. Allt han någonsin behövde var en enkel kvinna som bekymrade sig mer för honom blott som mänska än för något annat. Han har funnit henne nu, och hon har inga tvivel om att hon skall bli hans sista Katarina.
 (*Elisabeth och Maria kommer.*)
Elisabeth Käraste tant Katarina! Ingen önskade jag hellre ha som nästa andra mor än ni!
Katarina Och jag är lycklig över att jag får ta hand om er som en god första mor. Jag blir ej andra mor för någon, men jag skall bli blott en enkel mor för alla som vill ha mig och speciellt för er herr fader.
Elisabeth Kan ni många vackra sagor, moder Katarina?
Katarina Ja, otaliga. Säg, vilken vill du höra?
Elisabeth Den om barnen i den svarta skogen och de hemska ogrerna.
Katarina Den får du höra då i kväll, om du är snäll och lydig under dagen.
Elisabeth Varför inte nu?
Katarina För att det är för ljust.
Elisabeth Då skall jag vara snäll, men bara till i kväll!
Katarina Ja, låt oss ta en dag i sänder. Du är inte dum, Elisabeth. Men, mina unga damer, se på vädret! Har ni varit ute alls idag?
Elisabeth Nej, inte alls.
Katarina Då är det dags att vi går ut. Det är på tiden så som solen skiner.
 (*de går ut.*)

Akt IV Scen 1.

Henrik Hur mår min flotta, hertig Norfolk?
Norfolk Väl, ers majestät. Den håller på att bli en stolthet utan like.
Henrik Det är bra. Det fröjdar min betryckta själ och helar mitt förgrämda brystna hjärta. Jag har alltid varit vän med havet, Norfolk, och på något sätt är vår nation en båt och varje engelsman en boren sjöman. Havet dominerar våra liv då saltstänk från Atlanten alltid finns i luften över hela landet. Därför är vårt stormiga klimat så rått. När jag är borta skall dock flottan ständigt vidareutvecklas. Den allena är vårt Englands framtids säkerhet.
Norfolk Det tror jag även, herre konung.
Henrik Du är engelsman och har Atlanten i ditt blod. Du känner instinktivt att havet är en större utmaning för hela mänskligheten än dess värsta fiende. Erövra havet, och du kan erövra universum och var stjärna i dess avgrundsdjupa natt, ty inget kan betvinga den som slåss med havet och som överlever. Ingen seger finns i kampen mot naturens obändiga krafter, men det finns de få som överlever. Många skall förgås, av tio skepp skall kanske nio alltid gå i kvav förr eller senare tre sekler framåt, men det tionde är framtiden som skall bevisa att vi hade rätt. Och om tre

sekler skall det vara moget för att på italienska vingar lyfta sig mot skyn, erövra himmelen och hela universums utforskliga stjärnhimmel.

Norfolk Jag beklagar, herre konung, att ni ej får leva för att uppleva den dagen.

Henrik Man kan ej få allt vad man begär i livet. Men en resa i ens fantasi kan faktiskt överträffa vanliga konventionella resor som har den nackdelen med sig dessutom att de medför besvär och vedermödor utan ände. Andens resa slipper alla praktiska problem. Emellertid vill jag nu se min flotta där i Bristol.

Norfolk Ämnar ni utsätta er för sådan resa?

Henrik Varför inte? Ännu är jag inte död, och jag vill se min flotta!

Norfolk Ja, ers majestät. (*Norfolk hjälper upp kungen, och de börjar gå utåt.*)

Katarina (utanför) Och vart är ni på väg?

Henrik (utanför) Till Bristol bara.

Katarina Och det trodde du? Det kommer ej på fråga! Du är inte frisk ännu, och om du reser bort så får du bara lunginflammation! (*Henrik och Norfolk kommer backande tillbaka, slagna till reträtt av Katarina, som kommer in efter dem och driver dem framför sig.*) Du stannar här i Westminster och håller dig i sängen! Du går inte utomhus förrän du slutar hosta, snörvla, snora och ha ont i halsen! Jag skall koka dig en toddy. (*ut*)

Henrik (klagar) Vad hon är för en oblidkelig tyrann!

Norfolk (skämtsamt) Men varför hugger du då inte av den skatans huvud?

Henrik Nej, min Norfolk, de förbålda tiderna är över. Den dag skall i stället komma då man hugger av en konungs huvud, och tyvärr blir det ej mitt. Och jag behöver en tyrann som Katarina Parr som bot för allt det onda jag gjort andra. Jag var ändå själv en gång långt värre som tyrann än vad den skatan är, och hennes tyranni är dessutom ej illa menat. Vi far ut till Bristol någon annan dag i stället när hon ger oss lov.

(*en budbärare inträder*) Men här är en kurir, från Skottland, tror jag. Tala, nyhetsbärare.

Budbäraren Ers majestät, jag har en tragisk nyhet.

Henrik Jag är redo för det värsta. Har vi nu förlorat något litet slag igen?

Budet Nej, kung James av Skottland har förlorat emot livet och är död.

Henrik Är det det enda?

Budet Ja, ers majestät.

Henrik Då kan du gå. (*Budet avlägsnar sig.*)

Kung James, min gamle ärkefiende, är död. Vad säger du om det, din gamle hertig? Skottlands kung har trillat av sin pinne trött av allt sitt drillande av meningslösa låtar mot mitt gillande. Han fick för mycket av sitt snåla Skottland. Han var aldrig populär och dog väl maläten av sina fogdars njugghet. Vad tror du om saken, Norfolk?

Norfolk Vem blir efterföljaren på tronen?

Henrik En helt riktig fråga, Norfolk, som jag glömde ställa. Nyhetsman! Kom genast hit tillbaka! (*denne återkommer*)

Budet Ja, ers majestät?

Henrik Vi glömde något viktigt. Vem blir nästa kung i Skottland?

Budet Det blir ingen konung. Arvingen är drottningen Maria Stuart.

Henrik Hon är obekant för mig. Jag visste ej att broder Jakob över huvud taget hade barn. Hur gammal är hon?

Budet Hon är inte mycket mer än född. (*går*)

Henrik Vad säger du om det, min Norfolk? Min rival är borta och har överlämnat sina sorger åt en liten baby.

Norfolk Då kan ni erövra Skottland.

Henrik Nej, det vore fult. Jag överlämnar kriget åt min son i stället. När han blivit gammal nog att kriga är hon även gammal nog till att försvara sig. Men bäst

det vore om de två blev gifta och de båda länderna förenade. Vårt land har endast inre fiender att frukta. Ingen kan besöka oss med våld, men om vi slåss med våra bröder här på våra egna öar, vare sig de är fördömda skottar, gaeler, irer eller walesare, så får vi stå vårt kast. Då är vi blottade och helt försvarslösa mot hela världen och ej bättre än fördömda katoliker eller turkar, vilket vi är annars och vilket vi borde vara. Vårt språk är ju Europas mest snillrika, enkla, uttrycksfulla, logiska och klara jämte italienskan. Men Italien finns det inget hopp för. Det är ju katolskt. Därmed avslutar jag mitt krig med stackars Skottland. Det gav anledning till sport, men det var allt, och det var knappast allt det myckna blodet värt.

Norfolk Resignation är alltid lika ädelt från en konungs sida.

Henrik I mitt fall är den blott gentlemannamässig. Men jag har ej sett min son på länge. Edward! (*Edward träder in.*) Edward, käre son, hur mår du?

Edward Ganska bra, min far. Jag har ej hostat ännu alls idag.

Henrik Det låter bra. Jag hoppas att du aldrig hostar mera. (*Edward hostar.*) Men vad hör jag? Bort med dig! Jag vill ej tala med dig förrän du mår bättre. (*Edward drar sig hostande tillbaka.*) Stackars gosse! Vad är läkarnas utlåtande om honom nu för tiden?

Norfolk De försöker dölja att de är bekymrade.

Henrik Det smärtar mig att höra. Stackars lilla späda Jane! Blott för att få en arvinge tog jag ej någon hänsyn till den blidaste av alla kvinnor, och nu skördar jag min lön: en arvinge som aldrig blir helt frisk. Det är för jäkligt! Men så snurrar denna världen runt sin axel av outrannsakliga oskrivna ödeslagar. Ingenting består i längden utom de mest smärtsamma besvikelsernas fingervisningar.

Katarina (inträder) Vad säger du? Är du besviken på mig? Är jag ej en god och trofast hustru åt dig, stackars make?

Henrik Jo, min Katarina, det är du minsann.

Katarina Men varför dillar du då om din enda trofasta och goda hustru som om hon var död för länge sedan?

Henrik Jag ber om förlåtelse. Jag mumlade i skägget.

Katarina Ja, det får vi sannerligen hoppas! (*ut*)

Henrik Hon är som en hök, min Norfolk. När hon ser och hör en groda på min tunga dyker hon med blixstens hastighet och tvingar den tillbaka ner i halsen på mig. Hennes öra är mer uppmärksam på allt jag säger än mitt eget. Hon är nästan grym i sitt moraliska pedanteri, men jag är okänslig numera för allt som besvärar mig, för jag är gammal och har blivit tolerant. Den strängaste av alla världens domare blir likgiltig för världens grymhet när han uppnår mogen ålder, ty han inser då att hela världens grymhet ej tillsammans är så grym som han själv varit mot sig själv i det att han själv ej tillräckligt deltagit i livet. Du är nästan gammal själv, min Norfolk, och kan kanske hålla med mig och förstå mig.

Norfolk Nästan.

Henrik Ett bra svar, som du får svara för i himlen, Norfolk.

(*Katarina in med en rykande kopp.*) Ah, här kommer nu min toddy.

Katarina Drick det medan det är hett. (*överlämnar koppen och går sedan.*)

Henrik En väldoft sprider sig som får min näsa att erfara att den lever. Avundas du mig ej nu, min hertig?

Norfolk Jo, det gör jag, konung.

Henrik Då skall du få samma lön som jag. Kom, Katarina!

Katarina (inträder) Ja, vad vill du?

Henrik Ge en toddy åt min vän här också, hertigen av Norfolk. Han vill känna hur det smakar och är nästan lika gammal och förpint som jag. Han kan behöva det. Säg, kan du ordna det?

Katarina Javisst, om det är till belåtenhet. (*går*)

Henrik Där hör du, Norfolk, du skall bli belönad för din avundsjuke. Det är få förunnat. (*smakar på sin toddy, hostar.*)

Norfolk Är det hett?

Henrik Ja, det är något varmt. Jag får nog värma fingrarna omkring min kopp förrän jag värmer hjärtat med dess innehåll. Här kommer hon nu, Norfolk.
(*Katarina kommer med en toddy åt Norfolk.*)

Katarina Var så god, min hertig Norfolk.

Norfolk Tack så mycket, drottning Katarina, för er vänlighet. (*Katarina ut.*)

Henrik Ta dig i akt för att försöka flirta med min hustru, Norfolk.

Norfolk Inte flirtar jag med henne, majestät.

Henrik Jag såg nog glimten i ditt öga när du tittade på henne! Sådan glimt är farlig.

Norfolk Konung Henrik, du behagar skämta.

Henrik Aldrig att jag skämtar utom i allvarliga affärer.

Norfolk Jag försäkrar er, min konung....

Henrik Och jag tror dig. Drick nu toddyn varm och god.

Norfolk Gutår, ers majestät.

Henrik Er välgång, hertig Norfolk. (*de dricker.*)
(*plötsligt inträder Katarina.*)

Katarina Smakar det tillräckligt bra?
(*båda herrarna får drycken i vrångstrupen.*)

Henrik och Norfolk Host! Host! (*de håller på ett tag.*)

Katarina Förlåt mig. Jag tog er med överraskning. Det var inte meningen. Ursäkta att jag störde. (*går*)

Henrik (*återhämtar sig så småningom*) Är hon borta?

Norfolk (*återhämtar sig gradvis*) Ja, jag tror det. Ja, det är hon.

Henrik Jag blev riktigt till mig när hon kom så plötsligt.

Norfolk Det var ingenting mot mig. Hon smög sig nästan på oss bakifrån.

Henrik Men låt oss dricka nu i botten så att vi kan ta vår tupplur sedan.

Norfolk Bra idé, ers majestät. (*de dricker.*)

Scen 2. Hovet.
(*Hovet är församlat.*)

Sir Arthur Var är konungen idag? Vårt hov är ej sig likt förutan honom.

Lord Hastings Ingen är sig lik förutan honom.

Norfolk Han skall komma, jag försäkrar er. Han måste bara klä sig först. Ju mera fläsk att klä, dess längre tid tar stoppningen av korven.

Sir Arthur Är han lycklig med sin fru?

Hastings Nej, men hon själv lär vara lycklig med sin man.

Sir Arthur Det är då alltid något.

Hastings Det är unikt. Hon är hans första fru som blivit lycklig.

Sir Arthur Så länge han ej lider av det må det vara hänt.

Hastings Men vi vet ingenting egentligen angående hans äktenskapliga eventuella lycka.

Sir Arthur Det är sant. Så låt oss bara hoppas vi får veta något innan det blir alltför sent.

Hastings Ja, min nyfikenhet är också utan gränser.

Chichester Mina herrar, varen hälsade! Vad anser ni om den aktuella drottningen?

Hastings Vi accepterar henne, ty hon verkar hålla.

Chichester Är det sant att hon bemästrat konungen?

Sir Arthur Det skulle kunna vara sant, ty han har ej haft något raserianfall alltsedan bröllopet.

Chichester Var håller han för resten hus?

Sir Arthur Det frågar vi oss alla.

Suffolk (avsesides) En sak avskyr jag med hovet. Det är så förkonstlat, överdrivet, affekterat, onaturligt och förfinat intill fisförnämnet. Det är en helt absurd institution. Men damerna och herrarna får mycket ut av dess formella sällskapsliv, och endast det är hovets mening. Likväl verkar dessa vackra adelsmän som närmast såsom marionetter, såsom torra skådespelare som saknar verkliga roller att spela. De är alla andefattiga och bryr sig bara om att följa strömmen, såsom döda fiskar, ty det är ju bara döda fiskar som följer med strömmen. Ingen av dem har en klar profil. För tjugo år sen var det annorlunda. Då var alla starka individualister. Det var på den tiden då Sir Thomas More och kardinalen Wolsey dominerade långt mer än själva konungen. – Vad är det, mäster Bertil?

Bartolomeus Kungen är indisponerad.

Suffolk Vad är det med honom denna gång? Har han podager nu igen?

Bartolomeus Nej, ingen vet. Det är nog något annat.

Suffolk Är det allvarligt?

Bartolomeus Det verkar vara allvarligt, ers nåd. (*ut*)

Suffolk Är kungen sjuk på allvar? Aldrig trodde jag det kunde hända. Den av alla minst allvarliga monarken i vår värld allvarligt sjuk – det låter som en paradox.

– Hör upp, ni alla! Kungen är indisponerad och förblir av allt att döma i sin säng idag. Jag ber därför att få dra mig tillbaka. (*lämnar hovet*)

Hastings Kungen sjuk?

Chichester Det låter som en obegriplig paradox.

Sir Arthur Han har nog tagit sig ett glas för mycket.

Chichester Ett glas? Det brukar vara två, minst sex, ett dussin mera allmänt, i kombination med alltför många rätter och pokaler.

Sir Arthur Det är nog som vanligt bara tarmvred eller helt normal kolik.

Tony Jag ber er, gentlemän, ursäkta mig, men denna gången har ej kungen ätit eller druckit sig fördärvad. Han är nu allvarligt sjuk.

Chichester Min herre, ni slår oss med häpnad. Vad är det ni menar?

Hastings Ingen vits att fråga honom. Han är redan borta.

Chichester Han är hal och snabb som vesslan, dyker upp från ingenstans och skrämmer med sin uppmärksamma, forskande vaksamma blick, försvinner sedan spårlöst utan att man hunnit tolka honom.

Hastings Se! Här är vår hertig Suffolk än en gång. (*Suffolk uppträder.*)

Suffolk Högt ärade församling, får jag be om er uppmärksamhet. Nu är det faktum etablerat, att vår konung är allvarligt sjuk. Han ber er alla att i era böner minnas honom denna afton. (*ut*)

Tony Gamle tunnan konung Vinfat verkar nu snart ha uttömt sin sista droppe.
(*Gradois upplöses hovet under ivrigt prat och diskussioner.*)

Scen 3.

Elisabeth visar sig.

Elisabeth Far lär vara sjuk och döende, och jag får inte träffa honom. Varför? Varför är då alla människor så konstiga numera? (*går*)

Maria (visar sig) Gamle geten ligger äntligen på Herrens slaktbänk. Blir jag drottning efter hand? Det verkar så, ty lillebror är lika svag och sjuk som min fördömde fader.
(*går*)

(*Elisabeth och Katarina kommer in från motsatta håll.*)

Elisabeth Min moder Katarina! (*rusar i hennes armar*) Hur är det med Pappa?
Katarina Lugna dig, min dotter. Han vill träffa dig. Kom med! (*de går*)
Suffolk (inträder) Vår konungs sista stunder skyndar mot sitt slut. Jag fruktar att Maria en dag blir vår hemska drottning, ty vår älskade prins Edward kan ej någonsin bli frisk. Jag hoppas innerligt att han dock får bli minst en man förrän hans sjukdom kallar honom bort med den guds rätt som dödar den han älskar i sitt offers skönsta ålder. (*ut*)
Maria (*in*) Jag blev orsaken till Katarina Howards fall, men hur skall denna nya Katarina bäst avlägsnas när sen hennes toffelhjälte ej kan skydda henne längre? (*ut*)
(Suffolk in från sidan, Katarina och Elisabeth från den andra.)
Suffolk Drottning, varför är ni ej hos kungen?
Katarina Jag gick för att hämta vår Elisabeth. Han ville träffa henne än en gång.
Suffolk Följ med då! Skynda på! (*de gå ut.*)

Scen 4. Konungens sängkammare.

Henrik Min själ är död, och kvar är bara kroppen. Därför dör den stinkande i skit och drypande av osundaste vätskor. Jag har levat dock för världens och min egen högre välfärd, aldrig förr har England stått på så god fot och hög nivå, och inte heller världen för den delen. Men det gläder ingen människa och allra minst mig själv, ty min själ är förlorad, död och hopplöst bortom all oåterkallelighet. Ingenting finns kvar av min identitet förutom minnen.

Allt jag levde för och skapade, en underbar nation bland annat, får min son ta över som ett dukat bord. Jag stannar kvar på andra sidan bortom gränsen såsom Moses på sitt berg. Jag strävade och sökte efter mycket men uppnådde ingenting.

Det spelar ingen roll nu när jag dör. Min själ har dött här i sitt ruttna fångelse, och därför måste fångelset raseras intill sista stenen. Anden är förbrukad, livet är uppslukat, kvar finns blott likgiltighet för döden, som är lika fullkomligt naturlig nu som hela mitt fördömda rucklarliv har varit.

Ärkebiskop!
Cranmer Ja, ers härlighet.
Henrik Har inte Katarina kommit än tillbaka?
Cranmer Nej, ers nåd.
Henrik Och var är döttrarna Maria och Elisabeth? Har de nu redan glömt sin stygge far, förödaren av deras mödrar?
Cranmer Jag försäkrar er att de nog är på väg hit.
Henrik Nog är ingen trovärdig försäkring, och de har all rätt att icke komma. Jag har ju ej annat än försummat dem. Om de var här så skulle jag blott ha att säga till dem: "Jag ber om förlåtelse....förlåtelse...." (*svimmar*)
Cranmer (till läkaren) Hur är det med vår konung?
Läkaren Han är svag och blir allt svagare. Allt hopp är ute om tillfrisknande, men han är icke död ännu.
Cranmer Giv tecken när han vaknar. (*drar sig tillbaka*)
(Katarina och Elisabeth inträder.)
Katarina (till Cranmer) Han är än vid liv förhoppningsvis?
Cranmer (reser sig) Det är han, drottning. Han har ständigt frågat efter er och barnen.
Elisabeth Pappa!
Cranmer Tyst, mitt barn. Du kan ej leka med din pappa nu.
(Elisabeth begraver sitt huvud i sidan av sängen. Katarina sätter sig bredvid sin man.)
 Var är prins Edward?
Katarina Han är tillsagd och på väg.
(Edward inträder med en sköterska och sin morbror hertigen av Somerset.)

Henrik (vaknar) Katarina!

Katarina Ta det lugnt, min käre. Vi är alla här.

Henrik Jag kan ej se Maria. Var är min Maria?

Katarina Din Maria är på väg.

Henrik Jag...önskar...be...henne...om...ursäkt. (*dör*)

Katarina Henrik!

Läkaren Konungen är död. (*Katarina gråter bittert.*)

Somerset (till Edward) Du är nu konung, pojke.

Edward Men...min far...

Somerset Han finns ej mer.

Cranmer Ja, åttonde kung Henriks levnad är förbi. Må Gud barmhärtigt omsluta och acceptera hans ej alldeles fläckfria men ej heller alldeles ofina själ.

Samtliga Amen.

Katarina (till en hovdam eller sköterska) Min vän, för ut Elisabeth och tag väl hand om henne.

Sköterskan Ja, min fru.

(*Alla går utom Katarina, som stannar kvar vid sin mans sida.*)

Scen 5. En öppen plats.

Somerset (från en palatsbalkong) Konungen är död! Hans lik har kallnat! Länge leve konungen! (*Alla hälsar med jubel Edward som konung.*)

Edward Nej, jubla icke över mig, ty jag är blott en svag och sjuklig pojke. Min angripna hälsa gör det svårt för mig att leda er som jag helst skulle önska. Gud skall nog ej låta mig få stanna här i London särskilt länge, men trots alla brister och komplikationer i min bräckliga konstitution så skall jag göra allt för att fullgöra, fullborda och vidareutveckla min storslagne faders verk. Med stöd av Lord Protektorns starka hand, min morbror här, skall jag åtminstone försöka att förbli för er den bästa ibland prinsar. (*Alla jublar bifall.*)

Somerset Ärkebiskopen av Canterbury har ett budskap.

Cranmer Lorder, folk och gentlemän, vårt rikets borgare och damer, vi har alla nu förlorat en avhållen konung, kanske inte älskad av envar men likväl ganska populär. Förlusten av hans storslagna personlighet är oersättlig, men hans verk förblir vid makt och kommer att fortsättas. Jag ber er att minnas denna dag och denna kung, ty han var inte vilken kung som helst. Av alla vilda Henrikar var han den vildaste, och närmast lik var han väl Rikard Lejonhjärta, som allena var som åttonde kung Henrik nyckfull utan gränser. Glöm hans later och hans överdrifter, hans omåttliga dumheter och onödiga grymheter och kom blott ihåg hans ljusa stunder, hans hejdundrande humör som vanligen var gladare än någon annans, och hans underbara festlighet och energi. Om ni minns honom som han var egentligen så skall hans minne för alltid bereda alla engelsmän trots allt en enastående odödlig glädje. Låten era barn få skratta åt hans praktfulla banketter, tukta era damer med historierna om alla hans tumultartade äktenskap, och trotsa och besegra haven och naturens häftigaste element med att fortsätta utveckla hans största verk, hans flotta. Mina damer, herrar, barn och gamla, vi har sett det sista av en stor monark vars like aldrig vi skall se igen. Det var i korta ord mitt budskap.

Unge konung Edvard, som ej än är krönt men strax skall bli det, dig uppmanar jag mest till att fortsätta din faders verk med att frigöra kyrkan ifrån Roms bigotta monopol och diktatur i riktning mot en renare, mer innerlig och hederlig religiositet än någonsin och därigenom bli en lika seriös och troende uppriktig konung som din fader.

Slutligen, vår Lord Protektor, är det er tur. Allt beror av er och mig tills konungen har blivit någorlunda mogen. Låt oss alltid hålla sams och aldrig dölja något för varandra. Missförstånd och tvister har för ofta i förgångna dagar upplöst England; må vi aldrig sträva bort från Englands bästa för att ägna oss för mycket åt vårt eget bästa. Vår förnämsta plikt är att ej vara styrman och kapten men att emellan oss fromt dela både styrmannens och skeppskaptenens samtliga uppgifter, som blir svårare blott om vi icke delar dem. Jag hoppas, Lord Protektor, att vi är två män av samma tanke.

Därmed har jag talat färdigt, och jag hoppas att ni kunde följa med.

(drar sig tillbaka.)

Somerset Vi är rörda av ert kloka tal, du ädlaste prelat i England, och då särskilt av inledningen. Jag håller helt med dig på alla dina punkter, och det finns ej något som kan splittra vår regering. Därom är jag övertygad. Med vår suveräne konung här tar jag för givet att vårt England utan svårighet skall hålla kursen rakt fram över alla barriärer och mot alla stormar, bort från Rom och allt beroende av andra; och det är med tillförsikt som jag tror mig se framtiden i ständigt ljusare förklaring än den prövningsrika gårdagen. Jag ber er alla därför nu instämma i ett fyrfaldigt hurra för konungen, för hans regering och hans framtid. Leve konungen!

Alla Hurra! Hurra! Hurra! Hurra!

Suffolk Nu återstår blott festliga musiken som skall leda oss i dansen i oemotståndlig riktning mot banketten.

Somerset Musikanter! Intag era platser! Må nu hela London spela, sjunga, festa, dansa och blott glädjas till vår sjätte Edwards ära! Leve han! Han leve!

Alla Leve konung Edward! Leve konung Edward!

(Edward lämnar scenen svårt hostande med Somerset och de andra i följe medan folkscenen övergår i fest, musik och dans.)

Slut på andra delen.

Personerna i tredje delen :

Konung Edward VI
Edward Seymour, hertig av Somerset
Thomas Seymour, hans bror, amiral
Hertigen av Northumberland
Guilford, hans son
Jane Grey, dennes hustru
Elisabeth
hennes kammarjungfru
Katarina Parr, gift med Thomas Seymour
Maria
hennes kammarjungfru
en page
Lord William Cecil
Thomas Cranmer, ärkebiskop av Canterbury
Lord Reginald Pole
Filip II av Spanien, Marias gemål
Sir Tony Gottomdrix, gammal kammarherre
en hovman
Peter
Patrick
Sir Arthur
Sir Charles
lorder, soldater och vakter.

Handlingen utspelar sig från 1548 till 1558.

Tredje delen.

Akt I, Scen 1. Westminster.

Kung Edward på sin tron, Somerset vid sidan om honom.

Edward Varför får jag inte träffa mina systrar?

Somerset De vill inte träffa dig, min konung.

Edward Det kan jag inte förstå. Älskar de mig inte längre? Har de möjlighet att se mig om de önskar se mig? Svara mig, morbror!

Somerset Naturligtvis är det ingenting som hindrar dem utom de själva.

Edward Det kan jag ej förstå. De älskade mig alltid, och de vet att min kärlek för dem var fullkomligt ren och äkta. De tog så väl hand om mig efter fars död, och ingen var så välkommen vid min kröning som de. Skicka bud på dem, min morbror, jag ber. Mitt ämbete är tungt att bära utan dem.

Somerset Jag skall skicka efter dem, ers majestät. (*ut*)

(*återkommer genast med Northumberland och Jane Grey.*)

Se här, ers majestät! Jag stötte ihop med dem precis i dörren! Jag tror hertigen av Northumberland har kommit hit för att presentera sin sonhustru Jane Grey.

Northumberland Precis, ers majestät. Här är er kusin Jane Grey.

Edward Är du min kusin, Jane Grey?

Jane Grey Ja, visst är jag det.

Northumberland Knäböj för honom, Jane.

Jane Grey Ödmjukt anbefaller jag mig hos min konung och kusin. (*knäböjer*)
Northumberland Gillar du henne, prins?
Edward Eftersom hon är min kusin skall jag älska henne som en syster. Res dig upp, lady Jane, och stanna vid mitt lilla hov. Jag vill ha dig att leka med.
Northumberland Tyvärr, ers majestät, det är omöjligt.
Edward Varför?
Northumberland Hon är gift, och hennes make väntar på henne i Oxford.
Edward För honom hit en dag, hertig. Jag vill lika gärna träffa honom som jag önskar att min kusin kunde stanna.
Northumberland Jag lovar att du skall få träffa honom. Kom nu, Jane Grey, du har fått träffa din kusin. (*de börjar gå ut.*)
Jane Grey Får jag träffa kungen igen?
Northumberland När du vill.
Jane Grey Han är den bästa kung jag nånsin sett. (*de gå ut.*)
Edward Är du ännu här, min morbror? Jag trodde du skulle hämta mina systrar.
Somerset Det var just dit jag var på väg. (*går.*)
Edward Min morbror är allt jag har. Jag fruktar honom mest av alla, och ändå är jag beroende av honom, ty han är den enda som bryr sig om mig. Åtminstone är han den enda som tycks bry sig om mig, för mina systrar verkar ha glömt bort mig. Elisabeth och Maria, grymma distansierade systrar, en gång var ni så gott sällskap, men efter att jag blev konung är det som om ni inte längre fanns. Vart har ni tagit vägen? Vem har byggt så höga murar mellan er och mig? Skall ni någonsin trösta min sjuka ensamhet igen? Får vi nånsin alla tre skratta tillsammans igen? Det finns inga änglar utom ni. Kom tillbaka, söta stora systrar, till er sjuka lillebror, innan det blir för sent! Jag hostar, och det är bara i ert sällskap som jag kan bli frisk. Ack, kom och lindra livet för mig än en gång förrän jag dör! Men ingen hör mig i min ensamhet, och jag kan blott försmäkta.

Scen 2. Elisabeths vistelseort.

Elisabeth Varför får jag inte träffa min bror?
jungfru Den mäktige hertigen av Somerset förbjuder det.
Elisabeth Med vilken rätt förbjuder han mig att besöka min egen konung, som dessutom råkar vara min lillebror, och som behöver mig?
jungfru Han säger att kungen är för svag för att träffa er och att han endast vill träffa sin morbror.
Elisabeth Hertigen ljuger. Det gör mig orolig. Har Maria fått se sin bror efter kröningen?
jungfru Jag vet inte, prinsessa. Maria är katolik och inte särskilt populär hos hertigen.
Elisabeth Naturligtvis har hon inte fått träffa honom. Så dumt av mig att hoppas. Stackars Edward! Jag måste nå honom på något sätt. Jag måste!
(Katarina Parr inträder.)

O mor Katarina! Ni kan hjälpa mig till hovet! Jag måste få träffa min bror. Hertigen av Somerset isolerar honom fullständigt från världen och från hans egen familj. Kungen kommer att dö om han ej får träffa mig som förr. Katarina, min enda mor, finns det något ni kan göra?

Katarina Nej, mitt barn, det finns ingenting jag kan göra.
Elisabeth Men ni är ju gift med Lord Protektorns broder!
Katarina Han umgås inte med mig, Elisabeth, och är dessutom fientligt inställd mot sin mäktigare bror. Han vill vara ensam med sina excentriska infall. Jag väntar

bara på att han skall bli lika hatisk mot mig som han är mot sin bror. Situationen är svår och outhärdlig, jag vet, men det enda vi kan göra är att uthärda den.

Elisabeth Dina ord gör mig beklämd. Allt är då förlorat, och Edward kommer att tyna bort, ty ingen älskar honom utom hans systrar. Och vad månne hertigen inbillar honom om hans systrar? Nej, det är för hemskt! Hur omänsklig är ej politiken!

Katarina Låt oss äta nu, Elisabeth. Vi skall inte tänka på landets sjukdomar utan på vår egen hälsa. (*plötsligt inträder lord Thomas Seymour.*)

Seymour Är maten färdig?

Katarina Ja, min make, den är färdig.

Seymour Tur för dig det, Katarina, gamla nucka! Annars hade det varit synd om dig! Gå före oss, Katarina. Jag måste prata litet med Elisabeth. (*Katarina går.*)

Det sägs att den gamla kråkan plågade ihjäl kung Henrik med sina rivjärnsegenskaper. Därför plågar jag henne ihjäl och njuter av det.

Elisabeth Ni får inte tala illa om min styvmor, som är mig kärare än en mor.

Seymour Och ni får inte vara näsvis mot mig, som kan kasta ut er härifrån när jag vill.

Elisabeth Ni glömmer vem jag är och att min far var Englands konung.

Seymour Ni är en fördömd högfärdig blåsa, och jag skulle inte tveka att trampa på er. Glöm aldrig att ni bara är kvinna, som vilken man som helst kan trampa på, om han blott det behagar.

Elisabeth Ni skulle bara våga.

Seymour Jag skulle våga om jag ej var kär i er.

Elisabeth Kom inte med nånting så absurt.

Seymour Jag älskar er och är uppriktig när jag säger det.

Elisabeth Er maka Katarina väntar på oss.

Seymour Låt den haggan vänta. Ge mig en kyss.

Elisabeth Aldrig i livet.

Seymour Låt mig då få kyssa er.

Elisabeth Min herre, ni inger mig förakt och äckel. Maten kallnar!

Seymour Ni kan aldrig bli tillräckligt kall för mig, Elisabeth. Ni skall bli min en dag.

Elisabeth Och er maka?

Seymour Henne skall jag skilja mig från för er skull.

Elisabeth Med er tillåtelse, Sir, ni väcker endast ont blod och hån till liv hos mig.

Seymour Då är ni tråkig.

Elisabeth Nej, bara frisk. Erotik är bara dumt och ett uttryck för sjuklig karaktärssvaghet och brist på intelligens. Sex har aldrig roat mig och kommer aldrig att göra det. Om någonting är tråkigt är det det. Och ni, Sir Thomas, gör er bara vulgär och vedervärdig.

Seymour Så lätt kommer du inte undan, min sköna. Försök inte inbilla mig att du själv tror på vad du försöker inbilla mig. En kvinna är en kvinna och kan aldrig vara något annat, och till hennes natur hör att ständigt ljuga för sig själv. Jag älskar dig, du ljuvaste friskaste ungmö. Och försök inte påstå att jag inte är oemotståndligt grann för dina ögon.

Elisabeth Min lord, jag ber er att inte gå för långt. Jag kan inte kränka min älskade mor Katarina, och det kan inte ni heller som hennes make. Försök inga skändligheter.

Seymour Jag har respekt för din ungdom och oskuld, Elisabeth. Om jag ej var så kär i dig skulle jag ha våldtagit dig för länge sedan. Men jag älskar dig tillräckligt för att måna om dig. Jag skall aldrig röra dig så länge din mor Katarina, som du kallar henne, lever. Men hon börjar bli utsliten och har inte långt kvar. Då ber jag dig att tänka om. Ingen skulle kunna ha en bättre och mer lysande framtid än vi två tillsammans.

Elisabeth Ni går för långt hela tiden.

Seymour Jag vet. Det är meningen.

Elisabeth Jag är för ung för er. Ni måste ge mig andrum och betänketid och möjlighet att mogna. Som det är nu skrämmer ni mig bara.

Seymour Jag vill inte skrämma dig från vettet, ty det skulle varken gynna dig eller mina planer. Låt oss mogna båda två i takt med tiden och låta den verka för oss. Du anar inte vad jag ser i framtiden.

Elisabeth Det är kanske tur det.

Seymour Du är ovanligt klok för att vara kvinna.

Elisabeth Jag är inte kvinna ännu. Det är det ni tycks glömma hela tiden, min lord Seymour, att jag än så länge blott är en ofullgången flicka.

Seymour Reta mig inte! Påminn mig inte! Skylta inte med din förbannade oskuld! Vill du göra mig till ett rasande vilddjur och tvinga mig att skada dig? Det vet Gud att är det sista jag vill. Men en dag, Elisabeth, så skall du vara kvinna, och då skall du som alla andra bli en slav under älskogens njutning och aldrig kunna upphöra med att förse dig av ständigt mer förbjudna frukter. Det är allt vad kärlek är: att ta för sig av ren egoistisk njutning till förbannelse. Det är en last som bara ger mersmak hela tiden, värre än alkoholism eller någon spelgalenskap, och ju mera man plågar sig själv därmed, desto hårdare tvingas man fortsätta därmed. Till slut kan ingen kvinna mera tillfredsställa dig, och då börjar du söka dig till män. Kvinnorna har det bättre ställt därvidlag, ty för dem tar männen aldrig slut, medan den svagare kvinnan aldrig kan tillfredsställa dem.

Katarina (kommer in plötsligt) Nå, varför kommer ni aldrig?

Elisabeth Lord amiralen är klar med sitt samtal.

Seymour Nej, det blir jag aldrig. Se på denna din fostermor, Elisabeth. När jag övertog henne efter din far var hon en bitsk och omöjlig argbigga som ingen vågade tampas med. Men jag har tuktat henne. Se på henne nu: ödmjuk och lydig som en undergiven piga. Det är min förtjänst, ty jag har trots allt älskat henne. Hon kan vittna om vilka underverk min kärlek kan åstadkomma.

Katarina Vad ska det här föreställa, Thomas? Vad vill du Elisabeth egentligen?

Seymour Bara måna om henne tills hon blir drottning.

Katarina Det blir hon aldrig så som du och din bror håller på.

Elisabeth Kom, Katarina. Lord Seymour och jag har bara pratat strunt, och jag är inte ens rädd för honom längre. Vi kvinnor har mera att säga varandra. (*går ut med Katarina.*)

Seymour (avsides) Likväl har du ett hjärta, Elisabeth, och det skall jag nå hur litet du än förtjänar det och om det så är gjort av sten! Din iskalla stolthet skall falla för min oemotståndligt heta vilja att göra dig till Englands krönta drottning! Jag faller aldrig utan dig, Elisabeth! (*ut efter henne.*)

Scen 3. Marias vistelseort.

Maria Vad nytt från hovet?

jungfru Ingenting, prinsessa.

Maria Antingen är man som kunglighet hatad av världen eller glömd. Vad nytt om kungen?

jungfru Ingenting, men det går rykten om att han är sjuk.

Maria Han är min älskling, och ändå längtar jag efter hans bortgång. Min rättighet till tronen efter honom är det enda ljuset i mitt liv; för övrigt lever jag i mörker. En dag skall jag vända upp och ner på England och omintetgöra på en dag allt vad min fader åstadkom under sin alltför långa livstid. En blomsterknopp som protestantismen i vårt land bör trampas ner förrän den spruckit ut. – Hörde du något om naturen av hans sjukdom?

jungfru Nej, prinsessa.
Maria Men du måste ha hört något mera om kungen.
jungfru Det heter att Lord Protektorn protegerar honom dag och natt.
Maria Ja, jag vet. Elisabeth har inte fått lov att besöka honom.
jungfru Varför?
Maria Det är vad jag ville fråga dig.
jungfru Jag har ingen aning, ers nåd.
Maria Inte heller jag. Inte för att jag vill hälsa på honom, men det är en underlig politik. Du kan lämna mig nu, kammarringfru.
jungfrun (niger) Tack. (*går.*)
Maria Det kan synas omänskligt av mig att önska kungen död, men han är ej min broder. Han är son till en av Henriks frillor medan jag allenast är hans enda drottningens barn. Vi har samma fader men ej samma blod. Den enda glädje som någonsin Edward kommer att bereda mig är genom att dö för mig, och ju förr han dör, desto mindre behöver han lida. Någon borde ta livet av honom av ren barmhärtighet. Det skulle vara den största tänkbara välgärning mot honom själv, mot mig och mot landet. Min uppgift är att återförena England med Europa och ge henne åter hennes enda riktiga herrar Rom och Spanien. Vilken överhet som helst är bättre än ingen överhet, och frihet är vad England lider av. Var starkt och tappert, England, och tag oket på dig, och du skall i längden enbart vara mig och Rom och dygdens hemland Spanien evigt tacksam. Frihet är blott oordning och kaos medan frid och ordning endast kommer av omåttlig disciplin.

Scen 4. Hovet.

Edward (hostar) Mitt majestät förtär mig, och min krona blir min undergång. För varje dag blir jag alltmera svag, som härskare är jag blott behärskad av andra och regerad, och snart blir jag mera onyttig och värdelös än någon tiggargosse. Morbror Edward, är ni där?

Somerset Jag är här, ers majestät.

Edward Min feber är för hög för att jag skall kunna sitta här mera. Var så snäll och hjälp mig till sängs.

Somerset Men, ers majestät, hertigen av Northumberland kommer hit idag med sin son och lady Jane Grey.

Edward Jag beklagar, morbror Edward, men jag orkar inte träffa dem idag. (*hostar och svimmar.*)

Somerset Gode Gud! Mitt stackars barn! Jag hade ingen aning om att ditt tillstånd var så kritiskt! Min gosse, låt mig hjälpa dig på fötter och till din säng, var du skall få vila i oändlighet. Du förtjänar ej den minsta oro eller stress. O Gud, låt honom icke dö, ej ännu! (*bär ut Edward och återvänder strax.*)

Är det resultatet av mitt liv, att jag själv skall bli min egen konungs bane? För att få ha makten i fred har jag isolerat honom från hans systrar, därmed har jag lyckats med den totala reformationen och skiljandet av Englands kyrka från Rom, men vad är allt mitt livsverk värt om konungen nu dör och vissnar från mig som mitt eget älsklingsbarn och mitt livs enda drivkraft?

page (inträder) Ers nåd, jag har dåliga nyheter.

Somerset Vad då?

page Er bror har just försökt en kupp mot kungen och skriker ut över hela England att Elisabeth, hans fru, ensam är berättigad till Englands tron.

Somerset Har han då blivit fullständigt förryckt?

page Det verkar så, ers nåd.

Somerset Har detta galna uppror slagits ner?

page Fullständigt. Det fick aldrig möjlighet att bli konkret, och kungen hann ej ens få veta saken.

Somerset Tack och lov! Var är min sinnessjuka broder nu?

page Han är väl bevakad i fängelse.

Somerset För honom till Towern! Det är enda rätta stället för så missinriktade ambitioner! Makten kräver intelligens, och utan den är den som vill ha makt förlorad. Min bror har krävt ett kungarike för att han har kränkt en prinsessa. Det är utpressning och inte politik. Han måste därför straffas och det hårt! Det var allt. Ge dig iväg.

page Ja, ers nåd. (*går*)

Somerset Min egen bror total förrädare? Livet blir då ständigt bara hemskare, och ödet tilldelar mig det ena hårda slaget under bältet efter det andra. Detta är inte det första upproret mot kungen men det värsta. Skall jag straffa min bror med döden? Det kan jag inte. Den förra kungen hade landsförvisat hela hans familj. Det går ej heller. Jag blir tvungen att överlåta hela ärendet åt kungen och finna mig i hans beslut vad det än blir. Min bror, jag kan förlåta att du gick mig bakom ryggen, men jag kan ej förlåta din dumhet i det att du utnyttjat din ställning genom mig för att störta kungen genom att missbruka hans syster! Vad som än må hända dig, så är du redan död för mig. (*går*)

Scen 5.

Elisabeth in från ena sidan, William Cecil från den andra.

Elisabeth Var är alla mina tjänare? Vad har hänt?

Cecil Prinsessa, ta det lugnt, koppla av och förbered er på det värsta.

Elisabeth Vem är ni?

Cecil Sir William Cecil, till er tjänst i alla lägen utom blott just nu. Era tjänare har förts bort.

Elisabeth Varför? Om så alla stjärnor ramlat ner på oss från himmelen så måste jag få veta varför.

Cecil Ni skall få veta det, men det blir icke angenämt för er.

Elisabeth Ut med språket!

Cecil Min fru, i förrgår misslyckades lyckligtvis er beskyddare, Lord Seymour, i ett försök att bortföra kungen.

Elisabeth Är han då en förrädare?

Cecil Tyvärr så är han icke något annat. Som följd av hans kupp försök måste saken utredas och alla medlemmarna i hans hushåll förhöras.

Elisabeth Vad kommer ni att göra med honom?

Cecil Han blir av allt att döma halshuggen.

Elisabeth Oh! (*sätter sig ned av förskräckelse.*)

Cecil Prinsessa, er medkänsla för honom är oroväckande. Ni hör själv till de mest misstänkta, då amiral Thomas Seymour namngivit er som sin bästa vän.

Elisabeth Han var aldrig min! Han kunde bara förolämpa mig och skrämma mig! En förrädare mot kungen är en förrädare mot mig!

Cecil Det gläder mig att höra. Han gav er även epitet av mera aggraverande slag....

Elisabeth Säg mig allt!

Cecil Ni kommer strax att få allt upp i halsen av några lordar som utskickats för att pröva er, men innan de kommer skall jag bereda er på det värsta. Ni är misstänkt för att ha eftersträvat ej endast Thomas Seymours kärlek utan även rikets krona.

Elisabeth Det här är ju alldeles oerhört!

Cecil Ja, jag vet, och det må vara så, men förbered er nu, ers höghet. Jag hör lorderna som nalkas. Svara på deras frågor enkelt och rakt på sak och så kortfattat som möjligt, och akta er för att visa några känslor, så klarar ni er. Här kommer de nu. Personligen förblir jag kanske er pålitligaste vän, då ert uppträdande övertygat mig om en ovanligt djupgående oskuld. (*lord och vakter inträder.*)

en lord Hennes kungliga höghet, prinsessan Elisabeth, dotter till konung Henrik VIII?

Elisabeth Här är jag, mina herrar. Vad kan jag göra för er?

Lord Vi utreder målet angående Lord Amiralen Thomas Seymours högförräderi och är tyvärr tvungna att ingående korsförhöra er. Är ni villig att samarbeta?

Elisabeth Jag har inget val och ingenting att dölja. Om konungen beordrat er att komma hit för att pröva mig står jag fullständigt till ert förfogande, och ni får göra vad ni vill med mig.

Lord Vi har bara några frågor att ställa som kräver exakta svar. Frågorna kan synas närgångna och pinsamma, men....

Elisabeth Fram med dem!

Lord Vår första fråga är, vad känner ni egentligen för Lord Thomas Seymour?

Elisabeth Absolut ingenting, mina herrar. Han försökte missbruka mig som han missbrukade Katarina Parr, men med mig lyckades han inte.

Lord Men han har uppvaktat er, behandlat er som mer än en vän och gjort närmanden, eller hur?

Elisabeth Han har alltid behandlat mig väl men aldrig kommit mig för nära.

Lord Tack för det, ers höghet. Kände ni till hans planer?

Elisabeth Vad hade han för planer?

Lord Kände ni till att han innerligt hatade sin bror?

Elisabeth Jag kände till att de inte kom särskilt väl överens. Det var allt. Att de hatade varandra tror jag inte på.

Lord Väl svarat, prinsessa. Jag tror att detta förhör snart skall vara över.

Elisabeth Ju förr, dess bättre.

Lord Det tycker vi också, prinsessa. Nu till nästa fråga: har lord Seymour någonsin i er närvaro diskuterat konungen er bror?

Elisabeth Aldrig.

Lord Bra. Vad anser era tjänare om honom?

Elisabeth Om vem? Konungen min bror eller Lord Seymour?

Lord Den senare.

Elisabeth Samma som jag, antar jag: absolut ingenting.

Lord Ers höghet, ursäkta att vi störde, vi är nu färdiga, och vi lämnar er i fred.

Elisabeth Betyder det att jag är fri?

Lord Inte ännu, men ni lär nog snart bli upplyst om er aktuella status.

Elisabeth Ju förr, dess bättre.

Lord Precis, ers höghet. (*bugar sig och går med de andra.*)

Elisabeth Endast en kort tid har passerat sedan min älskade styvmor Katarina gick bort. Såren efter hennes bortgång har ej hunnit helas förrän marken rycks loss under mina fötter och min beskyddare, Lord Thomas Seymour, sviker mig och hela familjen med att hals över huvud skena iväg med sig själv i politiskt vansinne. Ja, han uppvaktade mig ofta och träget, det kan jag blott erkänna för mig själv, men han gick lätt till överdrift och stötte bort mig därigenom. Han fick aldrig någon makt över mig, ty jag gav aldrig efter. Aldrig anade jag hans galna planer mot kungen och Lord Protektorn, och nu förlåter jag honom aldrig! Ej heller kan jag lätt förlåta mig själv för att jag stannat i hans hus ända fram till denna outhärdliga kris.

(*Cecil återkommer.*) Redan tillbaka? Hur lyder min dom?

Cecil Ers höghet, ni har befunnits oskyldig liksom alla era tjänare. Vid sidan om kan jag tala om att er bror konungen aldrig misstänkte er utan visste er vara höjd över alla misstankar.

Elisabeth Tack för det, min bror! Jag visste att de aldrig skulle våga röra mig!

Cecil Ers höghet, besinna er och hör först allt jag har att säga.

Elisabeth Låt höra.

Cecil Lord Seymour kommer troligen att endera dagen förlora liv och huvud. Det blir en svår prövning för Lord Protektorn, då hela denna sammansvärjning främst är en katastrof för hans politik. Han kommer troligen att falla. Därför ber jag er, om ni är en vän av frid och ordning, att inte besöka London eller Westminster inom den närmaste tiden.

Elisabeth Ni vet bättre än jag hur det står till i London, och därför skall jag lyda ert råd.

Cecil Och, ers höghet, om något skulle hända Lord Protektorn eller konungen i London så vill jag uppmana er att ta er särskilt i akt för hertigen av Northumberland. Det var allt. Jag bjuder er farväl.

Elisabeth När får jag se er igen? Ni är min enda nyhetsbringare.

Cecil Om ni behagar föreslår jag att jag återkommer så fort det åter blir ofarligt för er att synas vid hovet.

Elisabeth Den dagen längtar jag efter. Jag har inte sett kungen sedan hans kröning. Bröderna Seymour har isolerat mig här som en fånge. Men jag skall inte uppehålla er längre, lord Cecil. Farväl, och frambär mina innerligaste hälsningar till min broder konungen.

Cecil Det skall jag gärna göra, om jag alls får träffa honom.

Elisabeth Är han så hårt bevakad av sin vakthund till Lord Protektor?

Cecil Tyvärr är det just så, fastän jag inte borde säga det. Vårt samtal har för länge sedan sprängt alla dammar för dess ändamålsenliga fåra. Farväl, ers höghet. Lord Cecil är och förblir er tjänare. (*bugar sig och går.*)

Elisabeth Farväl, min gode lord. (*till sig själv*) Ni kom med storm men lämnar ärlighet kvar efter er. Jag skall lita på er i framtiden, lord William Cecil, om det gives någon sådan, vilket jag har alla skäl att betvivla. Jag har ju en syster vars katolska skugga mer fördunklar framtiden än vad min egen någonsin kan ge den ljus. Men alla mina tankar koncentreras kring min arme lillebror. Får jag alls se dig igen levande? Också det är tveksamt. Jag har ingenting att ta fasta på utom hoppet. Om den härsklystne Lord Protektor faller med sin bror och följer honom ned i graven skall jag bli den förste till att ila hem till London för att där dra upp min bror och sätta honom på fötter. Men alltför mycket har hänt idag. Jag måste säga godnatt, ty annars kommer mitt ansträngda sinne att börja vandra vilse.

Scen 6.

Somerset Min broder är död och vanärad, min gosskonung litar inte längre på mig, folket hatar mig bittert, och personligen är jag helt tom inuti. Jag är förbrukad av politiken, och allt verkar hopplöst. Det finns ingenting kvar att leva för. Livet verkar tomt på allt förutom själva döden.

Jag vet att jag offrat många oskyldiga människor, men jag har ingenting att ångra. Det var Lord Protektorns sak att undanröja dem, den Lord Protektor var min roll, och den rollen är nu utspelad och död. Jag bär namnet av den man som var herr Lord Protektor, men det namnet är nu blott ett skal liksom skelettet blott är människans struktur. Som skelettet utan kött och kropp, så är jag nu, lord Edward Seymour, blott ett namn förutan själ och liv.

Min lille kung, min lille sköne yngling, förlåt mig om jag gick för långt. Jag ville bara utnyttja tillfället och göra vad jag kunde medan jag hade möjlighet. Jag har fläckat din regering, men jag har åtminstone ej varit lat och trög. Mitt enda fel är kanske att jag lyckats göra protestantismen förhatlig för alltför många och därmed gjort mig till tyrann, och en tyrann är något som man inte tål i England. Det har jag fått lära mig. Att vara en tyrann var dock en njutning. Det är att vinna allt inklusive övermänskligt mod, oövervinnelighet och den ljuvaste tillfredsställelse med allt, blott för att sedan förlora allt och ha ingenting annat kvar än fullständig onyttighet, värdelöshet och förbrukad kropp och själ, en andlig baksmälla långt värre än en vanlig, och dessutom obotlig.

Jag väntar blott på dig, o död, som min befriare och livsproblemets lösning. Kungen har frågat mig om jag ångrar mina brott, men jag har ingenting att ångra. Ingen annan man i mina kläder hade kunnat handla annorlunda än jag. Ingen hade klarat sig i min situation bättre eller sämre, ty alla är vi egentligen blott mänskliga. Det är mänskligt att pröva sin lycka i utmaning mot ödet, att göra ett gigantiskt försök att lyckas med livet, och det är lika mänskligt att förlora. Olyckans elände väntar ständigt på oss alla, och den är mest mänsklig som får störst erfarenhet därav.

För övrigt har jag bara böner utan verkan kvar att rikta mot den evigt tyste overksamme Gud.

(Ärkebiskop Cranmer inträder med vakter.)

Cranmer Min lord Somerset, vår konung undrar om du ångrat dig.

Somerset Jag har ej ångrat något.

Cranmer Då får du följa med till Towern.

Somerset Det berömda huset blir tydligen allas vårt slutmål. Vi kanske ses där, Thomas Cranmer. Du har också ambitioner som en dag ej längre passar något kungligt spel.

Cranmer Jag ägnar icke mig åt spel med kungligheter.

Somerset Men de ägnar sig åt spel med oss. Jag var ej heller spelare förrän min systerson blev konung.

Cranmer Då blev du en spelare som tog din konung för en schackpjäs, men han var en mänska.

Somerset Så är även jag en mänska liksom du, och alla tre är vi maktlösa mot vårt eget spel, ty ej förrän det är för sent förstår vi att vår enda motspelare hela tiden varit döden, och han vinner alltid.

Cranmer Farväl, Somerset.

Somerset Lev väl, ärkebiskop, med omänsklighetens spel om mänskligheten. Gud vare med dig, så att du slipper spela.

Cranmer Trösta icke mig. Jag borde trösta dig.

Somerset Jag förekom dig. *(går med vakterna.)*

Cranmer Farväl, ambitiöse men ärlige hertig. När du förlorade dina pretentioner blev du till ett ornament för staten, och vi beklagar alla att du fortsatte och förlorade allt. Men vinnaren måste förlora allt, ty annars fanns det inga vinnare. Livets spel måste gå vidare, vars mening är att kora vinnare, som vunnit vad tidigare vinnare vunnit och förlorat. Den högsta vinstens lön är att storsint kunna avstå från allt vad man vunnit; endast den som avstår frivilligt var värdig all sin vinst. Hertigen av Somerset är nu borta och ur spelet, och vem skall ta hans plats vid bordet? En man blott har ambitionen att tillträda den mest utsatta platsen bredvid kungen, och det är den gamle svarte hertigen av Northumberland. *(går.)*

Akt II, Scen 1.

Northumberland Min son, en dag skall du vara konung.
Guilford Kung Guilford den förste? Ni skämtar, min fader.
Northumberland Du försöker skoja bort en allvarlig fråga. Kungen är sjuk, och det måste vi utnyttja, eftersom vi har möjlighet att göra dig och Jane Grey till kungapar efter hans död.
Guilford Ni är alltför ambitiös, min fader.
Northumberland Ambition är tecken på liv och hälsa. Så länge jag lever och är frisk ämnar jag förbli ambitiös.
Guilford Men är det inte ett riskabelt vägstycke? Hur många ambitiösa män har före dig inte förlorat sina huvuden för sina ambitioners skull? Huset Tudor stänker av blod.
Northumberland Alla samhällsomstörtare som berövats sina huvuden har varit inkompetenta. Jag är inte inkompetent.
Guilford Det vet man inte förrän det är för sent.
Northumberland Jag vet det, och det är inte för sent ännu, varför vi bör agera med bestämdhet.
Guilford Lycka till då, far, men räkna inte med hjälp från mig.
Northumberland Ut med dig, din trögfis! Du är däremot inkompetent, varför vi inte behöver dig! Gå hem och lås in dig med dina barnsliga böcker om den löjliga ridderlighetens tider! Det är det enda du duger till, medan jag skall erövra tronen åt min familj utan någon annans hjälp! Ty kungen älskar mig, min son, han älskar mig, och framför allt Jane Grey.
Guilford (avsides) Vilken apa! Vilken tillgjord gammal narr! Och han skall vara min fader! Jag skäms för honom. Har han ingenting lärt av historien, av Somersets öde, av alla huset Tudors ständigt mer blodiga räfster? Har alla ambitioners eviga tragedi inte lärt honom något om ambitionernas fåfänga? Han är ytligheten själv i sin totala själviskhet. Därför skall jag hålla mig ur vägen för honom och låta honom gå under alldeles själv.
Northumberland Vad mumlar du om, min son?
Guilford Jag tog mig bara en funderare.
Northumberland Gå och grubbla i din egen vrå, din åsna! Tanken är ambitionens största fiende. Gå din väg och lämna mig i fred med mina stora konstruktiva framtidsdrömmar! (*Guilford går.*)
Min son är en onyttig filosof som bara duger till att utså split och tvivel. Likväl skall jag fösa honom fram på kunglighetens scen som make åt min huvudkandidat för kronan drottning Jane Grey, som inte har någonting emot de trådar som jag binder alla med som skall ge alla rikets marionetter i min hand.

Scen 2. Westminster.

Edward Är jag döende? Skall jag dö nu, ärkebiskop?
Cranmer Var modig, min son. Vi gör vårt yttersta för att rädda dig från döden.
Edward Var är mina systrar? Kommer de inte och hälsar på mig ens när jag ligger för döden?
Cranmer Mitt barn, du är ej döende. Du kan leva än i tio år.
Edward Ni ljuger, ärkebiskop. Jag vet att jag är döende, och jag vet att ni alla vet att jag är döende. Men jag får inte dö ännu, hur litet jag än önskar leva såsom offer för nedriga intriger både mot min familj och inom min familj. Det är allt England sysslar med och endast bakom kungens rygg.

Cranmer Min konung, därför behövs ni och måste ni leva, om inte England skall gå under.

Edward Jag måste dö. Det säger livet och den Gud som älskar mig för mycket för att jag skulle kunna orka med det. Endast ett kan rädda England. Lyssna till mig, lorder! Lyssna till min sista vilja! Efter mig skall ej Maria bli regent utan lady Jane Grey, min kusin. Hon skall bli Englands krönta drottning efter mig.

en lord (till en annan) Omöjligt!

den andre (tillbaka) Kungen är fullständigt orealistisk.

Edward Jag hör er, mina herrar! Förräderi! Förstår ni då ej att vettet och förnuftet talar? Endast hon kan rädda England!

Northumberland Vi hör er, majestät, och vi lyder er.

Edward Mina herrar, lyssna till Northumberland och följ honom i hans råd. Han vet bäst när jag är borta. Lova det! En döende konungs ord är ett Gudsord.

lorderna Vi lovar att lyda er vilja, ers majestät.

Edward Jag var aldrig mogen nog att vara konung, men än mindre mogen är jag nu att möta döden. Oh min Gud! (*dör*)

Cranmer Vårt vackra unga barn till konung har nu lämnat oss. Min hertig av Northumberland, vi är beredda att kröna er svärdotter till landets nya monark.

Northumberland Bra, min ärkebiskop. Jag skall hämta henne genast och berätta vad som väntar henne. (*går*)

en lord Min ärkebiskop, vad led kung Edward egentligen av?

Cranmer Han var inte sjuk. Han var blott svag och led därtill av något som förtärde honom inifrån som ingen läkare har kunnat diagnosticera.

en lord Inga mediciner hjälpte?

Cranmer Allt vad vi försökte gav ej något resultat. Örtor, mediciner, handpåläggning, vattenkurer, hälsosam motion och trolldom, ingenting gav någon bot. Men han var älskad av vår Gud, och jag kan blott förklara fallet med det gamla ordet: den som Gud själv älskar dör förrän han blivit gammal och fördärvad. Gentlemän, låt oss förenas i en bön inför vårt lands kommande prövningar, som ingen av oss än kan ana någonting om.

(*Sällskapet försjunkar i andakt.*)

Scen 3.

Elisabeth Northumberland önskar att jag sluter upp vid hans sida. Jane Grey är nu krönt, och den gamle motbjudande hertigen frossar i framgångens rus medan folket ej vill veta av honom. Drottningen är ju en docka som ej ens är äkta. De vill ha Maria och glömmar fullständigt att hon är katolsk. Må jag därför ge syster Maria mitt stöd, ty hon är ju i alla fall en av familjen. Den där skrytsamma hertigen som har så svarta tänder är nog snart förbrukad, och ingen har längre god nytta av honom. Farväl, fria kyrka och protestantism på ett tag, ty jag måste nu prioritera min egen familj och dess rätt. Maria skall troligen såsom regent göra sitt allra värsta, och då är jag Englands enda bestående hopp. Må jag taga min tillflykt till hennes pålitliga maktmissbruk hellre än till den fåfänglige hertigens slocknande ljus. För att klara en framtid och rädda dess möjlighet måste vi foga oss efter Maria en tid, och det kan bli en oerhörd prövning, men jag är beredd. Slaveriet är välkommet. Lidande, tukta mig väl och förhärda mig, lär mig att handskas med de allra svåraste motgångar, härda mig i dina helveten som stål i isvatten, krossa mitt hjärta och skända min ära om det är nödvändigt, men gör mig god nog åt England. Allt jag begär är att få tjäna mitt folk och nation, deras ära och framgång och vett, och tills jag är redo för den uppgiften ber jag dig, öde, att utbilda mig och att uppfostra mig i den hårdaste av

alla skolor: den verklighet som prövar konungablod genom att tvinga det till ett ovärdigt okungligt liv. Min lord Cecil!

Cecil (infinner sig) Ers höghet!

Elisabeth För mig till drottning Maria. Jag skall följa henne till London och ge henne allt stöd i kampen mot den girige hertigen av Northumberland.

Cecil Låt oss då bege oss till Woodstock, var prinsessan Marias styrkor för närvarande församlas. Där kan ni förenas för att sedan tåga emot London.

Elisabeth Maria skall få veta att jag är hennes trognaste tjänarinna. Jag skall göra allt för henne: bli katolsk, bevista hennes mässor, bära svarta dystra kläder och uthärda allt som hon behagar ställa till med, blott för Englands framtids skull. Om hon behagar genomföra ett katolskt skräckvälde, min lord Cecil, skall vi överleva det och motstå det i undergivet ödmjukt trots på det att vi må segra och ej bli bedrövliga och fåfänga svagsinta martyrer. Nu till Woodstock!

Scen 4.

Northumberland Vad är det för röster jag hör ifrån torget? "Maria, länge leve Maria!" ropar de hänsynslöst i mina öron, som om deras oförsäkamt glada rop var ämnade endast för mig! Ignorerar de så obönhörligt mitt arbete och mitt livs strävan och sin egen krönte välsignade drottning Jane Grey? De vet ej vad de gör. Aldrig har jag sett en större massignorans. Ni förbannade hop, ni är fluglort allenast för mig! Jag struntar i all er makt och betydelse, folket är och förblir i sin mångfald och majoritet endast fluglort. Den strävande uppbyggelige individen allenast är mäktig och har någon betydelse alls. Ju större folkmassa och majoritet, desto större är bisten på människovärde. (*en lord inträder*) Har du nyheter?

lord Tyvärr, ers nåd.

Northumberland Din surmulna uppsyn är ganska förfärlig. Kommer du från den välsignade drottningen?

lord Ja, ers nåd.

Northumberland Är hon fortfarande helt förskrämd och håller sig gömd, som hon gjort alltsedan hon kröntes?

lord Ja, ers nåd, mer än någonsin. Men det var om armén jag skulle rapportera.

Northumberland Låt mig gissa. Din ohyggliga uppgivenhet säger allt. Våra styrkor är krossade och skingrade för alla vindar och kan aldrig bli samlade mera. Stämmer det?

lord Tyvärr, ers nåd.

Northumberland Och endast katolikerna jublar och det i hela världen. "England är räddat!" ropar de i Rom så att det hörs i hela världen, och endast vi engelsmän vet att vi är djupt försänkta i hopplöshets mörker som är mycket tyngre än gravens. Har du inga värre nyheter?

lord Jo.

Northumberland Låt höra.

lord Prinsessan Maria gör intåg i London i morgon, och vid hennes sida rider prinsessan Elisabeth. Tillsammans ämnar de halshugga drottning Jane Grey.

Northumberland Elisabeth är då klokare än jag. Hon uthärdar mörkret; jag trotsade det. Men inget mörker kan trotsas; det kan bara uthärdas. Maria är sin faders dotter, hon endast har anledning att vilja halshugga Edwards andliga syster, det oskyldiga flickebarnet Jane Grey, och kommer ej att tveka inför att slakta den oskulden och sedan vem som helst. Men Elisabeth är av en moder som själv blev halshuggen, och hon vet att icke själv bli halshuggen. Därför kommer hon aldrig att

halshugga andra så länge hon inte är drottning. Men sedan blir hon lika stor som skarprätterska som alla andra i Tudors självsvåldiga hus. Deras oskrivna valspråk är: "Halshugga eller bli halshuggen."

lord Tänk på er egen säkerhet, hertig av Northumberland.

Northumberland Min egen säkerhet? Den är värdelös nu. Den existerar inte längre. Ingenting kan rädda mig nu. Frågan är blott om jag blir bränd på bål eller halshuggen. (*leende*) Det är lönen, min lord, för att jag försökte plåstra ihop England igen efter att min företrädare hertigen av Somerset lyckats få det upplöst. Som protestant var han en vän av kaos, som protestant är jag en vän av kosmos, och för det blir vi båda avrättade av katoliken Maria, som inte är en vän av något eller någon utom sig själv. Sanna mina ord, hon kommer att försöka avrätta varenda vettig fritänkare i hela landet och inte nöja sig förrän hon lyckats omvandla de brittiska öarna till en förslavad spansk koloni. Hon får minsann leva, och ingen tänker låta avrätta henne. Livet är och förblir obegripligt i sin totala inkonsekventa orättvisa som alltid bara blir värre och hemskare. Livet är en mardröm som ingen kan väckas ur. Döden är det enda uppvaknandet och befrielsen, men inte ens det vet vi säkert. Man påstår ju att både Paradiset och Helvetet finns. Det enda helvete jag kan tänka mig att kunde finnas är om livet skulle fortsätta efter döden.

lord Min hertig, ni är alltför défaitistisk.

Northumberland Inte alls, min vän. Jag ansträngde mig ej förgäves, ty jag försökte dock göra något åt saken. Den blotta ansträngningen gjorde mig dock förtjänt av något som jag inte fick. Att göra sig förtjänt av någon lön är större lön än någon tänkbar lön. Där har du summan av mitt liv. Jag kan dö nöjd trots allt, och få kan göra det. (*en annan lord inträder*)

lord 2 Mina herrar, drottningen har flytt och tillfångatagits, och alla kräver hennes avrättning. Maria triumferar och har redan börjat författa svarta listor över folk som måste dö.

Northumberland Mina herrar, vi tillhör dem. Vi måste alla dö för hennes hand och det helst utan dödsdom eller rättegång. Min stackars svärdotter Jane Grey! England hade aldrig en mera oskyldig drottning, och hon fick regera blott i nio dagar. Sedan blev hon lynchad och våldtagen av en pöbelhop till döds. Och det är mitt fel alltihop. Jag gjorde barnet till en drottning.

lord 1 På kung Edwards uttryckliga befallning.

Northumberland Ja, på ett barns befallning. Och vi var nog naiva, gentlemän, att tro att vuxna skurkar skulle låta barn få regera landet i fred. Barn bör framledes alltid förskonas från all politik. De blir ju bara halshuggna av den för sin oskuld.

lord 2 Fly, ers nåd, medan ni ännu har tid.

Northumberland Om jag flyr så blir det ifrån livet. Jag blir ändå tillfångatagen och avrättad. Eftersom jag ändå tvingas fly från livet är det knappast någon idé att jag försöker fly från livet. Jag är färdig, mina herrar. Jag har gjort mitt och är nu mogen för mitt livs belöning, som jag dock ej får i detta livet, om Maria får bestämma. Hon är mörkret som skall utsläcka allt ljus som jag försökte hålla levande i detta land i enlighet med konung Henriks livsverk och kung Edwards. Bered er, mina herrar, på en lång och svinkall bläcksvart natt av alla helvetets fador, mardrömmar och egyptiska landsplågor, om ni alls får leva.

(*pöbel och vakter stormar in och tillfångatar herrarna.*)

Scen 5.

Maria inträder med Elisabeth och uppvaktning.

Maria Äntligen är detta fördömda landet mitt. Kansler, kalla samman parlamentet! Vi skall omedelbart krossa frikyrkan! Elisabeth, om du inte omedelbart konverterar till den enda rätta läran har du bålet att vänta.

Elisabeth Men min kära syster, jag blir så gärna katolik.

Maria Var tyst i min närvaro! Och jag är inte längre din syster! Jag är din stränga drottning, som befaller över ditt liv! Du måste falla på knä för mig och hylla mig med att kyssa min katolska toffel! (*Elisabeth lyder.*) Ha-ha! Se på henne! Var är hennes berömda stolthet nu? Hade hennes prostituerade moder varit lika självförnedrande hade hon räddat sitt huvud! Tro ej för det att du skall få behålla ditt! Jag har beslutat att du skall dö före mig, och du får endast leva så länge jag själv lever, om du sköter dig. England är och skall förbli katolskt nu och för evigt! För ut den tatarungen, kristna henne ordentligt och exorcera henne om det behövs. Hon måste glömma allt om sin fader, all reformation och Luther, alla griller om att någon annan än påven själv kan ha någon som helst personlig kontakt med Gud, och allt om sig själv utom att hon är en förtappad horunge. Elisabeth, jag skall göra dig till Englands mest fanatiska katolik! Och jag skall inte sluta bearbeta dig förrän du blivit det! Om du gör motstånd mot vår bearbetning är du död! Begrips? Farväl nu, älskade syster, och vi skall hålla kontakten med varandra.

Elisabeth (avsides) Varje kvinna vet att hennes bästa lärare är hennes intuition. Om du tror annorlunda är din själ förlorad och ditt liv förverkat. (*föres ut av svartklädd uppvaktning.*)

Maria Och nu till mer väsentliga affärer, mina herrar! Var är vår vän ärkebiskopen av Canterbury?

en lord Han är under uppsikt hemma, ers majestät.

Maria För honom genast till Towern och låt avrätta honom!

lord Ja, ers majestät.

Maria Låt honom pinas riktigt länge före döden! Ge honom Towers kallaste och dragigaste cell! Han skall få äta upp allt vad han skrivit. Som han indoktrinerat landet med dumt nonsens, så skall detta allt hans tryckta nonsens bli hans enda mat i Towern tills han tagit allt tillbaka!

lorden Ja, ers majestät. (*går*)

Maria Och var är hans högvälborehet, vår käre hertig av Northumberland?

en lord Våra män grep honom samtidigt med flickdrottningen Jane Grey.

Maria För dem båda till Towern! (*avsides*) Snart skall de ha sina huvuden i fatet. Vad jag njuter av min nya roll! Så länge jag har levat har jag blott tryckts ned av avskyvärda män och protestanter; nu får jag det stora nöjet att se alla dessa djävlar skrämde ifrån vettet gå i döden genom min egen försorg! Hämnaden är då ljuv! Snart skall all världens protestanter, hugenotter, kalvinister, humanister och fritänkare för evigt vara skingrade i form av stoft och aska över hela världen med dess alla vindar. Ingen skall bli skonad, och minst av allt den djävulsungen Jane Grey, som vågat vara drottning utan att ha behörighet! Reginald Pole!

Reginald Pole Ers majestät.

Maria Ni blir vår nye ärkebiskop i Canterbury.

Pole Jag tackar för den äran.

Maria På ett villkor.

Pole Jag lovar att försöka uppfylla det.

Maria Försöka duger inte. Det skall uppfyllas. Jag vill gifta mig.

Pole Ers majestät, ni önskar att jag skaffar er en särskild make?

Maria Ni skall se till att jag blir gift med Spanien. Skaffa mig prins Filip som gemål. Ej någon annan duger. När han blivit min har ni er ärkebiskopstitel.

Pole Ja, ers majestät. (*går*)

Maria När Spanien blivit mitt har jag ett fullgott gissel till att tukta detta vilda rike med på allvar, ty i Spaniens finns ju påvekyrkans läckra instrument inkquisitionen.

Akt III, Scen 1.

Elisabeth Kommer ni till mig, lord Cecil? Kan det betyda goda nyheter?

Cecil Tyvärr, ers höghet, har jag endast sämsta tänkbara nyheter. Det är därför blott jag kommer. Maria äktenskap med Filip har lyckats. England är nu en del av Spanien. Maria kommer att vara vänligare mot er än någonsin, men det är endast för att hon ämnar göra sig av med er. Ni kommer att bli arresterad när som helst.

Elisabeth Och Maria själv mår bra?

Cecil Ingenting fattas henne.

Elisabeth Hon mår kanske bättre än någonsin?

Cecil Hon ser fram emot sitt första barn med Filip. Farväl, ers höghet. Visste hon att jag var här så blev jag halshuggen.

Elisabeth Farväl, min lojale tjänare. (*Cecil går.*)

Vad händer härnäst? Jag är inte trygg ens isolerad. Men det kommer någon.

Soldater (knackar på porten) Är det någon hemma?

Elisabeth Jag är rädd för det.

Soldat (kommer in) Det borde ni vara. Vi har order om att föra er till ett annat bättre och säkrare hem.

Elisabeth Vad heter det?

Soldaten Towern.

Elisabeth Varför?

Soldaten För er egen säkerhet. Där kan drottningen ha bättre kontroll över vem som besöker er och varför. Där slipper ni bli komprometterad och insyltad i upprorsmäns stämplingar som vill ha er till drottning.

Elisabeth Så det är ej för något eget brott?

Soldaten Det verkar inte så.

Elisabeth Jag måste få tala med min syster.

Soldaten Det skall ni få. Vi har order om att först eskortera er till hennes majestät.

(*de för ut Elisabeth, som villigt följer med.*)

Scen 2. Hos drottning Maria.

Soldat Hon är här nu.

Maria Visa henne in. (*Elisabeth föres in.*)

Min älskade lilla syster! Låt mig få kyssa dig! (*omfamnar och kysser henne.*)
Vad du är stel och kall. Har du ingen kärlek kvar i kroppen? Jag trodde att du var min enda syster. Men det är du verkligen. Min syster, jag har bett dig komma hit för att ge dig en sista chans. Vill du foga dig efter min vilja, överge alla dina frikyrkliga sympatier och bli en god katolik?

Elisabeth Men jag är katolik. Du gjorde mig till katolik med våld.

Maria Men du har aldrig omfattat den enda rätta tron med din fulla övertygelse. Du tigger under gudstjänsten, du går aldrig till bikt, och dina ögon brinner av underkuvad opposition närhelst någonting heligt nämns. Du måste överge alla dessa djävulsband och helt och hållet bli en av oss.

Elisabeth Jag kan bara upprepa att jag redan är katolik och inte kan bli mer katolik än vad jag är.

Maria Då vill du inte samarbeta.

Elisabeth Men jag samarbetar ju! Ni har fått min själ! Vad kräver ni mer?

Maria Du hycklar illa. Vi har inte fått din själ, och du ljuger när du påstår att du offrat den. Dina ord är en mask och en roll, men bakom denna rolls maskerad finns en listig och envis Elisabeth som i sitt hjärta fortfarande är protestant som sin lastbare fader och brottsliga moder. Elisabeth, jag lägger fram för dig ett ultimatum. Om du inte avsvärjer dig djävulen helt och hållet, det är alla protestantiska sympatier, så åker du in i Towern, varifrån du ej kommer ut igen utom med fötterna före.

Elisabeth Det finns ingen djävul att avsvärja.

Maria Vad sade du?

Elisabeth Jag sade, att det inte finns någon djävul att avsvärja. Det finns bara Gud, och honom avsvärjer jag mig inte.

Maria Så talar djävulen. Ni har alla hört henne. Ni har här med era egna öron hört djävulen själv tala och det genom min egen enda systers protestantiska mun! – Gud har ingen kontakt med någon människa utom med påven och kanske min make. Endast djävulen representerar all övernaturlig kontakt som människor kan ha. Om du har någon sådan så kan det bara vara med djävulen. Seså! Kom igen nu! Var förståndig, och avsvärj dig djävulen!

Elisabeth Jag avsvärjer mig djävulen.

Maria Det låter föga entusiastiskt. Du låter varken övertygad eller övertygande. Du måste avsvärja dig honom ordentligt!

Elisabeth Min syster, nog om detta trams! Jag tror inte på någon djävul. Jag tror bara på Gud.

Maria Nu hädar hon igen! Då är du ingen katolik!

Elisabeth Jag är vad jag är, och det kan jag inte göra någonting åt, ty jag förblir ändå den jag är.

Maria Min syster, tvinga mig inte till att avrätta dig. Du är den enda syster jag har och det enda problem jag har. Allt annat har löst sig. Jag och prins Filip äger världen, England är redan fullkomligt katolskt, vi har fullständigt lyckats utrota det protestantiska kätteriet ur hela landet, och endast du står utanför min fulländade världsordning. Varför är du så envist dum?

Elisabeth Min syster, jag har ingenting mer att säga. Om jag sade något mer skulle jag bara upprepa mig.

Maria Ni hör alla hur omedgörlig varelsen är. Vi har gett henne en sista chans, och hon har vägrat ta emot den. För henne till Towern. Hon är inte längre vår syster. Nej, jag har aldrig ens haft någon syster. Den syster jag en gång kan ha haft är stendöd, och jag förnekar hennes legitimitet. För ut lösdriverskan utan härkomst!

(Elisabeth föres ut.)

Min syster, du har visat att du aldrig kan bli min, och likväl kan jag icke avrätta dig, ty du är jungfru. Du är den enda fläckfria människa jag känner, och det finns ingenting som jag kan döma dig för. Fastän du ej är katolik i övertygelsen så är du det formellt, och därför går du fri från alla tänkbara anklagelser. Ej heller gör du saken lättare för mig genom att hellre krypa för mig än bli martyr. Om du hade gjort motstånd hade du varit död för länge sedan.

Endast om jag får en son kan problemet lösas. Då slipper vi oroa oss mer för det protestantiska spöket. Och endast om jag får en son så vågar jag avrätta dig förutan dom och orsak. Filip!

Filip (inträder) Ja, min gemål?

Maria Älska mig, Filip! Hela världens välgång beror av att du älskar mig! Vi måste skaffa barn! Annars är den katolska kyrkan förlorad här i England!

Filip Min gemål, du vet väl hur jag älskar dig. Oroa dig inte. Förr eller senare giver Gud oss en son. Världen formar sig enligt hans vilja.

Maria Det är inte han som skall ge mig barn! Det är du!

Filip Min gemål, bli inte hysterisk, och gå inte till överdrift. Världen är Guds och inte vår. (*går*)

Maria Den träkarlen ger mig aldrig barn. Jag fick ej barn ens om jag var i turkiske sultanens harem! Sådan furste skulle dock ha kärlek att erbjuda. Denne spanske klostereremit har ingenting till övers utom för sin impotente Gud. (*går rasande.*)

Tony (den gamle kammarherren) Hoppas verkligen att hon aldrig någonsin får barn, för barnens eget bästa. Ty om hon får barn med Filip skall de barnen vara födda med obotlig olycksstämpel liksom båda sina fanatiska föräldrar.

Scen 3. Towner.

Elisabeth förs mot sitt fängelse. Cecil hinner upp sällskapet.

Cecil Ers höghet! Hela England väntar blott på er signal! I ert namn är en obegränsad underjordisk här beväpnad som blott väntar på ert ord för att ta huvudet av Filip och Maria.

Elisabeth Tyst, ers nåd. Man kan ju höra er. Ha tålmod. Här gives ingen krigssignal. Var tyst som jag, ha tålmod och vänta. Vakter, för mig vidare. Jag gör mig aldrig skyldig till inbördeskrig.

Cecil Ers höghet, upproret kan aldrig misslyckas.

Elisabeth Vik hädan, frestare! Vill du få oss båda halshuggna idag? Maria saknar tålmod, har därför redan gått för långt, gjort sig omöjlig och kan blott besegras genom tålmod. Och det är även vår enda möjlighet att överleva. Hälsa dina arméer det, och låt dem alla gå hem och spara sina blod och lemmar åt en framtid, som vad som än händer alltid måste vara bättre än det förgångna.

Men vem ser jag där i fängelset? Är denne gamle trasige loppbitne tiggargubbe ärkebiskop Thomas Cranmer?

Cranmer Var. Nu är min själ och livsverk liksom denna sjuka kropp ni ser i trasor. Men vad gör ni här, min favoritelev? Har ni ock blivit dömd?

Elisabeth Nej, jag är endast här på en visit, inspärrad visserligen men ej för att möta bilan.

Cranmer Då finns ännu något hopp för vår förlorade nation. Marias dagar är dock räknade, och hennes slut blir blott en snopen antiklimax, liksom alla stora fiaskon i historien. Historien är en komedi som alltid är att skratta hejdlöst åt då den ej består av annat än omåttliga misslyckanden som alltid upprepar sig, ty mänskan lär sig aldrig och är därför kroniskt alltför komisk. Endast ni har aldrig skrattat eftersom ni ej är den som gärna misstar er som alla andra.

Elisabeth Ni känner mig, min ärkebiskop.

Cranmer Vi känner varandra.

Elisabeth Vakterna drar iväg med mig från er.

Cranmer Så rycks min sista kontakt med England ifrån mig. Förr var det biskoparna och kardinalerna som var världens stora giriga skurkar. Jag försökte som ärkebiskop pröva motsatsen, och därför finner ni mig här inspärrad av katolska biskopar och kardinaler. Kyrkan lönar det sig blott att tjäna om man i dess tjänst ej tjänar någon annan än sig själv. Men hon är borta. Hon har släpats bort för att liksom jag själv en dag få stupa på schavotten. Jag blir bränd i morgon, och hon halshuggs senast strax innan Maria skall till att dö, ty så fungerar politiken, världens skamligaste cirkus – och den löjligaste. Blott man kunde tukta människans naturliga hänsynslöshet, källan till allt ont, så vore världens skamligaste cirkus politiken blott

en cirkus och ej längre någon skadlig politik. Men sådan komedi får aldrig jag uppleva förrän jag berövats mitt livs sista behörighet – delaktigheten i det fria livet självt med dess evigt strävande gudomliga och mänskliga universalitet.

vakt (till Cecil) Min herre, det är dags för er att gå. Ni har sett för mycket.

Cecil Grymme man! Ni utestänger mig ifrån allt ljus som finns i England.

vakten Ljus? I denna mörka Towerkärna utan gluggar?

Cecil Damen som ni förde bort var Englands enda ljus.

vakten Ni driver med mig, Sir. Alla ljus som kommer in i Towern blir för alltid släckta. Det är Towern till för. Ingen kommer in här utom för att stanna här för evigt efter att ha blivit lik och det vanligen frivilligt.

Cecil Vet ni då inte, vakt, att damen som ni förde in nyss var Elisabeth, arvtagerskan till Englands tron och krona?

vakten Här i Towern saknar alla namn. Det här är statens byråkratis högberg var allt mänskligt är förbjudet utom anonymitet. En biskop här, en drottning där, en from prinsessa här, en kansler där, de blir snart alla likadana, till utseendet fullkomligt trasiga lössbitna tiggare och likgiltiga som lik. Om ni själv, Sir, har ett namn och vill behålla det, så ge er genast av ut härifrån och kom ej någonsin tillbaka. Det är för ert eget bästa, Sir, som jag nu kör er ut. (*kör ut honom.*)

Vad tokiga original det kommer in här ibland! Skönt att bli av med somliga! Här inne finns bara döden, och ljuset finns blott hos de arma dårar som föredrar friluftslivet utanför. De är dårar, ty de vet ej själva hur lyckliga de är. Här inne trivs blott fukten, råttorna och lössen, som tillsammans gnager ihjäl fångarnas själar tills de dör av lunginflammation, om de ej fryser känslolöst och lugnt ihjäl när frosten tränger in och vintern kommer. Ty här inne är så fuktigt och så kallt att vattnet fryser helt till is långt innan vintern kommer.

Scen 4. Towern. Elisabeths cell.

Elisabeth Towern. Det är sanningen om England. Smutsiga fängelsehålor, tunga bommar, tjocka galler, kalla fuktiga stenvägg, svarta dystra vakter och soldater överallt i varje hörn och korridor. Inte ett finger kan man röra utan att det observeras och förbjuds. Ej något kan man göra, inget får man göra. Fängelser – det är den nakna sanningen om makten, monarkin och alla stater i Europa. Ingen vinner makten ärorikt utan att hundratals får blöda och betala för det med att stängas in i fängelse var de försmäktar, dör och glöms. En hård och grym värld, missledd av varenda ledare! Vem sade: "Sättet att ta reda på hur det står till i en nation är att ta reda på hur det står till i den nationens fängelser"? O svarta imponerande och tunga murar, utom er är mitt livs enda sällskap nu för tiden alla dessa krypande och hoppande fördömda löss! O sälla solsken, saliga är de som dagligen får se och njuta av ditt ljus, och de vet inte själva hur privilegierade de är. O, vilken sällhet är det att få dväljas i naturen, springa barfota på gyllne ängder, jaga hjort och rådjur, vildsvin, björn och varg, att rida i galopp på snabba hingstar genom skogars gröna labyrinter över berg och genom dal och sprängande igenom floders glittrande kaskader; att få segla ut i någon av min faders karaveller, att få som han önskade besegra ofarbara och okända hav och lösa deras obegripliga mysterier, att få finna de orörda land och öar som finns bortom dem med världens mest jungfruliga natur, att få i motvind, stormar och orkaner kämpa hårt men ändå komma fram; att sjunka och gå under, kanske, men dock alltid överleva; att få kriga med all världens hedningar och vildar, lägre raser och barbarer, och att slutligen på något sätt få hämnas på all världens katoliker, som förvandlat världen till ett helvete för alla utan skuld med att för dem blott tända bål i alla kristna länder till stor skam för Europas civilisation, alltmedan de minsann har roligt själva, skrattande i paradiset som de plundrat, bränt och skändat. Vilket härligt

skådespel blev ej den fullständiga och erforderliga rättvisan om den en gång fick äntligen fritt fram och göra rent hus! Men den stora domedagen tycks ej någonsin bli av, och att bestraffa ont med ont gör endast alla onda saker ännu värre, har jag lärt mig. Varför lämnade Maria mig instängd i denna kåk? Vad gjorde jag mot henne? Ingenting. Varför är det förbjudet att få leva väl i fred, att äta gott i lugn bekvämlighet och from förnöjsamhet, att stilla njuta av ett harmlöst vardagsliv, att älska tystnaden, filosofin och ensamheten och den älskvärdhet som finns i blotta existensen? Ingen människa har någonsin fått leva helt i fred. Ju mer man älskar återhållsamheten och resignationen, universum, friden och filosofin, dess mera störs man av brutala dumma män som plågar en, torterar en och drar iväg med en till alla helvetets ohyggligheter som de kallar verklighet. Om somliga ovanliga figurer är förmögna att undvara hård omänsklig verklighet och visar sig må bättre till på köpet av att vara utan den, varför får de ej lov till det? Av vilken vettig orsak måste de dras ner till vilket pris som helst från deras surt förvärvda sinnesfrid? Vad ont finns det i att en del personer har ett eget sinne för det ädla och det sköna? Måste massan av okunniga normala tanklösa själlösa människor ha det sämre för att somliga har själsförmögenheter? Nej, så är det icke menat. Paradiset finns för att de värdiga skall finna det och nå det. De som ej kan njuta av den sanna andlighetens kvaliteter har sig själva blott att skylla.

Tolerans är humanismens summa, resultat och gudomliga eviga oemotståndliga och evigt expansiva barn. Intoleransen är vidskepelsens, bigotteriets och katolicismens djävuls sjukdoms märke som vi har att utan nåd eliminera. Varför tillkom alls vidskepelsens och övertrons förtryck? Det får de lärde diskutera i en fjärran framtid när ej Satan längre tas på allvar och ej ens på allvar nämns mer. Skönhet, tolerans, god mat, bekvämlighet, kultur, konst, välfärd, frid, filosofi och ödmjukhetens vänlighet, där har vi framtidens begrepp som är en bättre Gud än alla helveten och himlar, skärseldar och änglar, kulter och besynnerliga riter som förvirrat människan i alla tider. Blott förnuftet bör ha någon alls auktoritet i världen; allt som ej förnuftigt är bör hänskjutas till den oseriösa barnslighetens sfär. Men ingen skådespelare bör ensam dominera scenen alltför länge. (*trummor höras.*)

Men vad trummor virvlas upp ur denna gravens mörka tystnad? Vem är nu avrättad eller levande begravnen? (*Cecil inträder.*) Lord Cecil!

Cecil Ers höghet, ni är fri.

Elisabeth Vad säger ni?

Cecil Att ni är fri.

Elisabeth Ni bluffar eller är ej verklig. Jag förstår er icke och kan ännu mindre tro er.

Cecil Marias planer har misslyckats. Hon kan inte sätta dit er och ej längre hålla er som fånge. Hon torterade upprorsmannen Thomas Wyatt för att han skulle tvingas namnge er som sin medbrottsling, men Thomas Wyatt gav icke efter och kunde icke tvingas till en lögn.

Elisabeth Var det hennes plan?

Cecil De höll på med honom tills nästan allt blod runnit ur hans kropp. Han dör nu ren och oskyldig för sanningen.

Elisabeth Dör?

Cecil De hänger honom nu så att de många skurkarna får leva litet till med sina etablerade toppställningar. Det är den gamla visan: en offras på det att de många må leva.

Elisabeth Är det därför trummorna nu mullrar? (*Rusar till en liten glugg.*)

O Gud! De för honom fram! De lägger hans huvud till rätta på stupstocken! (*Trummorna blir högre.*) Bödeln höjer yxan! Den faller! (*hon ser bort.*)

Därmed är ännu en högboren familj utrotad av Maria. Hans far var en poet som pappa högt uppskattade. Så får man inte göra!

Cecil Jag är rädd att unge Thomas Wyatt nu är död oåterkalleligt. Det lönar sig då ej att dröja kvar vid honom.

Elisabeth Hans minne måste vördas och bevaras. Varför lever vi om vi ej blir ihågkomna och ärade av våra efterkommande? Den ungdom som förglömmar sina stora döda skall bli tidigt död och helt glömd själv.

Cecil Så må det vara.

Elisabeth Varför gjorde han då uppror?

Cecil Han kunde ej stå ut med framtiden om den blev ensidigt katolsk och spansk.

Elisabeth Då hade han en skälig anledning att dö och gav ett föregångsexempel.

Cecil Glöm ej att ni nu är fri. Er framtid är befriad.

Elisabeth Det var Thomas Wyatt som beseglade min framtids frihet.

Cecil Må det heta så. Han dog för att hans härskarinna skulle bli befriad.

Elisabeth Låt oss då gå ut och från ett säkert ställe invänta min systers snara fall, ty ruttna äpplen hänger aldrig länge i kärnfriska trän. Lord Cecil, följer ni mig och mina syften?

Cecil Ja, men inte utan en tyst kritikers reservationer. Jag vill följa er i alla lägen men ibland med rätt till avvikande mening.

Elisabeth Det är bra. Bevaka mig och kritisera mig och gör det noggrant. Det kan jag behöva. Jag har delvis samma blod ju som min syster, min herr fader var en slaktare som hon, så jag bör nog se strängt upp med mig själv. Jag ber er blott att kritisera mig med sanning och ej blott för ordets eller för kritikens egen skull.

Jag ber er nu att lämna mig i fred tills drottningen min syster slutligen är väck, som inte har ett hjärta eftersom hon vägrar låta engelsmännen ha ett hjärta. Men man kan ej leva utan hjärta. Därför måste vi invänta hennes död.

Hör av er när hon givit upp. Då skall jag återkomma, och då skall jag nog behöva er.

Cecil Jag tackar er, prinsessa.

Elisabeth Nej, jag tackar er. (*De gå ut i ljuset.*)

Scen 5. Marias hov.

Maria Kyrkan kan ej älska. Hon kan inte göra barn och därför inte älska, och det är katolicismens tragedi. Vi katoliker är hur dygdiga som helst men ofruktsamma som min moder. Vi har misslyckats i England, och min enda lön för all min strävan är otacksamhet och folkets hat och detta extra outplånliga blodiga öknamn som jag aldrig slipper. Jag har ingenting att göra mer i livet utom dö som offer för min egen ambition, min religiösa iver och min självförtärande passion, som Filip aldrig delat. Jag har startat många krig men aldrig vunnit seger. Jag har blott att erkänna mitt fullständiga nederlag mot Gud, som aldrig låter någon människa regera världen ensam. Jag slog ut all konkurrens, och det blev roten till min egen undergång, ty ej ens Filip kunde älska kvinnan som var helt besatt av makten. (*drar sig tillbaka.*)

Filip (inträder) Min fader lade under sig all världen och gav den i arv till mig, och nu ser jag den mer och mer bli infekterad av den sjukdom som är kallad livströtthet och leda. Min gemål är ofruktsam, och min familj har snart dött ut. Min fader ägde världen medan den nu glider blott ur mina händer. Det är arvets lag. Allt vad du skapar måste dö med dig, ty Gud kan icke underhålla skapelser av dödliga. Gud är en skapare, ej underhållare. Jag har ej skapat mig en egen värld, och därför är jag icke värdig att få hålla något. Därför måste jag förlora allt. Det är fåfängligt att per testamente lämna egendom åt andra; envar måste själv få bygga upp sitt livsverk. Den som inte skapar själv är icke heller värdig att få hålla något. Jag har hållit andakt mest i mitt spartanska liv, och genom mina böner odlar jag min evighet, men denna

värld, som jag ej gjorde något för att själv förtjäna, måste falla, ty min fader, som frambragte den, är död.

O Gud, vad lever vi egentligen då för, när alla kyrkans ambitioner visar sig så fåfänga som luft? Vår nutid ger ej mer ett vittnen för Sankt Augustinus, Bernhard av Clairvaux, Franciscus av Assisi eller Thomas "Summa Theologica". I denna nya tid är kyrkan otidsenlig med sitt krav på fromhet och askes, och det har jag erfarit mest i detta främlingsland, som jag blev gift med, vilket land jag minst av alla gjorde mig förtjänt av. Ingen sann spanjor kan trivas i det kalla stelt förnuftiga och alltför liberala England. Gud har tystnat här i England för mina enträgna böner, och han är numera lika tyst som alla de miljoner av malättna ben som ligger glömda i den svarta nattens eviga och djupa gravar. Gud är lika död numera såsom all historiens lik i denna hoppplöst miserabla otröstliga svältande och galna världen.

Page (inträder) Ers majestät, drottningen är sjuk och frågar efter ert sällskap.

Filip Hälsa henne att jag är ytterst ovillig att efterkomma hennes begäran.

Page Ers nåde, det genmälet skulle krossa hennes hjärta.

Filip Krossa hennes hjärta då. Du har min fulla tillåtelse. Jag måste lämna denna gudsförgätna nation nu, ty Spanien kallar mig tillbaka (*avses*) och där kan jag kanske återfinna Gud. – Låt drottning Maria dö utan mig. Därmed blir hennes lidande kanske kortvarigare. Jag är trött på sjuka trötta kvinnors sentimentalitet. Säg henne att jag återvänt till Spanien. (*pagen ut.*) Jag reser härifrån nu genast. Må fan ta England. (*Går.*)

Maria (skriker bakom scenen) Nej! (*paus*) Det får inte vara sant! (*inträder i nattrock, ovårdad och med tårt utseende, håller sig för magen p.g.a. de svåra plågorna därstädes.*)

Han kan inte förskjuta mig! O Filip, min älskade make! Är du så feg, att du lämnar mig när jag är döende? Ah! (*skriker av smärta*) Ah! (*lägger sig på golvet av smärta.*)

Page Ers majestät, ni kan ej ligga här på golvet så långt från er säng.

Maria Vad öde passar mig då bättre än att här i plågsamma konvulsioner vältra mig på kalla golvet nästan naken? Vad förtjänar jag om inte detta? Ah! (*skriker av smärta.*) Förbannelse över min regering! Förbannelse över mitt äktenskap, som bara gav mig cystor! Förbannelse över England, som bara hatat mig! Förbannelse över Filip som övergav mig! Förbannelse över Spanien och hela den katolska kyrkan! Förbannelse över hela mänskligheten! Må den förgås i eländiga omänskliga religionskrig! Det är allt vad den förtjänar i sitt vanvett! Ah! (*skriker av smärta.*)

Page Ers majestät, det passar sig inte.... Det är inte lämpligt....

Maria Jag vet! Jag passar inte! Jag är inte lämplig! Låt mig då få dö någon gång! Ah! (*vrider sig i plågor. Pagen ger tecken, ett antal tjänare kommer och tar hand om drottningen, som de bär ut.*)

Låt mig få vara! Låt mig få dö i fred! Låt mig blott få dö innan jag halshuggit hela England!

(*Hon bärs ut under plågor.*)

Scen 6. Ett torg i London med mycket folk.

Hovman Hallå, min vän Peter! Har du hört det senaste?

Peter Vad då? (*Hovmannen viskar i Peters öra.*)

Det var då mig en nyhet! Det är det jag alltid har sagt: efter regn kommer solsken. Får vi prata engelska nu igen?

Hej, Patrick! Har du hört vad jag har hört?

Patrick Vad har du hört nu då? (*Peter viskar i hans öra.*) Kalla inte henne för en drottning. Hon var inte mera drottning än vad jag var hennes älskare! Hon var så

litet drottning att hon inte ens hade några älskare! Men en nyhet är det, och den skall jag berätta!

Nej men god dag, Sir Arthur! Hur står det till? Har ni hört det sista skriket ifrån hovet?

Sir Arthur Nej, det har jag inte, för det vill jag inte höra, för jag är trött på alla skrik från hovet. Inga nyheter är goda nyheter när de kommer från den usla Marias blodstänkta hov.

Patrick Men det här kommer att glädja er. (*viskar i hans öra,*) Eller hur?

Sir Arthur Jag vet inte det. En elak och hänsynslös drottning är död och kommer att ersättas av en annan elak och hänsynslös drottning av samma skrot och korn. Ge akt på min prognos! Hon blir inte bättre. Endast konungar kan rätt bestyra här i England. De kan ha distans till vad de håller på med någon gång ibland. Det kan ej svagsinta hysteriska fruntimmer! Ge noga akt på vad jag säger! Men din nyhet skall jag nog föra vidare, fastän den kommer från vårt gräsliga hov.

Hej, Sir Charles! Hur mår du!

Sir Charles Sir Arthur! God morgon på dig! Hur mår du själv?

Sir Arthur Inte mår jag bättre än nån annan morgon, men sanningen är något som man alltid måste vara lika tyst och försiktig med som mössen med den ost de knaprar på, ty att omtala sanningen gör denna varken bättre eller mindre hopplöst infekterad. I sociala livet bör man därför av finkänslighet och för behållandet av goda relationer aldrig säga rent ut hur det står till egentligen. Men jag har faktiskt litet splitter ny och morgonrosig information för ert diskreta, diskriminerade och distingerade öra, om ni vill låna det åt mig ett ögonblick. (*viskar i örat.*)

Sir Charles Det var ett viktigt budskap. Längre har nationen väntat på det, och nu har då äpplet fallit. Tur för oss att även drottningar blott är dödliga, i synnerhet av huset Tudor. Åtta drottningar har vi nu skördat av det huset, och ej en enda av dem dog vad man kan kalla anständigt. Men detta skall lord Cecil omedelbart få höra. – Lord Cecil, har ni hört nyheten?

Cecil Vilken nyhet?

Sir Charles Drottningen är död.

Cecil Är det därför himlen är så blå och luften så lätt att andas? Är det därför som vår stad i denna dag är ivrigare nu än någonsin i verksamhet, affärer, handel och umgänge? Jag kan känna hur vår nationalitet helt plötsligt knakar av att äntligen få börja expandera i oändlighet.

Sir Charles Det är den enda goda nyhet som jag hört i hela mitt liv.

Cecil Jag måste då omedelbart till hovet och beställa om den nya drottningen. Blott där kan jag få ryktet sorgfälligt bekräftat, och om det är falskt kan livet knappast skämta mera grymt.

Sir Charles Låt blåa himlen och vår jäsande nationalitet få vara bevis tillräckligt. Äntligen har vi oss själva i behåll.

Cecil Det ligger något i det.

(*till publiken*) Mardrömmen är över, och i tusental skall folket hurra vid Marias grav. Glöm bort allt ont som varit, och låt oss i stället se mot ljusets framtid och dess blomma jungfrudrottningen. Må hon i sig gestalta motsatsen till allt vad vi har lidit under dessa långa grymma tjugofem oändliga och digra krisår av familjen Tudors lössläppta passioner.

Nu med fart till den välsignade och tappra jungfrun, som vid det här laget bör ha lärt sig någon klokhet efter allt vad hennes hus presterat i form av så många galenskaper. (*ut.*)

Slut.

Familjen Tudor.

Denna dramsvit bestående av komedi och melodrama om vartannat började skrivas 1972 och övergavs 1976 för att aldrig mera fullföljas. Den består av tre delar. Första delen har fulla fem akter och behandlar den engelska reformationen samt Henrik VIII:s tre första drottningar och är kanske det intressantaste partiet främst genom Sir Thomas Mores svåra roll, som nästan uteslutande består av monologer. Han förekommer endast i två av de fem akterna och dominerar ändå hela skådespelet. Henrik VIII själv drunknar i sina fruars rollprestationer, och Thomas Mores efterträdare på scenen Erasmus av Rotterdam kröner skådespelet, som i sig är ett fullbordat helt.

Den andra delen är mera fullmogen och väl balanserad fastän den bara består av fyra akter. Karaktärerna är väl avvägda mot varandra, och monologerna är inte för dominerande. Pastoralscenen skulle kunna undvaras i en eventuell uppsättning, liksom eventuella monologer i alla tre delarna.

De två första delarna är konsekvent på jambisk vers (med undantag endast av pastoralparet och Katarina Howards avsked i del 2 akt III) medan den tredje blandar alla författarens versmått med prosa i ett dystert kaos. Ur detta mörker av våltaliga resignationer representerade av Edward Seymour, kung Edward VI, hertigen av Northumberland, ärkebiskop Thomas Cranmer och till och med Maria den blodigas allra sista trots allt sympatiska ord, uppstiger dramsvitens största monolog framförd av den blivande drottning Elisabeth i fängelset, nästan ensam på rena jamber i hela denna apokalyptiska avslutande tredje del.

Det märkligaste med urtexten till denna trilogi är att den är på engelska författad av en svensk i åldern 20-21 år. I originalet är endast sista delens tredje akt på jambisk vers (1976) medan allt annat är på prosa. Denna engelska version är emellertid inte publiceringsbar och i synnerhet inte den avslutande akten, vars pompösa vers har en löjlig anstrykning av gammalviktoriansk chauvinism när den var som värst. I denna svenska översättning och bearbetning utförd julen 1988-89 har den sista akten bantats ner till ett minimum. För övrigt har originaltexten följts tämligen noggrant med förbättringar endast av vissa textavsnitt samt av Sir Thomas Mores samtliga monologer.

I någon mån har originalets engelskspråkiga förtjänster gått förlorade i bearbetningen. Idealet vore väl om författaren skulle behålla det engelska originalets förtjänster och översätta denna svenska versions förbättringar och därigenom åstadkomma en engelskspråkig kompromiss. Risken är att detta är att vänta sig för mycket, då författaren redan är kluven mellan tre olika yrken och knappast har tid för ett fjärde, som ett professionellt engagemang i det engelska språket skulle innebära.

Originalets titel är "*Some Queens of England*", som med sin ordlek redan det är fullständigt oöversättligt.

– efter nyår 1989.